

AZ ERDŐ

AZ 1862-BEN ALAPÍTOTT ERDÉSZETI LAPOK 102. ÉVFOLYAMA

1967. OKTÓBER XVI. ÉVFOLYAM 10. SZÁM

T A R T A L O M

Az Országos Erdészeti Egyesület vezetőségválasztó küldöttközgyűlése	
<i>Boér Ferenc: A Keszthelyi Áll. Erdőgazdaság munkájáról</i>	433
<i>Dr. Madas András: Elnöki megnyitó</i>	436
<i>Fekete Gyula: Főtitkári beszámoló</i>	438
<i>Imreh János: A számvizsgáló bizottság jelentése</i>	443

Szakmai Ülésszak

<i>Sitkey János: A termelésfejlesztés egyes kérdései az erdőgazdaságban</i>	450
<i>Dr. Káldy József: Az erdőgazdasági termelés gépesítésének fejlesztési kérdései</i>	454
<i>Csepregi János: Hosszúfás fakitermelés a Keszthelyi Erdőgazdaságban</i>	458
<i>Bedő Tibor: A Keletbüki Erdőgazdaságban alkalmazott fahasználati módszerek</i>	460
<i>Dr. Tóth Sándor: Az erdők közjóléti szerepe</i>	463
<i>Héder Sándor: Keszthely—Hévíz zöldövezetének kialakítása</i>	467
<i>Mészöly Győző: Tájérendezés — terepplasztika</i>	469
<i>Cebe Zoltán: Erdeink előkészítése az idegenforgalomra</i>	470
<i>Orbay István: Közútfásítás, hófogó erdősávok</i>	473
<i>Varga Imre: A Balaton-környék természetvédelmi kérdéseiről</i>	474
<i>Ghimessy László: Talajvédő fásítások</i>	475
<i>Dr. Keresztesi Béla: Erdők és fák szerepe a Balatonmellék táji megjelenésében</i>	476

Címkép: *A keszthelyi Festetich-kastély* (Foto ERTI, Körmeny Tibor felv.)

Hátlapon: *A közgyűlés résztvevői a balatongyőrkői állományátalakításban* (Foto ERTI, Jérôme René felv.)

С О Д Е Р Ж А Н И Е

Общее собрание депутатов Общества Лесоводов по случаю выбора руководителей Общества	433
---	-----

Заседание специалистов-лесоводов

<i>И. Шуткей: Некоторые вопросы развития производства в лесном хозяйстве</i>	450
<i>Д-р И. Калди: Вопросы развития механизации производства в лесном хозяйстве</i>	454
<i>К. Черпег: Лесозаготовка в хлыстах в Кестхейском Гослесхозе</i>	458
<i>Т. Бедо: Методы лесозаготовок, применяемые в Келетбюкском Гослесхозе</i>	460
<i>Д-р Ш. Томх: Роль лесов в благосостоянии населения</i>	463
<i>Ш. Хедер: Создание зеленой зоны вокруг г. Кестхей и Хевиза</i>	467
<i>Д. Месей: Влагодостройство местности пластика рельефа</i>	469
<i>З. Цебе: Подготовка лесов Венгрии для посещения их туристами</i>	470
<i>И. Орбай: Облесение дорог, закладка лесополос для задержания снега</i>	473
<i>И. Варца: Вопросы охраны природы в окрестности Балатона</i>	474
<i>Л. Гимеш: Почвозащитные облесения</i>	475
<i>Д-р Б. Керестеш: Роль лесов и деревьев в оформлении ландшафтов вокруг озера Балатон</i>	476

I N H A L T S V E R Z E I C H N I S

Die Tagung der Delegierten zur Vorstandswahl des Ungarischen Forstvereins	433
---	-----

Fachvorträge:

<i>Sitkey J.: Einige Fragen der Produktionsförderung in der Forstwirtschaft</i>	450
<i>Dr. Káldy J.: Die Mechanisierung der forstlichen Produktion und die Fragen ihrer Entwicklung</i>	454
<i>Csepregi J.: Holzeinschlag und Langholzbringung im Staatlichen Forstwirtschaftsbetrieb Keszthely</i>	458
<i>Bedő T.: Die im Staatlichen Forstwirtschaftsbetrieb Keletbükk angewandten Einschlagsmethoden</i>	460
<i>Dr. Tóth S.: Die Wohlfahrtsfunktion der Wälder</i>	463
<i>Héder S.: Die Anlage des Grünen Gürtels um Keszthely—Hévíz</i>	467
<i>Mészöly Gy.: Landschaftsgestaltung — Geländeplastik</i>	469
<i>Cebe Z.: Die Vorbereitung unserer Wälder für den Fremdenverkehr</i>	470
<i>Orbay I.: Strassenbepflanzungen, Schneeschuttbereifen</i>	473
<i>Varga I.: Über Naturschutz-fragen im Balaton-Gebiet</i>	474
<i>Ghimessy L.: Bodenschutzpflanzungen</i>	475
<i>Dr. Keresztesi B.: Die Rolle der Wälder und Bäume im Landschaftsbild der Umgebung des Plattensees</i>	476

A Z E R D Ó

Az Országos Erdészeti Egyesület (Budapest, V., Szabadság tér 17.) kiadványa

Szerkesztő: KERESZTESI BÉLA, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) doktora. Főmunkatárs: JÉROME RENÉ. Szerkesztő bizottság: AKOS LÁSZLÓ, BABOS IMRE, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) doktora, BAKKAY LÁSZLÓ, DR. BALASSA GYULA, FÜLDES LÁSZLÓ, HARACSI LAJOS, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, HERPAY IMRE, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, KÁLDY JÓZSEF, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, KOCSÁRDI KÁROLY, KOLLÁR GYULA, MADAS ANDRÁS, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, PÁRIS JÁNOS, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, RADÓ GÁBOR, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, SALI EMIL, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, SZEPESI LÁSZLÓ, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, SZÖNYI LÁSZLÓ, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa, TÓTH SÁNDOR, a mezőgazdasági tudományok (erdészet) kandidátusa.

Kiadja: a Lapkiadó Vállalat. (Budapest, VI., Lenin körút 9—11.) Felelős kiadó: SALA SÁNDOR. Kapták az Országos Erdészeti Egyesület tagjai. Előfizethető még a Posta Központi Hírlap Iroda (Budapest V., József nádor tér 1.) és a lapterjesztéssel foglalkozó egyes postahivatalok útján.

67-10-5533 Révai Nyomda, Budapest.

Példányszám: 5050

Index: 25 208

Az Országos Erdészeti Egyesület vezetőségválasztó küldöttközgyűlése

Évi vándorgyűlésének keretében, Keszthelyen tartotta az Egyesület négy évenként esedékes vezetőségválasztó közgyűlését. Augusztus 24-én, a koradélutáni órákban gyűlt össze a helyi csoportok részéről megbízott összesen 190 küldött és mintegy 210 főnyi érdeklődő a városnak jó ízléssel feldíszített kultúrtermében, az emelvényen helyet foglaló lelépő elnökség előtt.

Elsőnek **Boér Ferenc**, a keszthelyi egyesületi csoport elnöke a vendéglátó Erdőgazdaság igazgatója köszöntötte a résztvevőket és vendégeket, majd részletesen ismertette a Keszthelyi Erdőgazdaság helyzetét, munkáját. Szavai nyomán változatos feladatokra jól felkészült és egyre eredményesebben működő erdőgazdaság képe alakult ki. Az eddigi munkából a résztvevők a vándorgyűlés tanulmányútja során később szemléletes ízelítőt kaptak, de élénk érdeklődéssel fogadták a jövő elképzelések, tervek, gondolatok felvázolását is. Ezeket a csoportelnök a következőkben tárta fel:

— Erdőgazdaságunk dolgozóinak eddigi tapasztalata, az irányító, műszaki szervezés fejlettsége, a műszaki fejlesztés színvonala, a kidolgozott középtávú tervek és programok alapot és módot adnak a további feladatok még eredményesebb megoldásához.

— Így például a nagyterületű cseresek és rontott erdők ütemszerű átalakítása érdekében az elkészített részletes tervek alapján — ahol a terepviszonyok azt lehetővé teszik — gépi tuskózást és mélyforgatás után gépi erdősítést és gépi ápolást kívánunk végezni. Ez a felújítási módszer jelentős mértékben csökkenti a munkaerőszükségletet, a ráfordításokat és az átfutási időt, ugyanakkor gyorsítja és növeli az erdőtőke akkumulációját.

— A Keszthelyi Állami Erdőgazdaság kezelésében van a Balaton egész északi partjának területe. Ez a táj domborzati, geológiai adottságaival, szubmediterrán klímának megfelelő erdeivel, tájilag, erdészetileg hazánk egyik legszebb, legváltozatosabb részét foglalja magában. Ezek az adottságok erdőgazdaságunk feladatává teszik, hogy ezen erdők felújításának, átalakításának jól átgondolt terveit úgy valósítsuk meg — amint azt a jogelőd Balatonfelvidéki Állami Erdőgazdaság is programozta —, hogy a Balaton északi partját esztétikailag, egészségvédelmileg, üdülési és idegenforgalmi szempontból is az ország egyik legszebb tájává alakítja.

— A Balatonfelvidéki Állami Erdőgazdaság által megkezdett munkát kívánjuk folytatni a Balaton északi partján elterülő kopár területeken végzendő erdőtelepítések és fásítások vonatkozásában is. A Balaton északi partján az elmúlt évszázad rossz gazdálkodása következtében sok dolomitos, mészköves kopár alakult ki, amelyek az erdőgazdaság kezelésébe kerültek. Ezen területek telepítésével ezeket a területeket hasznosításba vonjuk és a táj erdősültségét, esztétikai szépségét tovább emeljük. Itt gondolunk a Veszprém—Várpalota közötti területek telepítésének továbbfolytatására, Litér, Királyszentistván, Vörösberény, Balatonalmádi, Alsóörs, Lovas, Palóznak, Balatonfüred, Tihany, Aszófő, Akali, Dörgicse, Balatonudvari, Szentantalfa, Zánka stb. községhatárokon betelepítendő területekre.

— Új megoldásokat kell keresnünk a Balaton északi partja viszonyainak megfelelőbb fásítások megvalósítására. Ennek érdekében szoros kapcsolatot tartunk az Erdőrendezőség Balatonfüredi Fásító-Tervező Csoportjával. Közös együttműködéssel, a rendelkezésre álló fásítási tervek alapján szorgalmaznunk kell, hogy mielőbb olyan fásítási övezet jöjjön létre, amely a táj üdülési, táborozási, idegenforgalmi jellegének is megfelel.

— Főhatóságunk erdőgazdaságunkat jelölte ki a gyorsannövő fenyő-félékkel történő erdőfelújításra, mintegy 2800 ha területtel. Ezen feladat végrehajtását Zalaerdőd térségében kezdtük meg. A gyorsannövő fenyőfélékkel történő erdőfelújítást korszerű agrotechnikával, szerves- és műtrágyázással, szelektált erdősítési anyaggal valósítjuk meg.

— Ezen erdőfelújítások az ERTI közreműködésével folynak. Az üzemi kísérletet 1966. évben kezdtük el és 10 év alatt 600 ha-on végezzük el az erdőfelújítást.

— Erdőgazdaságunk 1964. évben a kőbánya leállítása után kezdett hozzá a Badacsony-hegy erdeinek rekonstrukciójához, a bányászattal és legeltetéssel érintett területek újraerdősítéséhez. A munka első eredményei biztatók és máris jelentős mértékben megváltoztatták a Badacsony-hegy arculatát. Ezen munkát a sikeres befejezésig folytatjuk.

— Erdőgazdaságunk területén több természetvédelmi terület fekszik. Ezeken a területeken az OTVH megbízásából a leadott költségvetések alapján végezzük az előírányzott munkákat.

— A Kis-Balatonhoz csatlakozik a fenékpusztai vízrendezett, tőzeges lápterület. Itt mintegy 800 ha összefüggő területet bocsátottak az erdőgazdaság rendelkezésére, nyártelepítés céljára. Eddig 380 ha területen létesítettünk már nyárerdőt, olasz- és francianyárral, fehérfűz és éger elegyítésével. E nehéz körülmények közötti erdőtelepítések fafaját, technológiáját kidolgoztuk és reményünk van az eddigi biztató eredmények alapján, hogy a hátralékos 420 ha terület telepítését 1972-re befejezzük.

— A nagyarányú erdőfeltárás ma már lehetővé teszi a rakodók koncentrállását. A kidolgozott harmadik 5 éves tervünkben — amennyiben azt a terepviszonyok és az erdőfelújítás érdekei megengedik — fahasználatunkat a lehetséges mértékig koncentrálljuk. A koncentráció eredményezi a termelőeszközök jobb kihasználását, a magasabb színvonalú szervezettséget és szakmai munkát. A munkaerő kímélését, a termelőmunkában való jobb hozzáállást biztosítja — a termelékenység növekedésével — az ilyen szervezetben könnyebben és kisebb költséggel megoldható munkásszállítás.

— Ebben a formában jobb a választékolás, könnyebb az igényelt termék termelésére való átállás, az értékre történő termelés és gyorsabb a készletek átfutása.

— Ezt a megkezdett gyakorlatot kívánjuk fejleszteni a gépesítés korszerűsítésével.

— Fagyártmánytermelésünk volumenét a választékok bővítésével a piac igényeinek megfelelően növelni kívánjuk. Ennek érdekében gondoskodunk a műszaki fejlesztéssel egyidejűleg a rendelkezésre álló kapacitás gazdaságosabb kihasználásáról.

— És engedje meg végül a Közgűlés Tisztelt hallgatósága, hogy nyilatkozzam arra vonatkozóan, mit várunk a gazdaságirányítás új rendszere mellett, a nagyobb önállóság alapján az erdőgazdálkodásban.

— A szocialista bővített újratermelés hatékonyabb megvalósítását és ennek mérőszámainak kimunkálását.

— Bár eddigi munkánk során is arra törekedtünk, hogy munkáinkban nagyobb növedékű és értékesebb fahozamot adó erdőket létesítsünk és neveljünk fel, ezen törekvésünknek értékbeni eredménye mindezekig ismeretlen. Folyik tehát szocialista bővített újratermelés, de az alapérték és változásának számbavétele elmarad, az újratermelés mértéke, eredménye szinte ismeretlen.

— Mivel nem közömbös, hogy az erdőgazdaságok alapvető erdőértéke miként alakul, fontos és sürgős lépésnek tartom az élőfaállomány számbavételét és értékelését, annak változásainak megállapítását. Az értékváltozást le lehet mérni a fafaj-összetétel változásán, a növedék emelkedésén. Be kell vezetni az erdőérték számítást és folyamatos nyilvántartását, ami nem hagyhatja figyelmen kívül az erdő eszmei értékeit sem, mint pl. a talajvédelmet, vízgazdálkodás szabályozását, egészségvédelmet, esztétikai hatást stb. és ennek eredményeként anyagi érdekelt-ségben kell részesíteni azokat az erdőgazdaságokat, amelyek az erdőtőke akkumulációja során többet adnak a népgazdaságnak. Ez a módszer a bővített újratermelésnek meghatározója lehetne.

— Az önállóság és nagyobb felelősség feltételei mellett reméljük elérni az erdőgazdasági termelés legmegfelelőbb, legfejlődőképesebb és leggazdaságosabb szerkezeti és szervezeti formájának kialakulását. Az a véleményünk, hogy a gazdaságirányítás új rendszere új utakat nyit ezen a területen. És sok — a fejlődést gátló — kötöttségtől fog megszabadítani. Ez az új szerkezeti és szervezeti forma lehet az erdőgazdasági beruházások gazdaságosságának és hatékonyságának biztosítója is.

— Szocialista bővített újratermelést nem lehet elképzelni megfelelő, célirányos, a fejlődés törvényeit figyelembe vevő optimális műszaki fejlesztés nélkül. Már pedig beruházási alapjaink kötöttek, de jelentős segítséget nyújtana az erdőgazdaságok számára, ha az erdő-érték akkumulációja során hozott többlet után e többlet nagyobb részét a szükséges, visszterhes műszaki fejlesztésre tudnánk felhasználni. És ezáltal az akkumuláció gyorsulását és érték-tömegének növelését is szolgálják.

— Előadásomban tartózkodtam a kitüntető jelzők használatától. Ha voltak eredményeink, ha bizonyos területeken sikert tudtunk elérni, az dolgozóink jó munkáját dicséri és szolgáljon az egész magyar erdőszet hasznára. Amikor köszönetet mondok nekik, nem felejttem el azt a segítséget sem, amit munkánkhoz az Országos Erdészeti Egyesülettől, az ERTI-től, az Erdészeti Tervező Irodától, Egyeteminktől, társerdőgazdaságainktól, testvér-vállalatainktól és kereskedelmi partnereinktől, az ERDÉRT-től, a Lignimpextől, a bányászattól, az építő- és bútortipartól stb. kaptunk. Mindezekért köszönet. És köszönet a helyi városi, járási megyei párt- és állami szerveknek is, amelyek nemcsak a kötelesség szerinti ellenőrzések, beszámoltatások keretében foglalkoztak tevékenységünkkel, hanem munkánkhoz, problémáink megoldásához mindig a leghathatósabb támogatást nyújtották, egy minden ízben szocialista vállalat szocialista fejlődéséhez szükséges segítséget adták.

Dr. Madas András elnök köszönetet mondott a helyi csoportnak a rendezés munkájáért, majd rátért elnöki megnyitójára:

Tisztelt Közgyűlés!

— A legutóbbi vezetőségválasztó közgyűlés óta 4 év telt el. Ennek eseményeit részletesen a főttkári beszámoló tartalmazza. Jelen Közgyűlésünk olyan időpontban és körülmények között zajlik le, amelyhez több jelentős — az Egyesületet érintő — esemény kapcsolódik. Említsük meg bevezetőben, hogy az Egyesület jelen elnöksége — kisebb változásoktól eltekintve — 10 éve áll az Egyesület élén és a tagság már három cikluson, három választáson keresztül tisztelt meg bennünket bizalmával. Ez a tény bizonyos számvetésre kötelez bennünket. Az elmúlt 10 év a magyar erdőgazdálkodás történetében meghatározott, jól elkülöníthető szakaszt jelentett, amely az OEF megszűnésével, a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium megalakulásával, az új gazdaságirányítási rendszer bevezetésével, az erdőgazdaságok, faipari vállalatok önálló gazdálkodásának megvalósulásával zárul. A tavalyi — oly emlékezetes — centenáriumi közgyűlésünkön felvetett gondolatok jó alapot adnak a múlt eseményeinek, hibáinak számbavételével a jövő feladatainak helyes megítélésére.

A küldöttközgyűlés elnöksége

— Mai Közgyűlésünkön emlékeztetnünk kell arra is, hogy közeledik a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulója, azé a forradalomé, amelyik lehetővé tette számunkra a régi társadalmi rendszer megdöntését, az új, szocialista társadalom építését és ebben a szocialista erdőgazdaság kiépítését.

— Az elmúlt évtizedben a magyar erdészek névtelen ezrei szívósan, kitartóan és eredményesen dolgoztak a népgazdasági tervek keretében az erdőgazdasági fejlesztési tervek megvalósításán. Ennek eredményeképpen 10 év alatt 180 000 hektárral nőtt az erdőterület, s a fakitermelés 3,3 millió m³-ről 5,0 millió m³-re emelkedett. Ezt a munkát nem kísérte a sajtó és egyéb hírközlő szervek napi és zajos érdeklődése, s felsőbb szerveknek sem kellett azzal foglalkozniuk, vajon jól halad-e a munka az erdőgazdaságokban. Éppen ezért estek olyan jól mindannyiunknak a Kormány elnökének őszinte és bensőséges elismerő szavai, melyeket a centenárium alkalmával az Egyesület tagságához, a magyar erdészekhez intézett.

— Egyesületünk igyekezett megfelelni azon feladatoknak, amelyeket haladó hagyományai, a társadalmi egyesületek iránt ma általában támasztott igény és nem utolsósorban saját lelkiismeretünk állított elénk. Mennyiben sikerült a feladatot teljesíteni, ennek megállapítása már nem a mi feladatunk, ez a tagság joga és kötelessége. Úgy véljük, a mi feladatunk ma elsősorban rámutatni azokra a hiányosságokra, amelyeket nagyobb lelkesedéssel, több áldozatvállalással, jobb szervezéssel részben el lehetett volna kerülni. Úgy véljük, a megválasztandó új Elnökségnek akkor tesszük a legjobbat, ha elsősorban a megjavítandó területekre irányítjuk a figyelmét.

1. Bár a központi előadók és a Szervező Bizottság tagjai gyakran keresték fel a helyi csoportokat, az Elnökség tagjai nem látogatták rendszeresen a vidéki szerveinket. Úgy véljük, hogy sok felgyülemlett problémát, megválaszolatlan kérdést lehetett volna megoldani, illetve megválaszolni, ha eleget tettünk volna az vidéki szerveink meghívásának és rendszeresen megbeszéltük volna az Egyesület, az erdőgazdálkodás gondjait, problémáit.
2. Soká késlekedtünk a Budapesti Csoport megalakításával és így hiányzott a Központban az a szervező erő, amely a budapesti, legnagyobb létszámú tagságot mozgósíthatta volna a tevékeny munkára. Ebből a vidéki munka is nagyobb lendületet kaphatott volna. Így a központi munkánkból a vidéki tagjaink Az Erdő című lapon kívül nem kaptak annyi segítséget, mint amennyit ténylegesen adhattunk volna.
3. Központi bizottságaink egyike-másika nem működött egyenletesen, s több fontos bizottságunk nem adott olyan segítséget a problémák megoldásához, mint amennyit joggal elvárhatna a tagság.
4. Végül az Elnökség és a Választmány nem foglalkozott elég rendszeresen azokkal a fontosabb erdőgazdasági feladatokkal, amelyek helyes megoldásától egész erdőgazdaságunk előbbrevitele függ.

— Most új korszak küszöbére értünk. Az erdészeket jellemző józan számvetés, a feladatok tárgyilagos meghatározása, majd fegyelmezett végrehajtása a további eredményes munka, a sikeres előrehaladás feltétele.

— Vegyük sorba a legfontosabb feladatokat:

1. Az új gazdaságirányítási rendszerben megszűnik a tervlebonthatós rendszeren alapuló, centralizált irányítási rendszer. A gazdaságok, vállalatok nem kapnak felülről tervszámokat, utasításokat, maguknak kell eldönteniük teendőiket azok között a keretek között, amelyeket a gazdasági szabályozók határolnak be.
2. Az erdészeti szervezete megváltozott, jelentős területek kerültek más irányító hatóság alá, s az állami gazdaságok, de elsősorban a termelőszövetkezetek jelentős faipari tevékenységet fejlesztenek ki saját faanyaguk feldolgozására. Megszűnik az állami erdőgazdaságok monopol jellegű helyzete.
3. Az eddigi nyomasztó fahiány helyébe bizonyos választékokban és fajokban új gondok, 20 éve nem hallott értékesítési problémák léptek.

— Az új helyzet új feladatok elé állítja az Erdészeti Egyesületet, a társadalmi egyesületek szerepe is megváltozik. Az egyesületek — így a mi egyesületünk is — akkor fognak fejlődni, ha megértik, hogy

- nem elegendő csak a tagság lelkesedésére hivatkozni, hanem segítséget kell nyújtani a tagságot érintő kérdések megoldásában;
- az Egyesület lesz az a vitafórum, ahol a különböző szervekhez tartozó szakemberek megvitathatják az egész ágazat problémáját és ezzel elősegíthetik az egységes ágazati politika, jelen esetben az erdőgazdálkodás fejlesztését;

- az Egyesület szerepe a társadalmi-gazdasági életben megváltozik és a jövőben az eddigieknél jobban válhat egyenrangú partnerré az új gazdaságirányítási rendszerben, az erdőgazdálkodás területén működő szervek között;
- mindezen feladatokat azonban csak aktívabb, mozgékonyabb, a tagság igényeihez jobban alkalmazkodó, folyamatosabb egyesületi tevékenységgel lehet elérni.

— Úgy vélem, hogy az a friss lendület, a konzervatívnak tartott erdészek oly rugalmas alkalmazkodása az elmúlt 20 évben az újhoz, a fejlődőhöz, ami az erdészeket a felszabadulás óta jellemezte, most is átsegített bennünket az új idők kezdeti nehézségein és a mindig megújulni képes 100 éves Egyesületünk a tagság segítségével új formában és új eszközökkel fog a modern kor igényeinek megfelelni.

Az elnöki megnyitót **Fekete Gyula** főtitkári beszámolója követte:

— Az eseményekben rendkívül gazdag jubileumi évünk után — ebben az évben szerényebb keretek között — hívtuk össze közgyűlésünket, a helyi csoportok által megválasztott küldötteket, hogy a beszámolók nyomán megvitassák az egyesületi munkát, majd megválasszák azt az országos választmányt, elnökséget, számvizsgáló bizottságot és fegyelmi bizottságot, amelyeknek feladatuk lesz a következő években az egyesületi munkát szervezni, irányítani.

— Az elmúlt évi jubileumi közgyűlésünkön Egyesületünk elnöke ismertette hogy Egyesületünk az alapítása óta eltelt 100 év alatt hogyan segítette elő erdőgazdálkodásunk fejlesztését. Engedjék meg, hogy a most leköszönő országos választmány és elnökség megválasztása óta eltelt 4 év alatt megoldott feladatok közül a legényegesebbekről számoljak be azért, hogy közgyűlésünk értékelni tudja az 1963-ban megválasztott országos választmányt, elnökséget, a helyi csoportok, valamint a központi bizottságok és szakosztályok munkáját.

— A központi bizottságaink közül ki kell emelni a *Műszaki Fejlesztési Bizottságunk* tevékenységét, amellyel célul tűzte ki az erdőgazdálkodás főbb irányelveinek megvitatását, valamint ezen cél elérése érdekében a szakosztályok munkájának a műszaki fejlesztés szempontjából való összefogását. A bizottság ülésein megvitatásra kerültek az erdőfeltárás, az erdőrendezés továbbá az erdőművelés fejlesztésének irányelvei, valamint a bizottság vezetőjének, *dr. Sali Emil* elvtársnak, az 1980-ig kitermelhető fatömegre vonatkozó tanulmánya, amelyet az ERTI által megrendezett tudományos ülésszak keretében e vita eredményeként nagyszámú hallgatóság előtt a *Magyar Tudományos Akadémián* is ismertetett. Ez a bizottság foglalkozott továbbá az ipari jellegű fakitermelés lehetőségeivel.

— Az *Erdő szerkesztő bizottsága* munkája szaklapunkból ismert leginkább tagságunk előtt. Szerkesztő bizottságunk a munkatervében vállalt feladatokat tervszerűen megoldotta, negyedéves ülésein kialakított laptervvel biztosította a lap színvonalának emelését, illetve megtartását.

— Ismételten felmerült lapunk színvonalának kérdése. Ezzel a problémával több ízben foglalkozott Egyesületünk elnöksége, a szerkesztő bizottság és néhány helyi csoport taggyűlésén magam is résztvettem, ahol ezt a kérdést felvetették. A vita során a szakemberek végül is egyetértettek abban, hogy Az Erdő színvonalát nem volna célszerű csökkenteni, hiszen néhány elvontabb témájú tanulmányt kivéve a közölt cikkek általában közérthetők a szakemberek számára. Másrészt tartani kell a lap színvonalát azért is, mert ez az egyetlen szaklapunk, amely több mint 50 külföldi országba csereképpen rendszeresen eljut. Megoldásként az kívánczik, hogy az erdészeti szakemberek elsősorban az erdészek és erdésztechnikusok írjanak minél több szakcikket Az Erdő számára. Ezzel elérhetnénk, hogy a szaklap olvasótáborra tovább bővüljön és közkedvelté váljon azok számára, akik talán most nem értenek egyet lapunk színvonalával.

— Egyesületünk évenként kiadja a *Magyar Erdészettudományi Szemlét*. Az Erdő szerkesztőbizottsága szerkesztésében. Ebben a kiadványunkban a legértékesebb erdészeti tanulmányokat jelentetjük meg érdeklődési kör szerint orosz, angol és német nyelven. Kiadványunkat nemcsak az európai országok, hanem a távoli földrészek egyes intézményeihez, szakembereihez is eljuttatjuk és a világ minden tájáról elismerő leveleket kaptunk. A magyar erdőgazdálkodás fejlődéséről, a szakmai tudományos munka eredményeiről így külföldön is széles körben tudomást szereznek. Ez alkalommal mondok köszönetet főhatóságunknak és személyszerint *Földes László* miniszterhelyettes elvtársnak, aki támogatta ennek a Szemlének a kiadását, de ezen túlmenően azért az erkölcsi támogatásért is, amiben Egyesületünket részesíti.

— *Szervezési Bizottságunk* tagjai látogatták, felkeresték helyi csoportjainkat, hogy élő kapcsolatot létesítsenek a helyi csoportok és Egyesületünk központja között. A következő hónapokban különösen nagy feladat hárul majd erre a bizottságra, hogy munkája eredményeként Egyesületünk taglétszámát az erdők kezelési viszonyaiban bekövetkezett változás után is megtarthassuk, illetve a lehetőséghez képest növelhessük. Már most ara kérem a közgyűlés minden résztvevőjét, mint a helyi csoportok küldötteit, hogy tartsák a kapcsolatot az újjászervezendő Szervezési Bizottságunk tagjaival, vitassák meg, hogy hol milyen módon lehetne még eredményesebbé tenni tagságunk társadalmi munkáját.

— *Oktatási Bizottságunk* résztvett az Egyesület által rendezett tanfolyamok tématervének, programjának kidolgozásában. A bizottság számszerű felmérést végzett az erdészeti szakemberekre vonatkozóan és felmérte a távlatilag is indokolt szakemberigényt. Itt számolok be az Egyesületünk által szervezett továbbképző tanfolyamokról. Az *Erdészeti Gazdaságtani Szakosztályunk* „A matematikai módszerek alkalmazása az erdőgazdálkodásban” tárgykörben rendezett tanfolyamot, amelyet 16 tagtárs nagy érdeklődéssel és szorgalommal hallgatott végig, majd jó eredménnyel végzett el. A *Faipari Tudományos Egyesülettel* és az *Építőipari Tudományos Egyesülettel* karöltve két ízben rendeztünk feléves faanyagvédelmi szakelőadói tanfolyamot 30—40 hallgató részére. Egyesületünk ezzel a faanyagvédelemről szóló kormányrendelet végrehajtásához nyújtott segítséget. Mikológiai Szakosztályunk évenként 4—5 tanfolyamot rendez a mikológia körében.

— *Külgügyi Bizottságunk* munkájával kapcsolatban számolok be Egyesületünk külföldi kapcsolatairól. Az utóbbi években a baráti országok társegyesületei közül az NDK és a bolgár egyesülettel erősödött kölcsönös kapcsolatunk.

— Képviseltettük magunkat a csehszlovák társegyesület konferenciáján. Rendszeres jó kapcsolatban vagyunk kölcsönösen a jugoszláv társegyesülettel is. Lehetőséghez képest képviseltettük Egyesületünket a külföldi kongresszusokon, konferenciákon. Egy kiküldöttünk dr. Keresztesi Béla alelnökünk személyében részt vett a madridi erdészeti világkongresszuson. Az osztrák erdészeti egyesület minden évben meghív bennünket vándorgyűlésére. A finn társegyesülettel egyelőre egyoldalú a kapcsolatunk. Már többször felkerestek bennünket kisebb-nagyobb finn csoportok tanulmányút keretében. Az IBUSZ szervezésében 30 szovjet erdészeti erdőrendező szakember részére szerveztünk tanulmányutakat, továbbá ugyancsak az IBUSZ keretében 30 amerikai erdészeti szakember programját állítottuk össze. A külföldi szakemberek nagy elismeréssel nyilatkoztak erdőgazdálkodásunkról. Ezúton köszönöm meg az erdőgazdaságok igazgatóinak, hogy ezeknek a tanulmányutaknak a lebonyolítását elősegítették.

— Az *Erdészeti Gazdaságtani Szakosztályunk* kidolgozta a matematikai módszerek alkalmazását egyes erdőgazdasági feladatokban: a fahasználat választék tervezésében, az erdőművelési adatok gépi feldolgozásában, kidolgozta továbbá a faanyagszállítás lineáris programozását. Az erdőfeltárás tervezés irányelveit felülvizsgálta a gazdaságossági követelmények alapján.

— *Erdőfeltárási Szakosztályunk* az erdőfeltárási alapterv készítés továbbfejlesztési irányvonalának meghatározására, és ezzel kapcsolatban az erdőfeltárás távlati tervezése és az erdőrendezés kapcsolatainak vizsgálatára és összehangolására irányította tevékenységét.

— *Erdőművelési Szakosztályunk* a *Műszaki Fejlesztési Bizottság* részére a hazai erdőművelés főbb irányzatairól készített anyagot. A szakosztály szerkesztésében Egyesületünk kiadta az *Erdőművelési*, valamint az *erdőtelepítési és fásítási szakkifejezések és magyarázatok c. útmutatót*, amit az erdőművelési, erdőtelepítési és fásítási szakemberek elismeréssel fogadtak. A szakosztály kezdeményezte az erdőgazdaságok területén található természetes fafajok különlegesen értékes faállományainak, valamint a rendkívüli méretű és idős fák összeírását. Ez az összeírás az idős fák tekintetében véleményem szerint nem vezetett kellő eredményre. Egyesületünk elnöksége ezt a kezdeményezést azért karolta fel, mert kipusztulóban vannak azok az idős fáink, amelyeket legtöbb esetben már természetvédelmi emlékként tartunk nyilván. A most dolgozó erdészeti szakembereknek kell tehát gondoskodni arról, hogy utódaink is gyönyörködheszenek famatuzsálemekben. Azt javaslom ezért, hogy megfelelő körültekintéssel az egyesületi csoportok tegyenek javaslatot az erdőgazdálkodó szerveknek — mert itt gondolunk nemcsak az erdőgazdaságokra, hanem a többi állami szervekre és nem utolsósorban a termelőszövetkezetekre is —, hogy a véghasználat során néhány területen, főként turistautak mellett, azok közelében hagyjanak lábön olyan egyes fákat, facsoportokat, melyek továbbí fenntartásra alkalmasak. Hirdessék ezek a fák az erdészeti szakemberek erdőszeretetét és emlékeztessék majd a 200 éves egyesületi évfordulót megért erdészeteket, erdőjárókat, turistákat arra, hogy elődeik erre is gondoltak. Tavaly ünnepeltük Egyesületünk alapításának 100 éves évfordulóját. Ez az évforduló legyen méltó

arra, hogy tagjaink, csoportjaink ismételten vizsgálják felül eddigi javaslatokat, és szükség szerint egészítsék ki újabb fák és facsoportok kijelölésével.

— *Az Erdőrendezési Szakosztály* az erdőrendezés kérdéseivel és az erdőrendezés fejlesztésére vonatkozó javaslatok kidolgozásával foglalkozott. Még az erdő kezelési és használati viszonyaik rendezése során főként a gyakorlatban felvetődött problémákat vitattak meg. A szakosztály programjában előtérbe kerültek a mérési, területmeghatározási kérdések, az erdőrendezés fejlesztése terén pedig időszerűségénél fogva az erdészeti forogrammetria kérdései. Megtárgyalták a gépi adatfeldolgozás és az erdészeti termőhely-feltárás bevezetésének lehetőségeit, valamint a legújabb rendszerű grafikus fatermési táblák használatának módjait. A szakosztály összeállította és megvitatta az erdőrendezés fejlesztésére vonatkozó irányelveket és javaslatát felterjesztette főhatóságunkhoz. Szakosztályunk elismerésre méltó tevékenységet fejtett ki azzal, hogy az erdőrendezési munkakörbe került fiatal erdőmérnököket beszervezte az egyesületbe és szakosztályokba, akik rendszeres látogatói Egyesületünknek.

— *Erdészettörténeti Szakosztályunk* ülésein az e tárgykörben a tagok által összeállított tanulmányokat vitatták meg rendszeresen. A szakosztály tagjai szerkesztésében már két alkalommal jelent meg az Erdészettörténeti Közlemények kiadvány. E témakörhöz kapcsolódik *Király Pálnak az Egyesület 100 éves történetéről összeállított rendkívül alapos és a tagság által nagy elismeréssel fogadott tanulmánya.*

— *Fásítási Szakosztályunk* a fásítási tömegmozgalom kiterjesztése terén fejtett ki eredményes tevékenységet, ez főként a Fásítás Hónapjában rendezett ankétok, szakmai előadások szervezésében nyilvánult meg. A szakosztály a fásítási tervező csoport komplex fásítási terveit folyamatosan megvitatta, javaslatot állított össze az útkísérő fásítások tervezésére, továbbá összeállította a nem erdőgazdasági területekre az erdőtelepítési és fásítási munkák technológiáit. Mindkét tervezetet főhatóságunk elfogadta és kiadta.

— *Gépesítési Szakosztályunk* munkájának hatékonyabbá tételéhez több szakcsoportot szervezett. A szállítási szakcsoport kidolgozta a szállítási munkák racionalizálásának lehetőségeire, valamint az erdőgazdasági utak és közúti járművek viszonyára vonatkozó tanulmányait. A gépesítési szakcsoport az erdőgazdasági gépek karbantartási rendszerét dolgozta ki, egyben közreműködött a karbantartó helyek típusának összeállításában.

— *Az erdőművelési szakcsoport* az erdőtelepítési hálózat kialakítására dolgozta ki javaslatát, az agrotechnikai követelmények szem előtt tartásával. A szakosztály összevont bemutatókon vitatta meg a gépesítés fejlesztésének lehetőségeit és a további tennivalókat. A kötélpályás anyagmozgatás alkalmazása, valamint a vagonrakó transzportór munkatechnológiája és a traktoros közelítés tárgykörben eredményes tanfolyamokat szervezett.

— *Az Erdei Vasutak Szakosztálya* az erdei vasutak dieselesítése, továbbá a forgalomirányítás kérdéseivel foglalkozott. Tanulmányozta és kidolgozta a betonlakj bevezetésének módszerét az erdei vasutakon, összeállította a pályafenntartási útmutató tématervét. A szakosztály elismerésre méltó munkát végez azzal, hogy folyamatosan összegyűjti az erdei vasutak történetére vonatkozó anyagot.

— *Erdőhasználati szakosztályunk* a munkák korszerűsítésének szem előtt tartásával összeállította az új erdőhasználati utasítás tématervét, majd részletesen megvitatta az elkészült tervezetet. Összeállította a fakitermelési verseny szabályzatát. A szakosztály tagjai tevékenyen közreműködtek a hazai versenyzőknek a nemzetközi favágó versenyre való felkészítésében. Itt jelentem be, hogy *Földes László* miniszterhelyettes elvtárs megkereste Egyesületünket, hogy a favágó versenyek előkészítésébe, szervezésébe tevékenyen kapcsolódjunk be. A javaslatnak szívesen teszünk eleget, ebben az ügyben a MÉDOSZ-szal már felvettük a kapcsolatot, ajánljuk a megválasztandó elnökségnek, hogy a MEDOSZ-szal karöltve elsőők között foglalkozzon ezzel a kérdéssel.

— *Vadgazdálkodási Szakosztályunkat* az elmúlt évben hívtuk életre, első témaként hazánk őzallományának problémáival foglalkoztak.

— *Az erdők közjóléti szerepével* foglalkozó szakosztályunk ugyancsak az elmúlt év végén kezdte meg működését. A szakosztály vezetőjének, *dr. Tóth Sándor* elvtársnak előadását és a tagok korreferátumait a holnapi szakülésen fogjuk hallani.

— *Mikológiai Szakosztályunk* az elmúlt évben két országos ankétot, egy helyi ankétot, egy határozóversenyt, három klubestet, két belföldi tanulmányutat, 41 továbbképző és tudományos előadást, 24 beszámoló előadást rendezett. A Szakosztály 6 tanfolyamot rendezett, mintegy 150 hallgató részére.

— *Helyi csoportjaink 1966. évbni tevékenysége az 1965. évihez viszonyítva* számottevően növekedett. Csupán számszerű adatokból nem volna helyes értékelni csoportjaink tevékenységét, mert egy-egy nagyobb tapasztalatcsere, tanulmányút tartalma-

sabb lehet, mint pl. több kisebb rendezvény. A számszerű összesített adatokból mégis következtetni lehet csoportjaink aktivitására. A hozzánk beérkezett jelentések szerint helyi csoportjaink 1965-ben 254 nagy rendezvényt, tanulmányutat, szakmai előadást, vitadélutánt és filmvetítést rendeztek 9998 résztvevővel. 1966-ban a rendezvények száma 513-ra, tehát több, mint kétszeresére emelkedett. A résztvevők száma 20 573-ra növekedett. Tehát a rendezvényeknek nemcsak a száma, hanem az aktivitása is nőtt. Hasonlóképpen kedvező eredményekről számolhatunk be egyesületi központi szakosztályaink munkáját illetően is. 1965-ben a vezető szervezetek, szakosztályok, központi bizottságok, munkabizottságok 79 ülést tartottak 1248 résztvevővel, 1966-ban ugyanezek a szervezetek 145 alkalommal üléseztek 1964 résztvevővel.

— Hosszúra nyúlna a beszámoló, ha ez alkalommal mind a 30 helyicsoporthunk tevékenységét értékelnénk, ezért engedjük meg, hogy ez alkalommal köszönetünket és elismerésünket fejezzük ki helyi csoportjaink titkárainak, vezetőinek, hogy fáradhatatlan szervezőmunkájukkal mozgósították tagjainkat és elősegítették azoknak a szakmai kérdéseknek megvitatását, kidolgozását, amelyek nélkülözhetetlenek feladataink megoldásához és munkánk előbbreviteléhez.

— Egyesületünk tevékenysége azonban nemcsak számszerűen kiemelkedő, mert azoknak a kérdéseknek megvitatása eredményeként, amelyeket az előzőekben tárgyaltam, számos olyan előterjesztés, tanulmány született, amelyet főhatóságunk és az erdőgazdaságok irányító, illetve gyakorlati munkájuk során érvényesítettek.

— Bár a budapesti központi egyesületi munka aktivitása is fokozódott az elmúlt évekhez képest, emellett évek óta megoldatlan probléma maradt budapesti tagjaink szervezett működése. Központi bizottságainknak, szakosztályainknak nem feladatuk, hogy valamennyi budapesti tagtársunkat bevonják a társadalmi munkába, hiszen ezeknek a bizottságoknak és szakosztályoknak csak egy-egy szakterületre terjed ki a feladatuk. Elnökségünk ezért elhatározta a *Budapesti Csoport* életrehívását, amelynek vezetésére *Riedl Gyula*, a titkári teendők ellátására pedig *Szendrei Ernő* tagtársat kérte fel. A csoport munkáját egyelőre a Budapesten székelő erdészeti szervektől behívott tagokból szervezett intézbizottság végezte. Most közgyűlésünk után kerül majd sor arra, hogy a teljes budapesti tagság bevonásával szélesebb alapokra támaszkodva folytassa működését.

— Egyesületünk élve a Szövetségünk által nyújtott lehetőségekkel, szoros együttműködést tart fenn a társegyesületekkel.

— Az elmúlt 20 esztendő céltudatos és következetes munkájának az eredményeképpen örömdíjra méltóan megnövekedett erdőterületünk, az élőfakészlet, a növedék és mindezek alapján az évente kitermelhető fatömeg. Ez lényegében új helyzetet teremtett, amelynek következménye azt jelenti, hogy hazánk a továbbiakban már nem tekinthető fában szegény országnak. Ennek következtében mindent el kell tehát követnünk, hogy a rendelkezésre álló fatömeg minél gyorsabb ütemben a leggazdaságosabb módon fa-, cellulóz- és papíripari terméké legyen feldolgozható.

— Annak érdekében, hogy a közvélemény ennek fontosságát felismerje és a konkrét javaslatok mielőbb megvalósíthatók legyenek, *Egyesületünk szorosan együttműködik a Fajpári Tudományos Egyesülettel, továbbá a Papir- és Nyomdaipari Tudományos Egyesülettel* és a vázolt feladatok megvalósításának elősegítéséhez állandó koordinációs bizottságot szervezett.

— Ugyancsak jó kapcsolatunk alakult ki a *Magyar Agrártudományi Egyesülettel* korábban a komplex talajvédelem mielőbbi bevezetése és megoldása céljából, majd folyamatosan az erdőterületvédelmi és fásítási munkák széleskörű propagálása érdekében.

— Szövetségünkkel, a MTESZ-szel való kapcsolatunk mind a központban, mind a helyi csoportoktól kapott tájékoztatás szerint, vidéken is a területi szervezetekkel a legjobbnak mondható. Számos esetben kapunk hasznos iránymutatást, javaslatot társadalmi munkánkhoz. Kérésünk ez alkalommal is csupán az lenne, hogy az egyre növekvő és szélesedő munkák hiánytalan elvégzéséhez segítséget kaphassunk a függetlenített apparátusunk megerősítéséhez. Célszerű volna továbbá felülvizsgálni, hogy a gazdaságirányítás új rendszerében a Szövetség és az egyesület közötti adminisztrációs kapcsolatot mi módon lehetne egyszerűsíteni.

— A Szakszervezettel való kapcsolatunk kimélyítésére mindkét részről történt kezdeményezés. Meg van a készség és lehetőség arra, hogy az alkalmi együttműködések túl szervezettebben munkálkodjunk azon, hogy az erdészeti szakemberekben rejlő szellemi kapacitást, minél nagyobb mértékben tudjuk a társadalmi munka keretében a műszaki fejlesztés, és ezzel az erdőgazdálkodás fejlesztésének szolgálatába állítani.

— Röviden megemlítem, hogy Egyesületünk könyvtára *Riedl Gyula* tagtárs szervező munkája eredményeként évről évre gyarapodik, bővítjük a legújabb hazai és külföldi szakirodalommal. Tagtársaink rendszeresen igénybe veszik könyvtárunkat, kérjük azonban a további érdeklődésüket, hogy könyvtárunk olvasótáborát tovább szélesedjen.

Vidéki tagtársainknak továbbra is készséggel elküldjük az igényelt könyveket, hogy a szakirodalmat továbbképzésükhöz felhasználhassák. Megismétlem a korábbi bejelentést, ami figyelemre méltó, hogy három világrész 56 államával állunk cserekiadvány kapcsolatban, tehát tagtársaink részére a külföldi folyóiratok is rendelkezésre állanak.

Tisztelt Közgyűlés!

— A Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium életrehívása, az Országos Erdészeti Főigazgatóság megszűnése, valamint az állami erdők kezelési viszonyaiban az utóbbi hónapokban bekövetkezett változások új feladatok elé állították Egyesületünket is. Engedjék meg, hogy a most leköszönő elnökség nevében az eddigi munkák és leszűrt tapasztalatok alapján ajánlásként az új elnökség részére néhány gondolatot felvegyek.

— Főhatóságunkban és a vidéken is bekövetkezett és már ismert szervezeti, személyi változások szükségessé teszik az egyesületi munkáknak még szélesebb alapokra való helyezését. Nem volna helyes és nem is engedhető meg, ha az ismertetett számbeli és minőségi eredmények csak egy pillanatra is elbizakodottá tennék a tagságot és a vezetőséget. Olyan alapos szervezőmunkát kell kifejezni, amelynek keretében biztosítani lehet az elért eredmények mellett a társadalmi munka mennyiségi és minőségi fokozását.

— Egyesületi munkánkban egyes esetekben talán formálisnak tűnt, hogy bizonyos kérdésekkel ugyanazok a szakemberek foglalkoztak hivatali és társadalmi téren. Véleményem szerint ilyen esetekkel a jövőben is számolni kell, hiszen akik egyes szakterület legalaposabb ismerőit, azt a munkát végzik hivatali beosztásuknál fogva és ezekre a tagtársakra kell számítani az egyesületi szakosztályokban is.

— A főhatóságunkban bekövetkezett szervezeti és személyi változások természetesen magukkal vonják a központi bizottságok és szakosztályok újjászervezését is. A megválasztandó elnökség egyik legfontosabb feladata, hogy erre nézzék az egyesületi munkák kiszélesítését eredményező javaslatokat tegyen és határozatokat hozzon.

— A központi bizottságok és szakosztályok munkáját tekintve új helyzetet teremt az a körülmény, hogy a Budapesten dolgozó szakemberek jelentős része most egy nagyobb főhatóságon, de nem egy szűkebb ágazat keretében dolgozik. Itt vár Egyesületünkre az a feladat, hogy a különböző területeken dolgozó szakembereket, az egyes szakosztályok által kidolgozott és az elnökség által is elfogadott, meghatározott feladatok megoldására lényegében az erdőgazdálkodás fejlesztése érdekében aktivizálja. Úgy gondolom, hogy ez az elgondolás találkozni fog a szakemberek szakmai igényével is és akkor kialakul a hatékony társadalmi munka. Egyben az Egyesület állandó és rendszeres kapcsolatot létesíthet a szakemberek között, ezzel elmélyíti, fenntartja, és erősíti a szakmai összetartozás igényét is. A megválasztandó elnökség által javasolt és felkért szakosztályok, bizottságok vezetőire hárul a feladat, hogy egyes szakterület legalaposabb ismerőit megnyerjék a társadalmi munkára. Feltétlenül szükség van arra, hogy az aktív társadalmi munkában közreműködő tagtársaink körét szélesítsük. E téren még sok a tennivaló, hiszen a 4 és félezernyi tagunknak csupán néhány százaléka végez aktív, szervező társadalmi munkát. Tehermentesíteni kell azokat, akiknek többirányú a társadalmi elfoglaltságuk és újabb tagtársakat, főként a fiatalokat be kell vonni a társadalmi munkába. Vidéki helyi csoportjainktól és az erdészeti szervek vezetőitől kérjük, hogy töretlenül tegyék magukévá Egyesületünk célkitűzéseit. Munkaterületre való tekintet nélkül a szervezésben gondoljanak mindazokra az erdészeti és adminisztratív dolgozókra is, akik átérezve az egyesületi munka jelentőségét és népgazdasági hasznát Egyesületünk keretében társadalmi munkájukkal segíteni akarják célkitűzéseink megvalósítását.

— Nem célunk a mindenáron való taglétszámnövelés, de úgy érezzük, hogy a taglétszám még növelhető. Ebben a kérdésben az új Szervezési Bizottságunkra megosztandó feladatok várnak. Gondolunk itt elsősorban a MN keretébe került tagtársainkra. A termelőszövetkezetek is egyre több erdészeti szakembert alkalmaznak. Kérjük ezért — és engedjék meg, hogy erre számíthassunk is —, hogy az erdőgazdaságok területén kívüli dolgozók tartsák meg egyesületi tagságukat. A helyi csoportok megfelelő szervezésével — amire nézve az új elnökség nyilván konkrét javaslatot, iránymutatást ad majd — javasoljuk megoldani, hogy ezek a szakemberek megtalálják helyüket Egyesületünkben és érdeklődési körüknek leginkább megfelelő szakterületen munkálkodhassanak társadalmi téren is.

— Egyesületi munkánk legfőbb célkitűzésének kell lennie, hogy az új gazdasági mechanizmus irányelveinek minél hatékonyabb érvényesítését társadalmi munkáinkkal elősegítsük. Elnökségünk foglalkozott azokkal a feladatokkal, amelyek az új gazdasági mechanizmus kidolgozásával és bevezetésével összefüggésben az Egyesületre hárulnak és megállapította, hogy az új gazdasági mechanizmus megvalósítása új, megnövekedett lehetőségeket jelent az Egyesület számára is. Elnökségünk fontos feladatának tekintette már eddig is, hogy a gazdasági mechanizmus egyes kérdéseinek kidolgozásában köz-

ponti bizottságaink, szakosztályaink részt vegyenek, a már meglevő javaslatokról véleményyt mondanak és javaslatot készítsenek mindazon kérdésekben, amelyekben ilyenek még nem készültek. A következőkben még mélyebben kell elemezni az Egyesületben kialakított szakmai állásfoglalást és javaslatok érvényrejuttatásával a hatékonysággal kapcsolatos kérdéseket, különös tekintettel az irányító szervek, intézmények és vállalatok között a jövőben kifejlődő újszerű kapcsolatokra.

— Az Egyesületnek fokozottabb mértékben kell az erdészeti szakterület információs bázisává válnia, ilyen vonatkozásban is változatos módszerek (pl. klubszerű formák kizselyesítése) alkalmazására van szükség.

— Az elnökség fontos feladatának tekintette és ezt ajánlja a megválasztandó új elnökségnek is, hogy tevékeny kezdeményező részt vállaljon a távlati célkitűzések, koncepciók kidolgozásában. Az új gazdasági irányítási rendszer bevezetésének és sikeres megvalósításának fontos feltétele az, hogy a legfontosabb ágazatokban megfelelő távlati koncepciókkal rendelkezünk. Ennek a munkának természetesen differenciáltan folynia kell mind a központban, mind a helyi csoportokban, hogy a tagság legszélesebb rétegét megismertessük a feladatokkal, de egyben a tagság véleményét nyilvánítva tevékenyen közre is működjék ebben a nagy és újszerű munkában. Ezeknek az igényeknek megfelelően fejleszteni kell és sokrétűbbé kell tenni az egyesületi munkát.

— A gazdasági irányítás új rendszere érvényesítéséhez Egyesületünkben is keresni kell az új formákat és módszereket. Társadalmi munkánkba is több rugalmasságot kell vinni és gyorsan kell alkalmazni a megváltozott igényekhez. Keresni kell az újat, ami leginkább foglalkoztatja a szakembereket és amivel segíteni tudjuk, mind a főhatóságunk, mind gazdálkodó szerveink munkáját.

— Tisztelt Közgyűlés!

— Néhány hét választ el bennünket a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50 éves évfordulójától. Ez az 50 év előtti forradalom alapja annak a roppant változásnak, ami felszabadulásunk után társadalmi és gazdasági viszonyainkban végbement. Enélkül nem érhattük volna el azokat a szép és nagy eredményeket, ami erdőgazdálkodásunk minden területén tapasztalható. A 330 ezer ha új erdő és fásítás, az élőfa készletünk ugrásszerű növekedése, a Szovjetunió által nyújtott alapok lerakásán túl nem választható el a kapott tudományos ismeretektől és gyakorlati tapasztalatoktól. A megválasztandó új elnökség és választmány éljen továbbra is ezekkel a lehetőségekkel és társadalmi munkájában érvényesítse, hasznosítsa a szovjet erdészeti tudományos eredményeket és a gyakorlati erdőgazdálkodás által nyújtott segítséget.

Végül **Imreh János** tett jelentést a *Számvizsgáló Bizottság* nevében:

— A Számvizsgáló Bizottság három szempontból vizsgálta az Országos Erdészeti Egyesület tevékenységét. Megvizsgálta először is abból a szempontból, hogy az Egyesület az elmúlt évben az Elnökség és Szövetség Központi Titkársága által jóváhagyott költségvetés szerint gazdálkodott-e? Megvizsgálta másodsor azt, hogy hogyan alakultak az Egyesület költségei a legutóbbi vezetőségválasztó közgyűlés óta eltelt három év alatt és végül összehasonlított a Szövetség 26 tagegyesülete és az Országos Erdészeti Egyesület 1966. évi gazdálkodása között.

— Nem terjedt ki a vizsgálat számszaki ellenőrzésre, mert azt a Szövetség Gazdasági Osztálya végzi. Ellenőrizte azonban, hogy az Egyesület gazdálkodása megfelelt-e a szigorú takarékosági és erkölcsi követelményeknek és ellenőrizte, hogy a költségek olyan tevékenységgel kapcsolatban merültek-e fel, melyek a műszaki és tudományos haladás társadalom-mozgalom keretében történő előmozdítását szolgálják.

— A vizsgálat eredményeiről, illetve a tett megállapításokról a Közgyűlést a következőkben tájékoztatjuk:

— Az Egyesület 1966. évi költségvetése a jubileumi közgyűlés szem előtt tartásával készült. Az ünnepélyes alkalmából ugyanis elkerülhetetlenné vált az, hogy az Egyesület elnöksége egyes költségteyezőknél, mint például a kiküldetéseknél, az alkalmi munkadíjaknál, továbbá a külföldi küldöttek vendéglátásánál, az előző éveknél mérsékeltebben magasabb költséget tervezzen. A költségvetést azonban még így is a mértéktartás jellemezte.

— A költségvetés teljesítésénél megállapítottuk, hogy az Egyesület a bevételi előirányzatot 88, a kiadást 87%-ra teljesítette. Mindkét fejezetnél a 12, ill. 13 százalékos lemaradást döntően az okozta, hogy a jubileumi közgyűlés résztvevőinek egy része a tervezettől eltérően, a közös étkeztetésben nem vett részt, s így ez a bruttóan, tehát átfutóan tervezett tétel — mintegy 120 ezer forint — sem bevételként, sem kiadásként nem jelentkezett.

— Ennek megfelelően az Egyesület 1168/mFt-os bevételi előirányzatával szemben a tényleges bevétel 1024/mFt volt. A kiadásokra előírt ugyancsak 1168/mFt-tal szemben viszont az Egyesület csak 1012/mFt-ot használt fel.

— A *Bevételi előirányzat* teljesítésénél ki kell emelni az „Egyéni tagdíj” 100%-os és a „Jogi tagdíj” 143%-os teljesítését. Említésre méltó, hogy az „Egyéni tagdíj” fizetésének nálunk alkalmazott formáját, nevezetesen azt, hogy a tagdíj Az Erdő című folyóirat előfizetési díjával össze van kapcsolva, a Szövetség a többi egyesületnek is mint helyes és követendő módszert ajánlja.

A „Jogi tagdíj” fizetésének lényeges túlteljesítését az erdőgazdaságok és szakvállalatok pontos fizetésén túlmenően az idézte elő, hogy az Elnökség a tagdíjat az elmúlt évben a 302/1966. PM. II. sz. közleménye alapján havi 600,— Ft-ra emelte fel. Felemelését az tette indokolttá, hogy megnövekedtek az Egyesület feladatai és ezzel együtt kötelezettségei is. Meg kell mondani, hogy ez a felemelt tagdíj is a legalacsonyabb tagdíjkategóriába tartozik és valószínűnek tartjuk, hogy a jövőben még az erdőgazdaságok pontos fizetése mellett sem fogja fedezni az Egyesület kiadásait.

Az Egyesület pénzmaradványa az előbb említettek miatt az 1965. december 31-i 128 ezer forinttal szemben 1966. december 31-re 12 ezer forintra csökkent.

— A *Kiadási előirányzat* egyes rovatainak teljesítése általában a tervezett szinten alakult és megfelelt a Szövetség Központi Titkárságától megkívánt és az Egyesület által megtervezett dologi-, személyi-juttalmak és fenntartási kiadások arányainak.

Jelentős — 80%-os — túllépés mutatkozik a „Vidéki csoportok támogatásánál”. A túllépés a vidéki csoportok aktivitásának fokozódásával függ össze, ezért indokoltnak tartjuk. Ez a tendenciájában helyesen alakuló költség ma már az Egyesület egyik legnagyobb kiadási tétele.

— A „Személyi jellegű működési költségek” közül 40%-os túllépés mutatkozik az „Alkalmi munkadíjaknál” és 50%-os a „Reprezentációnál”. Összességében egyik tételnél sem jelentős ez a túllépés. Reprezentációnál a 10 ezer forinttal szemben 15 ezer forint, az „Alkalmi munkadíjaknál” pedig 20 ezer forinttal szemben 28 ezer forint a kiadás. A túllépések a jubileumi közgyűléssel kapcsolatosak és ezért azokat indokoltnak tartjuk.

— A személyi jellegű működési költségeknél a költségvetésben előirányzott 160 ezer forinttal szemben a tényleges kiadás 131 ezer forint volt.

— Ebben a költségcsoportban tehát az előbb említett két túllépés ellenére is jelentős — 18%-os — megtakarítás mutatkozott, ami ellensúlyozta az „Egyéb működési költségek”-nél jelentkező 39 ezer forintos többletkiadást.

— A költségcsoportban a „Nyomtatványok és folyóiratok” címen megtervezett költségeket 23 ezer, a „Posta-telefonköltségek”-et pedig 18 ezer forinttal lépte túl az Egyesület. A túllépés mindkét költségtényezőnél a jubileumi közgyűléssel kapcsolatos, ezért indokoltnak tartjuk.

— Az elmondottakat összegezve, megállapíthatjuk, hogy az Egyesület 1966. évi költségvetése a jubileumi közgyűlés költségigényessége ellenére is a takarékosági elv szem előtt tartásával készült, hogy arányaiban ez a költségvetés nem tért el a korábbi években kialakult és helyes arányoktól és hogy ezt a költségvetést az Egyesület 1966. évi gazdálkodása során a bevételi előirányzatnál 1%-os többletbevétellel, a kiadási előirányzatnál pedig 1%-os költségmegtakarítással teljesítette.

— Tisztelt Közgyűlés!

— Bevezetőben említettem, a Számvizsgáló Bizottság külön vizsgálta azt, hogy az elmúlt évek folyamán hogyan alakultak az Egyesület költségei és hogy e költségek arányaiban nem volt-e lényeges eltérés.

— Megállapításaink rendkívül érdekesek és egyben megnyugtatóak. Ha nem veszünk figyelembe a jubileumi közgyűlés indokolt többletköltségét, továbbá a bevétellel 100%-ig ellensúlyozott tanfolyami költségeket és az Erdő című folyóiratunknál mutatkozó és az Egyesület által nem befolyásolható, főleg terjesztési költség-többletet, akkor az Egyesület múlt évi összes kiadása 140 ezer forinttal volt magasabb az 1964. évinél. Ebből az összegből egyedül a vidéki csoportok támogatása 80 ezer forintot képvisel. A második 60 ezer forintos többlet az előbbieken tárgyalt és a jubileumi közgyűlés miatt jelentkező postai, nyomtatvány és utazási többletköltségekből adódik.

— A globális számokon túlmenően ugyancsak megnyugtató képet kapunk, ha a kiadások egyes főbb csoportjainak alakulását nézzük. A „Rendezvények” című költségcsoport kiadásai — mely csoportba a kongresszusok, tanfolyamok, tanulmányutak, kiállítások, saját kiadványok és a vidéki csoportok támogatása tartozik — 1964. évben az összes kiadásoknak 76%-át képezték.

1965-ben és 1966-ban ez az arány 77%-ra módosult. Három év alatt az eltérés tehát mindössze 1%-ot tett ki.

— A „Személyi jellegű működési költségek” csoportjába a reprezentáció, a külföldi vendéglátás, a kiküldetések, az alkalmi munkadíjak, pályadíjak és jutalmazások tartoznak. Ez a költségcsoport 1964. évben az összes kiadások 16⁰/₀-át képviselte. 1965-ben ez az arány 17⁰/₀-ra emelkedett, az elmúlt évben azonban 13⁰/₀-ra süllyedt.

— Az „Egyéb működési költségek” csoportjában elszámolt költségek 1964-ben 8⁰/₀-ot tettek ki. 1965-ben ez az arány 6⁰/₀-ra csökkent, 1966-ban viszont 10⁰/₀-ra emelkedett. Ebben a csoportban számoljuk el a nyomtatványok, posta, telefon, javítás, pótlás és karbantartási kiadásokat.

— Az említett költségcsoportok alakulását elemezve az állapítható meg, hogy az Egyesület gazdálkodásában helyes tendencia érvényesült.

— A dologi jellegű működési költségek lényegében szinten tartása mellett, a személyi jellegű költségek lehetőség szerinti csökkentése kifejezi az Egyesületben folyó munka társadalmi jellegét és ez az irányzat megegyezik a Szövetség Központi Titkársága és az Egyesület Elnökségének irányelveivel.

— Tisztelt Közgyűlés!

— Az Egyesület tevékenységéről teljes képet csak akkor kapunk, ha az előbbieken tárgyalunk, az elmúlt évi költségvetés teljesítésének, valamint a költségek több éves alakulásának vizsgálata mellett, összehasonlítást végzünk a Szövetséghez tartozó tag-egyesületek összes kiadása és az Erdészeti Egyesület kiadásai között.

— Ha a bruttó kiadásokat nézzük, mely kiadásokba a rendezvények és saját kiadványok kiadásai is, tehát a megtérülő átfutó kiadások is szerepelnek, úgy az egy egyesületi tagra eső kiadás a Szövetség átlagában 252,— Ft, az Erdészeti Egyesületnél viszont 225,— Ft. Emellett a globál számok mellett, melyek lényegében a költségvetés végösszegének helyességét támasztják alá, megvizsgáltuk az egyes költségcsoportok adatait is.

— A Szövetség tagegyesületeinél a dologi jellegű működési költségek 79⁰/₀-át teszi ki. Az Erdészeti Egyesületben ez az arány 87⁰/₀. Az Egyesületben tehát személyi jellegű működési költségekre az összes költségeknek csak 13⁰/₀-át fordítják az országos 21⁰/₀-kal szemben.

— Ebben a költségcsoportban minden tétel — a reprezentációtól a társadalmi munkát meghaladó tevékenységig — alacsonyabb százaléku az országos átlagnál.

— Ezzel szemben viszont öröndetes, hogy a vidéki csoportok támogatásánál az országos 8,5⁰/₀-os átlaggal szemben az egyesületi arány 13⁰/₀.

— Tisztelt Küldött-közgyűlés!

— A Számvizsgáló Bizottság az Egyesület 1966. évi kiadásait az aktivitás szempontjából is vizsgálat tárgyává tette. Azt vizsgálta, hogy az 1959. évi szintre hozott összkiadásokról egy egyesületi tagra vetítve mennyi kiadás esik.

Megállapítottuk, hogy az 1958. évi 64,— Ft és az 1959. évi 53 Ft-tal szemben 1966-ban az egy főre eső kiadás 58,— Ft volt. Ezt az 1959. évihez viszonyított 5 Ft-os emelkedést, ami összességére 21 ezer forintot tesz ki, úgy véljük, hogy a jubileumi közgyűlés költségtöbblete, valamint egyes szolgáltatási díjak időközbeni rendezése miatt nem lehet kifogás tárgyává tenni.

— Az aktivitásra azonban a legjellemzőbb az a mutatószám, amit az egyéni tagdíjnak az összes bevételhez viszonyított aránya mutat. Míg a Szövetség felügyelete alá tartozó valamennyi egyesület összes bevételeinek csak 9,7⁰/₀-a az egyéni tagdíj, addig az Erdészeti Egyesület egyéni tagdíjából eredő bevétele 26⁰/₀. Végül, de nem utolsósorban be kell számolni arról, hogy az Egyesület az elmúlt 3 év alatt a könyvtár pótlására és fejlesztésére 19 ezer forintot fordított. A könyvtár 1966. december 31-i állománya 168 ezer forint értékben 10 240 kötet.

Összegezve a fentieket a Számvizsgáló Bizottság vizsgálatai alapján megállapította, hogy az Egyesület múlt évi és az azt megelőző évek gazdálkodása megfelelt az iránta támasztott követelményeknek.

— Tisztelt Küldöttközgyűlés

— 1968. január 1-én életbelép a gazdálkodás új rendszere, ez feltehetően az Egyesület gazdálkodásában is éreztetni fogja hatását. Gondolok itt elsősorban az Egyesület megnövekvő feladatára és az ezzel jelentkező kötelezettségekre, de közelebről az 1968. évben bekövetkező árváltozásokra, melyek közvetlenül befolyásolni fogják az Egyesület kiadásait.

— Ennek a körülménynek a figyelembevételével és az elmúlt évi gazdálkodás tapasztalatai alapján a Számvizsgáló Bizottság javasolja, hogy az Egyesület most megválasztandó új Elnöksége vizsgálja felül az Egyesület bevételi forrásait és ha szükséges

kérje az erdőgazdaságoktól és szakvállalatoktól a jogi tagdíj mérsékelt emelését. Kérje továbbá azt, hogy az erdőgazdaságok és szakvállalatok az új gazdasági mechanizmusban is az eddigiek szerint részesítsék az Egyesületet támogatásukban.

— Tisztelt Küldött-közgyűlés a Számvizsgáló Bizottság nevében kérem a beszámoló-jelentés elfogadását és kérem, hogy a beszámoló-jelentés alapján az Egyesület Választmányának, Elnökségének és a Számvizsgáló Bizottságnak az elmúlt időszakra vonatkozó gazdálkodására a felmentést megadni szíveskedjék.”

A beszámolókat és jelentéseket a Közgyűlés egyhangúlag tudomásul vette. Ez után került sor az 1967. évi „*Bedő Albert*”díjak kiosztására. Az ünnepélyes aktus ez alkalommal kibővült: az elnök „*Clusius-émlékérem*” alapítását jelentette be.

CAROLUS CLUSIUS, az 1600 körül Magyarországon élt, németalföldi származású kiváló botanikus tudós volt az, aki a világon az első mikológiai tárgyú könyvet kiadta. Nevéhez fűződik több kerti- és erdei növényünk meghonosítása. A Clusius-Codex-nek nevezett hatalmas műben hazánk gombafldróját dolgozta fel, a kalaposgomba fajokat színes festményeken bemutatva ismertette és rendszerezte. A magyar növényneveket *Stirpium nomenclatur pannonicus* c. művében közölte; ezek között sok olyan növénynév található, amelyet ma is ugyanúgy használunk. Clusius munkássága révén abban az időben Magyarország volt a Föld makromikológiaiailag legismertebb területe.

Az ő születésének 440. évfordulója alkalmából tartott ülésen az Országos Erdészeti Egyesület — a Mikológiai Szakosztály javaslatára — a Magyarországon élt első mikológus-kutató emlékére *Clusius Emlékérmek* alapított. Ebben az évben az Egyesület Elnöksége a Mikológiai Szakosztály vezetőségének előterjesztésére hat olyan mikológust tüntetett ki, aki tevékenységével a magyar mikológia fejlődését tudományos, gyakorlati, illetve gazdasági téren jelentős mértékben elősegítette:

Dr. Bánhegyi József egyetemi tanár,

Dr. Bohus Gábor biológus kandidátus,

Dr. Igmándy Zoltán egyetemi docens,

Dr. Kalmár Zoltán biológus kandidátus,

Szemere László kutató mikológus,

Schuster Viktor a mikológiai szakosztály titkára.

A díjak, emlékérmek kiosztása után a közgyűlés egyhangúlag megadta a felmentést a lelépő vezetőségnek és a közgyűlés vezetését mint korelnök *dr. Holdampf Gyula* vette át. Első ténykedésként köszönetet szavaztatott a volt elnökségnek és választmányának a ciklus alatt végzett jó munkájáért. Ezt követően intézkedett a választás lebonyolítására. Felkérésére *Andor József*, mint a mandátumvizsgáló bizottság elnöke bejelenti, hogy a küldöttek 96%-a jelen van, s így a közgyűlés határozatképes. A szavazás lebonyolítása után *Kasza Ferenc*, a szavazatszedő bizottság elnöke bejelenti, hogy a *Marton Tibor* elnöklete alatt működött jelölőbizottság által összeállított jelöltlista a szükséges szavazattöbbséget változatlanul elnyerte. Ennek alapján *dr. Holdampf Gyula* határozatilag kimondja, hogy a küldöttközgyűlés a hivatalos listán szereplőket az országos választmány, az elnökség, a számvizsgáló bizottság, illetve fegyelmi bizottság tagjává választotta a következő időszakra.

AZ 1967—71. IDŐSZAKRA MEGVÁLASZTOTT ELNÖKSÉG

Andor József főmérnök, Nagykanizsa; *Bakkay László* tud. főmunkatárs, Budapest; *Beck Antal* előadó, Pécs; *Csóri János* főoszt. vez., Budapest; *Fekete Gyula* főoszt. vez. h., Budapest; *Fila József* igazgató, Gödöllő, *Földes László* miniszter h., Budapest, *Halupa Lajosné* tud. munkatárs, Sárvár; *Kasza Ferenc* igazgató, Pécs; *Kárall János* főmérnök, Győr; dr. *Keresztesi Béla* igazgató, Budapest; *Király Pál* erdőgazd. fel., Vác; *Kocsárdi Károly* erd. vez., Gödöllő; dr. *Madas András* főoszt. vez., Budapest; *Marton Tibor* igazgató, Szolnok; *Nyirádi Lajos* igazgató, Budapest; dr. *Pankotai Gábor* rektor, Sopron; dr. *Páris János* tud. főmunk., Budapest; *Rakonczay Zoltán* főoszt. vez., Budapest; *Riedl Gyula* főmérnök, Budapest; dr. *Sali Emil* Erd. Hiv. vez., Budapest; *Schmal Ferenc* főoszt. vez., Budapest; *Schneider Jenő* ny. igazgató, Zalaegerszeg; *Szabó Béla* erd. vez., Debrecen; *Tálas Mihály* előadó, Balassagyarmat; dr. *Tóth Sándor* főoszt. vez., Budapest; *Vida László* főmérnök, Szeged; dr. *Somkúti Elemér* igazgató, Budapest.

Az újonnan megválasztott elnökség közvetlenül a közgyűlést követően megtartotta első ülését és azon az Egyesület tisztéviselőit a következőkben választotta meg:

dr. Madas András elnök
dr. Keresztesi Béla
Kocsárdi Károly alelnökök
Fekete Gyula főtitkár

ORSZÁGOS VÁLASZTMÁNY

Tóth Imre műv. csop. vez., Baja; *Barabás Ferenc* erd. vezető, Baja; *Deák István* csop. vez., Tamási; *Kasza Ferenc* igazgató, Pécs; *Beck Antal* előadó, Pécs; *Zelnik István* igazgató, Zamárdi; *Németh Vilmos* igazgató, Kaposvár; *Szabó József* szak. irány. cs. vez., Kaposvár; *Schneider Jenő* nyug. igazgató, Zalaegerszeg; *Jancsó Gábor* főmérnök, Zalaegerszeg; *Andor József* főmérnök, Nagykanizsa; *Keresztes György* erdőgazd. felügy., Szombathely; *Bognár Antal* igazgató, Sopron; *Halupa Lajosné* tud. munkatárs, Sárvár; *Kárall János* főmérnök, Győr; *Erdősi Dezső* szakir. csop. vez., Pápa; *Gáspár Hantos Géza* csoportvezető, Keszthely; *Széll Ede* műv. csop. vez., Tatabánya; *Végyvári Jenő* igazgató, Esztergom; *Édes István* főmérnök, Székesfehérvár; *Fila József* igazgató, Gödöllő; *Kocsárdi Károly* erd. vez., Gödöllő; *Király Pál* erdőgazd. felügyelő Vác; *Kollár József* tanácsai erd. és vad. felügy., Salgótarján; *Tálas Mihály* előadó, Balassagyarmat; *Fenyvesi János* műsz. vez., Mátrafűred; *Jáhn Ferenc* műsz. csop. vez., Eger; *Soós Károly* erdőgazd. felügy., Miskolc; *Szóllósi József* előadó, Miskolc; *Koronky István* erd. vez., Sárospatak; *Patkós Antal* műv. csop. vez., Nyíregyháza; *Szabó Béla* erd. vez., Debrecen; *Komlósi Sándor* igazgató, Gyula; *Vida László* főmérnök, Szeged; dr. *Csontos Gyula* igazgató, Kecskemét; *Sipos Sándor* erdőgazd. felügy., Kecskemét; *Marton Tibor* igazgató, Szolnok; dr. *Pankotai Gábor* rektor, Sopron; dr. *Majer Antal* tszkv. egy. tanár, Sopron; dr. *Tuskó László* igazgató, Sopron; *Goór József* ügyv. igazgató, Veszprém; *Speer Norbert* vezérigazgató, Budapest; dr. *Keresztesi Béla* igazgató, Budapest; dr. *Somkúti Elemér* igazgató, Budapest; dr. *Páris János* tud. főmunkatárs, Budapest; *Nyirádi Lajos* igazgató, Budapest; *Riedl Gyula* főmérnök, Budapest; dr. *Madas András* főoszt. vez., Budapest; *Földes László* miniszterhelyettes, Budapest; *Sali Emil* Erd. Hiv. vez., Budapest; *Schmal Ferenc* főoszt. vez., Budapest; dr. *Tóth Sándor* főoszt. vez., Budapest; *Rakonczay Zoltán* főoszt. vez., Budapest; *Halász Aladár* osztályvez., Budapest; *Fekete Gyula* főoszt. vez. h., Budapest; dr. *Balassa Gyula* ny. min. helyettes, Budapest; *Szűcs Ferenc* ny. főoszt. vez., Budapest; *Bakkay László* tud. főmunkatárs, Budapest; *Hibbey Albert* főmérnök, Budapest; *Csóri János* főoszt. vez., Budapest; dr. *Kalmár Zoltán* tud. főmunkatárs, Budapest; *Varga Imre* főmérnök, Budapest; *Sipos Árpád* előadó, Mosonmagyaróvár; *Jarkovszky Alajos* főmérnök, Nyíregyháza; *Óri András* műsz. csop. vez., Debrecen.

FEGYELMI BIZOTTSÁG

Elnök: *Sitkey János* ügyv. ig. h., Budapest; *Szeverényi István* erd. vez., Kecskemét; *Boldizsár Antal* erd. vez., Miskolc.

SZÁMVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG

Elnök: *Imreh János* osztályvezető, Budapest; *Parádi Ferenc* főoszt. vez. h., Budapest; *Zaklajda József* erd. ker. vez., Pécs;

HESSZ FERENC

a Dunaártéri Áll. Erdőgazdaság
erdőművelési műszaki vezetője

Erdészeti szolgálatát 1929-ben kezdte meg a Dunaártéri Erdőgazdaság Béda-i területén, azóta mindvégig az erdőgazdaság területén szolgált, kezdetben kerületvezető erdész, majd üzemegységvezető, 1953-tól pedig műszaki vezetői beosztásban. Hosszú ártéri szolgálata alatt jó gyakorlati szakemberként az erdő-sítési, erdőnevelési és csemetekerti munkák lelkiismeretes irányításával tűnt ki. 1958-ban a homokos területekre átkerülve hamarosan annak is kiváló ismerőjévé vált és az akác, valamint a nyárállományok telepítésével és ezek gazdaságos tiszt-

tításával különösen kitűnt. Jó munkáját az irányításával erdősített és nevelt fiatalosok számottevő sora bizonyítja.

Az újnak maximális mértékig történő alkalmazásával, a munkák jó megszervezésével, kezdeményező és egyre tökéletesedő munkájával — az ékásós, majd az eke utáni erdősítési módszerekkel, a csemeteigény lecsökkentésével — számszerűen is ki-magasló és kiváló eredményeket ért el.

Dr. MAGYAR PÁL

a biológiai tudományok doktora
az ERTI nyugalmazott főmunkatársa

Személye szorosan összeforrott a magyar erdészeti tudományos kutatás hírnevével. Neve tudományos munkássága révén hazánk határain túl is jól ismert. Tudományos munkássága háromirányú: szikfásítás, homokfásítás és erdőtipológia. Mindhárom irányú munkájában mérőldkövet állított. Fáradhatatlan munkássága révén, leküzdve a nehézségeket létrehozta a püspökladányi szikfásítási telepet és megteremtette a szikfásítás tudományos alapjait. Nagy elismerés illeti a homokfásítás terén elért eredményeiért is. Mindkét tevékenysége úttörő volt és az Alföld-fásításnak alapját képezte. Megállapításai ma is komoly elméleti és gyakorlati értékkel bírnak.

Elévülhetetlen érdemei vannak az erdészeti vegetáció kutatása terén is. Tipológiai munkásságával lefektette a

Albert'' díjasai

korszerű erdészeti vegetációs kutatás alapjait és annak gyakorlati alkalmazása terén különösen a természetes felújítás és az aljnövényzet vizsgálatával szerzett hrvadhatatlan érdemeket.

Több évtizedes fáradhatatlan kutatómunkája eredményeit összefoglaló, az „Alföldfásítás” c. könyve nemcsak egy eredményekben gazdag életpálya munkásságát dokumentálja, hanem a magyar erdészeti kutatás hősi korszakának is maradandó emléket állít.

PALOTAY ISTVÁN

a zalaegerszegi erdőrendezőség
vezető főmérnöke

Erdészeti szolgálatát 1931-ben kezdte meg. 1940-ben már erdőrendezőségi

vezető. Több mint három és fél évtizedes szakmai tevékenységét a szakma odaadó szeretete és a példás munka jellemzi. Irányításával 1950-től a zalaegerszegi erdőrendezőség több tízezer hektár erdő üzemtervét készítette el. Munkájában állandóan kereste és keresi a jobb megoldásokat és kezdeményező lendülete munkatársait is magával ragadja. Napi munkája mellett az erdő-

szet tudományos kérdéseivel is rendszeresen foglalkozik, több elgondolását, kezdeményezését bevezették. Különösen a faállományszerkezeti kérdésekben, erdőbecslési vonalon és a szálaló erdőgazdaság hazai lehetőségeinek kérdésében fejtett ki irodalmi munkásságot.

Szakmai ülészak

A közgyűlés másnapján a helyi csoport a keszthelyi Agrártudományi Főiskola előadótermeiben szakmai ülészakot tartott. Párhuzamos üléseken két téma került megbeszélésre. Az egyik *Sitkey János* vezetésével a termelésfejlesztés egyes kérdéseit tárgyalta, a másik *dr. Tóth Sándor* elnöklete alatt az erdők többoldalú hasznosításának kérdéseivel foglalkozott. A témafelvetést számos korreferátum kísérte, majd az ülészak valamennyi résztvevője előtt *dr. Keresztesi Béla* hangulatos diavetítéssel kísérve ismertette az erdők és fák szerepét a Balatonmellék táji megjelenésében.

Szakülés az erdőgazdasági termelésfejlesztés egyes kérdéseiről

SITKEY JÁNOS: A termelésfejlesztés egyes kérdései az erdőgazdálkodásban

Már hagyományossá vált, hogy vándorgyűléseink alkalmával szakmai ismereteink bővítése, gondolataink kicserélése céljából foglalkozunk meghatározott szakmai kérdésekkel. Az idei vándorgyűlés alkalmával is két ülésen foglalkozunk szakmai kérdéssel. *Egyiken az erdők több oldalú hasznosításával*, inkább a közjóléti szerepével, és itt ezen az ülésen az erdőgazdálkodás termelésfejlesztési kérdéseivel.

Az erdőgazdaságnak, mint termelési ágazatnak, feladata: az erdők telepítése, felújítása, fenntartása, az erdők sokirányú hasznosságának biztosítása, elsősorban a népgazdaság faanyag szükségletének hazai forrásból való kielégítésének állandó fokozása. Úgy hiszem, senki által sem vitatott tény, hogy az egész ország érdekeit szem előtt tartó erdőgazdálkodásnak az erdők 1945-ben történt állami tulajdonba vétele nyitott utat. Ezzel megindulhatott a magyar erdőgazdálkodás új korszaka, melyben az egyéni haszonszerzés helyébe a közösség, a társadalom érdeke lépett.

A két világháború közötti időt Magyarországon az elégtelen erdőtelepítés jellemzi. Erdőterületünk a felszabadulás előtt 15 év alatt csak 15 ezer ha-ral, erdősültségünk pedig 0,1%-kal nőtt. A felszabadulás óta folyó erdősítés mintegy 330 ezer ha-ral növelte az erdőterületünket, s ez 3,25%-os erdősültség emelkedést jelent. A felszabadulás előtti időben az elégtelen erdőtelepítés érthető, hisz a kapitalista viszonyok között az erdőművelés nem fejlődhetett megfelelően, mert az erdők felnevelése rendszerint hosszú időszakot vesz igénybe és ez nem ösztönözte a magánérdekeket szem előtt tartó erdőbirtokosokat arra, hogy tőkéjüket erdőtelepítésbe fektessék.

A megváltozott társadalmi rendszer megadta a lehetőséget és biztosította a fejlődés alapfeltételét az erdőgazdálkodásban. A népgazdaság többi ágazatához hasonlóan összhangban áll az egész népgazdaság fejlődésével, tervszerűen megjavítja az erdők fafajösszetételét, növeli a fatermőképességüket, új erdők telepítésének anyagi fedezetét biztosítja. Az erdőművelés fejlődése a munkák gépesítésével, a munka termelékenységének emelésére ment végbe. Számadatok igazolják azt a fejlődést, amely a felszabadulástól az erdőgazdaságokban végbement. Az állami erdőgazdaságok fejlődése mind a gazdálkodás belterjességét illetően, mind a műszaki fejlesztést illetően Európa viszonylatában is elismerésre méltó. Az erdőgazdaság dolgozói gyakorlati intézkedéseikkel, az adott körülmények között az erdőgazdálkodás alapvető feladatainak megvalósítására, tehát a népgazdaság fa-szükségletek lehető legnagyobb mértékben, a lehető leggazdaságosabb módon, a bővített újratermelés követelményeinek egyidejű érvényesítése mellett történő kielégítésére törekedtek és töreksenek.

Úgy hiszem, e tömör megfogalmazást és a konkrét meghatározást illetően a jövő feladataira való tekintettel érdemes a kérdést boncolgatni. Az 1961. évi VII. törvény végrehajtásának befejezésével az erdők kezelését, mint tulajdonviszonyait illetően rendezést nyert. 1965. évvégi állapot szerint az ország erdőterületének 72,9%-a van az állami erdőgazdaságok kezelésében, 5,4% egyéb állami vállalatok kezelésében, 21,1% a termelőszövetkezetek kezelésében és 0,6% egyéb közigazgatási kezelésben van. Ezek szerint az erdőterületek közel háromnegyed része az állami erdőgazdaságok irányítása alatt áll. Így a termelés-fejlesztés alapfeltétele biztosított. A nem erdőgazdaságok kezelésében levőkben a törvényvégrehajtás dolga, hogy a „tőkés gazdaság” tárgyaként való visszaélést elkerültesse.

Mint ahogy már többször elhangzott, az erdőgazdaságok az elmúlt 20 év alatt jelentős eredményeket értek el az erdőfelújítás, erdőtelepítés, erdőnevelés, erdővédelem és a szaporítóanyag termelés terén. Az 1955. évvel kezdődő szakaszban a mennyiségi feladatok mellett mindinkább a minőségi feladatok léptek előtérbe. Az akkor még kínzó fahiány a rontott erdők átalakításának szükségességére, a belterjes nevelővágásokra és elsősorban a gyorsannövő fafajok telepítésére irányította a figyelmet. A feladatok sokrétűsége és nagysága, az elkövetett hibák elemzése azonban arra is rámutatott, hogy nem járhatók már az irányításnak, tervezésnek, a feladatok rendszerezésének régi útjai. Az élet parancsolóan követelte egy olyan erdőművelési koncepció kidolgozását, mely megteremtse a termelőhely adta lehetőségeknek és a népgazdasági érdekeknek összhangját, meghatározza továbbá az erdőművelési irányelveket, eljárásokat és technológiákat, s ezzel egységes alapot teremtsen az irányítók, tervezők és végrehajtók számára egyaránt. Az erdő- és termőhelytipológiai rendszerre épült táji erdőművelési irányelvek kialakítása jelentős mérföldkő volt az erdőművelés és így az erdőgazdálkodás történetében. Az erdőművelés fejlesztésének főbb irányelvei az utóbbi időben sem változtak, hisz a jövőben is azt az alapelvet tekintjük irányadónak, hogy a lehető leggazdaságosabban, minél több és jobb minőségű fát termesszünk tartamosan a népgazdaság számára.

A technika rohamos fejlődésével és a fafelhasználásnak fokozásával napjainkban mindjobban elkülönül a természetes és mesterséges erdőgazdálkodás. A gépek alkalmazására alkalmas sík és enyhe lejtésű dombvidéken az ültetvényszerű erdőgazdálkodás térhódításával kell számolnunk. Itt fejlett agrotechnikával és gyorsannövő fafajok termesztésével rövid idő alatt nagyobb fatermés érhető el, mint a természetes, vagy természetszerű erdőgazdálkodás esetén.

Erdeinknek hozzávetőlegesen 60%-án folytatunk a jövőben is természetes, illetve természetszerű gazdálkodást a termőhelynek megfelelő, nagyrészen őshonos fafajokkal. Itt is törekednünk kell a meglévőknél értékesebb és több faanyagot adó faállományok nevelésére (luc, duglász, vörös- és simafenyő). A többi területre ültetvényszerű erdő kerül. Számolnunk kell azzal, hogy az eltérő gazdálkodás következtében sajátos erdőművelési eljárások alkalmazása szükséges. Ez mind a fafajmegválasztásban, a telepítésben, illetőleg a felújításban, mind az erdőnevelés módszereiben bekövetkezik, mert eltérő a fatermesztéssel elérendő célunk és ennek megfelelően más-más állományszerkezetben más lesz az állományok növekedése és fejlődése. Az ültetvényszerű erdőben belterjes erdőnevelést kell végezni, viszont a természetesekben takarékoskodnunk kell a munkával. Ezen elveknek megfelelően tovább kell fejlesztenünk a táji erdőművelés irányelveit, a lehetőség szerint racionalizálni kell az eljárásokat és technológiákat. Ki kell dolgozni az erdőnevelés és a szaporítóanyagtermesztés új irányelveit és eljárásait.

Az új gazdaságirányítási rendszer a gazdálkodó egységek jogkörének szélesítését, gazdasági önállóság fokozását írja elő. Az utasításként kiadott feladatok

mellett nagyobb szerepet kapnak a közvetett szabályozás eszközei, melyeket a terv-célok érdekében tudatosan használnak fel. A központi utasítási rendszer helyébe a koordinálás lép. Véleményem szerint az erdőgazdaságok fejlettsége biztosíték, hogy a szigorú központi utasítási rendszert ez utóbbi felváltsa. Erdőgazdaság-politikánk egyik legfontosabb alapelve, hogy az erdőgazdálkodást továbbra is hatósági utasítás jellegű üzemtervekkel kell szabályozni. Ebből következik, hogy az üzemtervi ellátottságot a lehető leghamarabb biztosítani kell. Az üzemtervezés során fel kell tárni a fahasználati, fatermésfokozási lehetőségeket, ennek érdekében üzemtervről-üzemtervre egyre pontosabbá kell tennünk az állományállapot felvételt, a termőhelyfeltárást és az üzemtervezési rendszernek alkalmasnak kell lenni arra, hogy adatai alapján a faanyag- és fakészletgazdálkodáshoz alkalmas információ bármely időpontban, bármely szinten rendelkezésre álljon. Ez a műszaki információs rendszer lehetővé teszi, hogy a központi koordináció tudja, hogy az igények honnan elégíthetők ki célszerűen és a fafelhasználást terelő eszközökkel milyen irányban kell befolyásolni. A hazai termelésű faanyag iránti igényeket döntő mértékben az erdőgazdaságok kezelésében levő erdők elégítik ki. Az üzemterveknek a tervkorlátok fokozatos leszűkítése miatt erdészeti, erdőgazdasági, majd országos szinten olyan adatokat kell nyújtaniuk, amelyek alapján reálisan fel lehet mérni a hazai fatermésből rendelkezésre bocsátható faanyagot fafaj mélységben. A felhasználóknak elsősorban a fűrész- és lemezipari profil kialakításához, a kereskedelemnek az import megtervezéséhez választék mélységben van szüksége adatokra. Ennek érdekében a fafajok vastagsági méretmegoszlása, az állományok minősége, valamint az előző években elért választék-megoszlás alapján a fahasználati keretet az üzemterv 5—5 évre szóló tervezésben, választék prognózis mélységben célszerű, ha tárgyalja. A faimport helyes arányainak kialakítása csak úgy lehetséges, ha nagyobb távlatban tudjuk megmondani, hogy mit produkálhatunk a hazai erdőkből. Sőt a hazai erdők teljesítőképességének felmérése azt is lehetővé teszi, hogy a fafelhasználás profilját a hazai lehetőségek messzemenő kihasználására alapítsuk. Ez módot nyújt a lehetőségeink figyelembevétele mellett az import maximális csökkentésére, ill. az export fokozására.

Erdőgazdálkodásunkban a felszabadulást követő időszakban vette kezdetét az erdei munkának ipari jellegűvé váló átalakulása. Az átalakulás igen lassú, és nehézségekkel terhelt. Évszázados szokásokat, módszereket kellett megszüntetni, ugyanakkor fizikai dolgozóktól a felső vezetőkhöz el kellett sajátítani a gépi munkák és technológiák elméleti és gyakorlati ismereteit. Az erdőgazdasági munkák ipari jellegűvé tételét több fontos szempont indokolja és sürgeti. Korunk gazdálkodásában eredményt növelni csak technikai racionalizálással lehet. A technikai racionalizálás két összetevőjén át hat: az egyik a gépesítés, a másik a munkaszervezés. A gépesítés szervezés nélkül, vagy fordítva nem elég. A kettőnek közösen kell hatnia. Biztosítani kell tehát az erdőgazdálkodási munkákban a technikai, műszaki bázist, ill. annak tárgyi és személyi feltételeit, hogy a gépesítés és a munkaszervezés útján elérhető eredmények a speciálisan hosszú termelési periódus alatt megvalósuljanak.

Az erdőgazdasági munkák átalakítását bizonyos szociális és munkaerőgazdálkodási kérdések is sürgetik. Közismert, hogy Európában az erdei munkások száma évenként közel 5%-kal csökken. A szomszédos Ausztriában is gyakori téma az erdei munkások számának csökkenése, az előregedés. Ha más formában is, de nálunk is szükséges a kérdés felvetése. Aggasztó a dolgozók átlagos életkora és az utánpótlás lehetősége. Csak az ipari jellegűvé átalakult erdőgazdasági munkákkal tudunk dolgozóinknak az ipari szintet legalább megközelítő munkakörülményt

biztosítani, s csak termelékenyebb munkával tudjuk ellensúlyozni az állandóan csökkenő számú munkaerőt.

A fakitermelési módszereket illetően nem másolhatjuk le és nem utánozhatjuk a szomszédos, vagy távoli országok technológiáit, csak tanulmányozhatjuk, amennyiben azok fafajmegoszlás, terepviszonyok, általános ipari fejlettség tekintetében a mienkkel megegyeznek. A korszerű módszereket nem kívánjuk kizárólagosan a gépi és mechanizációs szemlélettel vizsgálni, hanem a körülmények együttes értékelésével főleg a gazdaságosság szemszögéből. Az természetes, hogy hazai kis és középüzemi fakitermeléseinket nem kívánjuk fakombájnokkal elvégezni. A fakitermeléseink jelenlegi szintjének elérését a gépek alkalmazásán kívül két tényező, a feltárás és koncentrálás terén bekövetkezett előrehaladás nagyban segítette. Hangsúlyozni kívánom, hogy a racionális erdőgazdálkodás alapja a korszerű úthálózat, amely nemcsak a különböző ágazati tevékenység elvégzésére, hanem a megnövekedett üzemfenntartási és üzemirányítási (munkásszállítás stb.) feladatok ellátására is szolgál.

A gépesítés és a munkaszervezés terén tett intézkedések nem hozhatnak jelentős sikert a fakitermelésben, amíg egy erdészet többszáz munkahelye területileg erősen szétszóródott. Ebből adódó következmények irányították rá a figyelmet a munkahelyek koncentrálására. A koncentrált munkaterületeken a munkák szervezését és irányítását jól szolgálta és szolgálja a már bevezetett szakosított munkavezetés ott, ahol a szakosítás alapfeltételei — személyzet, terület, felszerelés — biztosítottak voltak.

Általános törekvés a fakitermelésben minden műveletet, amit nem feltétlenül az erdön kell végezni, központi, teljesen gépesített munkahelyre helyezni át. Ez a munkahely a manipulációk csökkentése és a munkások szociális körülményeinek javítása érdekében célszerűen vasúti rakodó. Ezeknek a gépesített telephelyeknek a segítségével növelhetjük az erdőgazdasági munka ipari jellegét, s ezen keresztül az erdőgazdaságok eredményét. Korábban a fatermelés és faanyagmozgatás egymástól időben és térben elválasztott munkafolyamat volt. A gépesítés jelenlegi korszakában ezek a keretek feloldódtak, az egyes műveletek összefolynak, mások áthelyeződnek, ezáltal két elválasztott folyamat összefolyik és az egész munka egyszerűsödik.

Összefoglalva az erdőgazdálkodás termelés-fejlesztési alapfeltételeit, tehát feladatunk

- az adott termőhelyeknek legjobban megfelelő, tehát a legkisebb költséggel telepíthető,
- a legnagyobb növedéket adó fafajok és állományok nevelése,
- az üzemtervszerű gazdálkodás megvalósítása,
- a fakitermelés terén a mindenkori szükségletekkel összhangban maximális iparifa-hányad elérése,
- a termelés gazdaságosságának állandó fokozása és ehhez
- a leggazdaságosabb munkaszervezet kialakítása.

Ennek szerves része a népgazdaság fafelhasználásának, a fa külkereskedelemnek, továbbá a fafeldolgozó iparágaknak, végül a fa árrendszerének az erdőgazdaságok adottságaival, lehetőségeivel összhangban történő oly irányú fejlesztése, amely a rendelkezésre álló faanyag leggazdaságosabb hasznosításával a népgazdaság legnagyobb mértékű faanyagellátását biztosítja.

DR. KÁLDY JÓZSEF: Az erdőgazdasági termelés gépesítésének fejlesztési kérdései

Az erdőgazdasági termelés gépesítési kérdéseinek a középpontjában továbbra is a fahasználati munkák gépesítése és ezzel kapcsolatban új technológiák kidolgozása és bevezetése áll. Hiba volna azt állítani, hogy az elmúlt időszakban nem történtek erőfeszítések a fahasználati munkák gépesítésére. Sokszor nyugtáztuk már azt az örvendetes tény, hogy míg 1954-ben az alkalmazott géppark összlőerőszáma 2787 volt, ma már meghaladta a 90 000 lőerőt. Ez azt jelenti, hogy a fahasználatban a technikai fejlődés kielégítően haladt: sem a gépek számát, sem azok korszerűségét illetően nem lehet különösebb panasz. A munkafolyamat teljes gépesítéséből csupán a rakodás, a kérgezés és a tűzifa hasogatás gépesítése terén mutatkozik lemaradás. A jól bevált gépi megoldások itt is ismertek, ezek bevezetése attól függ, milyen mértékben áll rendelkezésre beruházás, illetve valuta, mivel a gépeket külföldről kell beszerezni.

Erdemes azért néhány percre megállni és számbavenni, hol tartunk most eredményeinkkel, milyen lehetőségeink vannak a fahasználat gépesítésének további fejlesztésére. Előre bocsátom, hogy 15 év alatt — amióta ezt a kérdést felvetettem — sok előadást tartottam a témáról, vannak gondolatok amiket ismételtek, ezért elnézést kérek, de a tapasztalat azt mutatja, hogy akkor szabad abbahagyni bizonyos kérdések ismételését, ha azok már megvalósultak.

A fahasználat mechanizálásának fejlesztésében három fázist lehet megkülönböztetni:

I. Az első fázisra az jellemző, hogy az addig alkalmazott kézi eszközöket hordozható gépekkel helyettesítjük be. Pl. kézi fűrész motorfűrészszel, kézi kérgező eszközöket kézzel vezetett kérgező gépekkel, a lovakat pedig traktorral. Nincs valamennyi munkaelem gépesítve. Nálunk, de külföldön is ebben a fázisban még megtartják a hagyományos technológiákat, amelyek kézi eszközök használatában alakultak ki. Az elért eredmények: a dolgozók fizikai igénybevétele csökken, nő a termelékenység, tervszerűbbé, egyenletesebbé válik a munka, állandó munkásgárda kezd kialakulni, nő a munkások szakértelme, így a szakszerűség, biztonságosabb a tervteljesítés, magasabbá válik a technikai színvonal.

Negatívumként jelentkezik, hogy a gépek nem hozzák meg azt az eredményt, mint ami az ipari gyakorlatban általános az új gépek bevezetésekor: ugyanis nem csökken a termelési költség, nagymértékű gépi veszteségek nem küszöbölhetők ki, nem változik a dolgozók igénybevétele, szociális helyzete lényegesen, a termelés továbbra is nagymértékben függ az időjárástól, másfelől a dolgozók igényei nőnek, s így jelentős munkásszállítások jelentkeznek, ami az erdőgazdaságok szállítóképessége 20%-ának igénybevételét jelenti, elvonva azt az egyéb szállításoktól. Legfőbb negatívum az I. fejlődési szakaszban az, hogy mennyiségi telítettség esetén is alig hoz eredményt, legfeljebb élőmunka megtakarításban, a termelékenység emelkedésében semmiképpen sem hoz nagyobb jelentőségű eredményeket, mert a technológia nem változik meg. Ez az alapvető jellemzője az I. szakasznak.

II. A második fázisra jellemző, hogy a mechanizálás erőteljesen továbbfejlődik. Sor került nagyobb teljesítményű daraboló gépek beállítására, a tűzifa-hasogatás, kérgezés gépesítésére. A rakodón belüli anyagmozgatás gépesítése is megoldott. A feldolgozótelepi munkák — mint a leterhelés, darabolás, kérgezés, tűzifahasogatás, máglyázás, vagonberakás — egy technológiai sorba vannak kapcsolva. A gépesítés átfogja az egész technológiai folyamatot. Ebben a fázisban a munkaműveletek térben és időben elválaszthatók egymástól, csak a döntés és gallyazás, tehát az elkerülhetetlenül szükséges munkaműveletek maradnak az állományban, míg a többi munka, tehát a munkák zöme átkerül időjárásbiztos szállító utak mellett kialakított erdei rakodókra, vagy központi feldolgozó telepekre.

Ennek a technológiának előnye a munkakonzentrációból, a munkák tömegesítéséből származik. A munka állandóságának folyamatossága biztosítva van, így az alkalmazott gépek magas hatásfokkal üzemeltethetők. Bevezethető a kétfázisú munka, így a gépek kihasználása sokkal magasabb szintű lehet. Elmarad a sok időt és fizikai igénybevételt jelentő járkálás a vágásterületen és a munkahely elrendezéséből adódó kieső idők kiejthetők. Magas fokú munkaszervezés valósítható meg. Megoldható a teljes munkafolyamat gépesítése, beleértve a kérgezés és hasogatás munkáját is, ami az állománybani munkánál kis anyagkoncentráció miatt nem valósítható meg. Erdei rakodókon végzett kérgezés 15—20%-kal csökkenti a súlyt, ez a szállítási költségeket csökkenti, a közelítő- és szállítógépeknek az I. fejlődési szakaszban még magas költsége, kieső ideje lényegesen csökkenthető, elmarad a sok apró választék anyagmozgatása, rakodása és a többszöri kézbeviteléből származó magas költség. Elmarad a mun-

kácsszállítás, így jelentős szállító kapacitás szabadul fel. Növekszik a forgóalapok forgási sebessége. Jobban biztosítható a dolgozók szociális ellátása. A szükséges dolgozói létszám lényegesen csökken. A dolgozók számára biztosítható az iparban dolgozók munkakörülménye: fedett munkahely, étkező, fürdő, művelődés, oktatás stb. Női munkaerő is alkalmas a gépek kezelésére. Magasabb bérkategóriába kerülnek a dolgozók. Emelkedik a kereset. A munka lényegében függetlenné válik az időjárástól. Az állandó és kis munkáslétszám foglalkoztatása egyenletessé tehető. Időben kiürül a vágásterület és felszabadul a következő munkák számára. Az erdőgazdaság jobban tud alkalmazkodni a piachoz, mert a választékokat a rakodón alakítja ki. A gépek koncentrált foglalkoztatása lehetővé teszi a karbantartás, javítás, alkatrészellátás korszerű megszervezését, a kieső idők csökkentését. A dolgozók igénybevételének csökkenését jól mutatják a következő adatok: felkészítés vágástéren 1271 kcal/eürm, erdei rakodón 976 kcal/eürm, központi rakodón 630 kcal/eürm. A vágásterületi felkészítést 100-nak véve az erdei rakodón és a központi rakodón végzett munka 77%-nak, illetve 50%-nak felel meg.

Negatívumként jelentkezik a megnagyobbodott szállítási távolságok következtében a szállítási költség emelkedése, a munka magasabb szintű, tehát mérnöki irányítást, jó koordinálást igényel. Minél több gép dolgozik együtt, minél pontosabb a gépek munkájának egymáshoz való kapcsolata, annál érzékenyebben reagál az esetleges gépi vagy kiszolgálásbani hibákra.

III. *Harmadik fejlődési szakasz:* az iparszerű termelés megvalósítása, a munkafolyamat részleges, vagy teljes automatizálása, amikor a dolgozó fizikai erőt már nem fejt ki, feladata csupán a gépek kezelése, irányítása és ellenőrzése. Jellemző a minimális munkáslétszám-szükséglet, igen magas termelékenység.

A továbbiakban tegyük vizsgálat tárgyává, hol tart ebben a törvényszerű fejlődési vonalban a hazai erdőgazdaság, melyik fejlődési szakaszba illeszthető az eddig elért eredmény. Kétségtelen, hogy a hazai erdőgazdaságaink fejlődése még csak az első fejlődési szakaszban tart. Ugyanakkor örvendetes, hogy vannak erdőgazdaságok, amelyek hozzákezdtek már az első fejlődési szakaszból a második szakaszba való átmenethez. Meg kell ugyanakkor állapítanunk azt is, hogy a körülöttünk levő külföldi erdőgazdaságok, méginkább a skandináv államok, a Szovjetunió, Kanada, az USA, a második fejlődési szakaszból a harmadikba fejlődnek már. Ugyanakkor vallom azt is 15 éve szóban és írásban, hogy hazai erdőgazdaságainknak rövid időn belül el kell jutniuk a második fejlődési szakaszba, mert nélkül azokat a feladatokat, amelyeket a népgazdaság vár, nem tudják megoldani: így gondolok az önköltségsökkentésre, a termelékenység emelkedésére, a piachoz való nagymértékű alkalmazkodás kívánalmára s a munkáslétszám rohamos csökkenéséből adódó feladatokra.

A következőkben vegyük számba, melyek azok a teendők, amelyek az átmenet idején szükségesek, és milyen gépek alkalmazása segítené elő a kérdés megoldását.

1. *Döntés, gallyazás.* A fa döntése a jövőben is természetesen fő melletti munka marad. A döntésnél továbbra is az egyszemélyes motorfűrészek játszanak szerepet, gyalúfogas láncsal áttétel nélküli, közvetlen meghajtással, mert ezeknek a típusoknak teljesítőképessége a legnagyobb, ugyanakkor legjobban bírják az erős igénybevételt. Tudnunk kell azonban azt is, hogy üzemanyagfogyasztásuk és lánckopásuk is nagyobb. A piacon rendelkezésre álló motorfűrész típusok közül hazánkban leginkább a Stihl-Contra, Stihl-Super felel meg. Ezt dr. Szepesi László vizsgálataival ismételten igazolta. Egy ilyen erős gép mellett azonban a gallyazáshoz szükség van könnyebb fűrészre is, mint amilyen a Stihl-08 és 07. A külföldi erdőgazdaságokban jelentős erőfeszítést tesznek elsősorban fenyőtermeléseknél a gallyazás gépi megoldására kombájnnal, lombos állományokban erről nem lehet szó. Ez a munkaszakasz nálunk továbbra is az állományokban marad, de a fejsze helyét motorfűrész foglalja el. Motorfűrészekkel szemben a fejlesztést illetően azt a követelményt kell támasztanunk, hogy növelhető legyen a jövőben a teljesítményük, ugyanakkor a vibráció, a zaj, a súly, úgyszintén a karbantartási, továbbá az üzemanyagfelhasználási költségek csökkenthetők legyenek.

Gyérítésnél a körfűrészrel felszerelt gépek váltak be, kisebb súlyuk, jobb vágási eredmények következtében. Ilyen gépek beszerzése most már halaszthatatlan.

A motorfűrészek mellett elsősorban a teljes talajelőkészítést kívánó területeken 30 cm Ø-ig döntő kerékpárral és traktorral, valamint Vetussal végzett döntések is figyelmet érdemelnek. Olcsó, gyors megoldást jelentenek és a tuskóirtás megtakarítható, nem különben a tereprendezés is. Ha pedig a kerékpárral mindjárt a vágásterület széleire visszük a faanyagot, a tuskó későbbi kivontatásának a gondja is elmarad.

Külföldön — főleg Kanadában, a Szovjetunióban, USA-ban — egyre szélesebb körben alkalmazzák a fakitermelő kombájnokat. Egyre inkább érvényesül olyan tendencia, hogy az állományban alkalmazott gép ne csak egy feladat elvégzésére legyen alkal-

mas, hanem több munkaelemet is el tudjon végezni (pl. a döntést, rakodást, közelítést). Eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy ezek a fakitermelő kombájnak — amelyek hazánkban is elsősorban sík- és domvidéken kitűnően alkalmazhatók főleg nyárasaink fakitermelésénél — a legnagyobb termelékenységet biztosítják, amellet kezelését egy személy végzi és több munkaelem elvégzését teszi lehetővé egy géppel a ma alkalmazott 3—4 féle géppel szemben. Erdőművelési szempontból is kedvező a használata, mert csak egy gép jár a vágásterületen, így a fiatalosok okozott kár is a legkisebb. Sokféle típus közül legismertebb gép a VFB, amelynek valamennyi szerkezete hidraulikusan működik, 116 LE-s hidromotorral rendelkezik, járószerkezete gumilánc-talpas, famarkoló és nyereg tartozik hozzá. Műszakonkénti teljesítménye 30—70 m³, legkedvezőbb közelítési távolsága 200—300 m. A hagyományos módszerekhez képest egytized a munkaerőszükséglete, 4—5 m³-t dönt magára, majd azt a rakodóra viszi. Beszerzési ára 9000 dollár.

2. *Anyagmozgatás.* A rakodóig történő anyagmozgatásban a jövőben is a döntő szó a traktoroké lesz; a teljesítményigény 50—90 LE. Síkvidéken, különösen ártéri körülmények között, a TDT—60-as szovjet láncalpas traktor alkalmazása látszik célszerűnek, egyébként törekednünk kell keresek traktorok alkalmazására éspedig az UE 50-es és a D—4 KB típusú hazai traktorokéra. Szükséges, hogy 100 m hosszú drótkötéllel legyen felszerelve a közelítésben alkalmazott traktor, a kötélsebesség 0,4—0,8 m/s legyen, ami egyenlő a segédkezelőnek a terepen való járási sebességével. A dobroló való kötélléhúzáshoz szükséges húzóerő ne legyen nagyobb 15—20 kg-nál. A csörlő tegye lehetővé a ferde irányú vontatást is, hatásos fékkel rendelkezzen és a csőrlőzés a traktor stabilitását ne befolyásolja. A jelenleg alkalmazott TNP típusú csörlők erre teljesen megfelelnek.

Nagyon fontos kérdés az állomány feltártsága, mert megfelelő úthálózat esetén kicsi, tehát kedvező a közelítési távolság. A térbeli rend kialakítása és megtartása alapvető követelmény az újulat, talajállomány védelmében. A közelítésnél mérlegelni kell a jelentkező faktorokat, melyek a fontosabbak és nagyobb hatásúak. Van amikor a művelési szempontokat kell inkább figyelembe venni, van amikor ez nem az elsőrendű és a pásztkban az esetleg kipusztuló fiatalosokat mesterséges erdősítéssel olcsóbb pótolni, mint a közelítési költségeket növelni, tehát ezt a variációt kell választani.

A felterhelés munkagépe a csörlő, vagy az árbocos daru lehet. A gödöllői tapasztalatok azt mutatják, hogy nem szükséges két árboc, elég egy árboc is a felterheléshez, mert ez könnyebben áttelepíthető.

A szállító járművek tekintetében a mai 4 tonnás teherbírású járművek nem megfelelőek, feltétlen szükséges, hogy a járműpark egy része hosszú anyag szállítására legyen alkalmas. Motorteljesítménye 130 LE, hasznos terhelése 12—15 t, kétdobos csörlővel fel legyen szerelve. Erre a célra a legjobban megfelelnek a csehszlovák Tátra 137-es, 138-as típusú tehérgépkocsik, amelyek a csehszlovák erdőgazdálkodás igen jól beváltak. Számolnunk kell a jövőben a szállítási távolságok növekedésére, tehát ez is meghatározó, nem mellőzhető körülmény.

A faanyagot feldolgozó telepek helyének kiválasztása igen alapos tanulmányt igényel. Nem feltétlen vasút mellett kell kialakítani. A helykiválasztás mérlegelésénél sok tényezőt kell figyelembe venni, egyik legdöntőbb a gravitációs adottságok mellett a piac kívánalma, a visszaszállítást mindenképpen el kell kerülni. Miután a jövőben a nagy távolságra történő értékesítések csökkennek, továbbá mert a vasút mellett rendszerint a feldolgozásra, az egyes választékok hosszabb tárolására, feldolgozó üzemek létesítésére nem biztosítható megfelelő terület, jól el tudom képzelni, hogy a feldolgozó telepek egy része az erdőterület gravitációs központjában lesz. Tehát a centrális elhelyezkedés a fontos, nem pedig a vasútmelletti erőltetése. Úgy vélem, hogy a jövőben az Erdőterv-nek az lehet egyik legfontosabb feladata, hogy a jól sikerült feltérési alaptervek nyomán a rakodók helyének kiválasztásával és azok berendezésének megtervezésével foglalkozzék. A feldolgozó telepről a vasúti rakodóra csak az a mennyiség kerüljön, amely azonnal továbbszállításra kerül.

Az egész problémakör irányítására véleményem szerint az erdészeti főhatóságnak munkabizottságot kellene létrehozni. Részfeladat megoldásával több szerv is foglalkozhat, sőt kell is, hogy foglalkozzék, de ezt a magyar erdészeti történetében igen nagy jelentőségűnek tartott fejlesztési munkát csak hivatalos munkabizottság irányíthatja. Így van ez az NDK-ban, és eredményesen folyik is a munka. Itt említem meg, hogy a Csehszlovák Köztársaság és az NDK erdészeti kutatói 1965-ben közös munkabizottságot hoztak létre a faanyagrakodói felkészítés problémáinak megtárgyalására és a gyakorlat részére irányelvek kidolgozására. Felvetem, mint lehetőséget, a részvételt ebben a munkában.

A feldolgozó telepeken, időjárásbiztos út mellett célszerű mobilizálható gépeket alkalmazni, mert a fahasználat helyének megváltozása esetén sor kerülhet a rakodó áthelyezésére is. Nekünk a következő fejlesztési időszakban, az ilyen rakodó kialakítását kell előtérbe helyezni. Stabil gépek beépítésére csak olyan rakodón kerülhet sor, amelyek vasút mellett, vagy faipari üzemek mellett vannak és véglegesíthetők. A mobil gépekkel felszerelt rakodóknak kisebb a beruházási igénye is és ez nem elhanyagolható körülmény. A kutatásnak mindenesetre a meglévő problémákra kell összpontosulnia, nevezetesen a hiányzó gépeknek kialakítására és a gépsoroknak korszerű technológiával való átfügésére.

A feldolgozó telepeken a faanyag leterhelése legegyszerűbb módon csörlővel, egy ütemben történhet. Munkaeszközei, módszerei ismertek és sokféle alkalmazásra is kerülnek. A választékolás menetére több variánst lehet kidolgozni, mert erre befolyással van a fafaj, a hosszúfa mérete, alakja, a választékok száma stb. Alapelveként lerögzíthetjük, hogy általában két feldolgozó vonalat érdemes létrehozni: egyet a vastagabb választékokra, 30 cm $\varnothing$ -n felül, egyet pedig a vékonyabb választékokra. Ez azért szükséges, mert mindegyik vonalban más géptípus játszhatja a döntő szerepet. 30 cm $\varnothing$ -ig a darabolásra termelékenyebbek a csuklós körfűrészek, előlőt a döntésnél is alkalmazott motorfűrészek használata a helyes. Mivel a motorfűrészláncok beszerzése sok nehézséggel jár és keményvaluta igénybevétellel, ez különösen figyelembe veendő.

A rakodói feldolgozó vonal kialakításánál nagy szerepet játszik a választékok száma. Hazánkban több mint 30-féle választékot termelnek az erdőgazdaságok, ebből legalább 15-féle választék előfordulása gyakori. Gépi szempontból nagy előnyt, könnyebbé tehetné, ha a választékok számát lényegesen csökkenteni lehetne, ezért célszerű pl. megvizsgálni, hogy nem lehetne-e a minőségi osztályozásról visszatérni a felhasználás szerinti osztályozásra. Azt remélem, hogy a faipar és az erdőgazdaságok most kialakuló szorosabb együttműködése ezt a kérdést is megoldja. Az új gazdasági mechanizmus pedig különösen sok újat hozhat ebben a kérdésben is, mert lehetőséget látok arra, hogy az erdőgazdaságok csak alapvető választékok termelésére rendezkedjenek be s az attól eltérő méretkívánások teljesítését felárban kívánják meg a megrendelőktől.

Az anyag felesleges tárolása, kezelése kedvezőtlen költségtényező, erre az erdőgazdaságok pl. az elmúlt évből több mint 28 milliót fordítottak. Megjegyzem, hogy ebből az összegből 5–6 korszerű feldolgozó telep lenne létesíthető. A rakodók egyenletes foglalkoztatása érdekében, a vasúttal tárgyalni kellene egyes választékokhoz ingajáratok bevezetésére; ez pl. az NDK-ban nagyon jól bevált. Így nem volna olyan hullámráz a vasúti kocsik kiállítása és a szállítási mennyiségek vonatkozásában.

A berendezések jobb kihasználása érdekében célszerű két műszakossá tenni a feldolgozó vonalat és lehetőség szerint a gépeket fedett helyen üzemeltetni az időjárástól való függetlenség biztosítására.

Az anyag mozgatására a feldolgozó telepen sokféle lehetőség van. Jól beváltak a gumihevederek, szállítószalagok, ezek ugyanis nem zajosak és a sebességváltozást is jobban tűrik. Különösen kisebb rakodón, ahol a máglyák között időjárásbiztos útpálya áll rendelkezésre, a targonca is alkalmas máglyázásra, vasúti kocsik megrakására. Műszakteljesítménye 60–100 m³, üzemóra költsége 50–55 Ft, hasznos teheremelőképesége 5 mp, emelési magassága 4 m, emelési sebessége 10 m/p. A választékok máglyázását, a be- és kirakást meg lehet oldani konzolos bakdaruval, vagy portál kabeldaruval, esetleg toronydaruval. Ezek előnye, hogy minden hely elérhető, nincs szükség utakra. Készletezésre, rakodásra egyaránt alkalmasak, akár 10 m magas máglyák is rakhatók, kevés a karbantartási igény, üzemköltségük alacsony és a kezelést egy fő végzi. Tehát megfelelnek az általános irányelveknek. Teherbírásuk 5–10 tonna, napi teljesítményük 80–100 m³. Rakodógépek közül még a Radó–Lelesz-féle transzportőr is számba jöhet; teljesítménye 80–120 m³/műszak, önköltsége 7,20 Ft/m³, emelési sebessége 4–16 mp. A négy fokozatban kapcsolható emelési magasság 1,3–3,8 m. Egy méterenként elhelyezett szállító elemenként 1 tonnával terhelhető. Így sok variációra van lehetőség a rakodás területén.

A kergezés gépesítésére legjobb megoldás a VK–16-os kergezőgép, amelynek napi teljesítménye 60–80 m³, négy fő szükséges a kiszolgálásához. Kezdeti tapasztalataink igen kedvezőek. Nem győzöm azonban eléggé hangsúlyozni, hogy igen fontos a megfelelő minőségű munka érdekében a helyes késbeállítás és karbantartás.

Bükk, gyertyán papíra kergezésére az Egri kergezőgép használható a legtermelékenyebben, 4–6 m³ teljesítmény várható az egyszemélyes munkától.

A tűzfahasogatásra szintén jól bevált gép áll rendelkezésre, a hidraulikus hasogató ék, amely kerekcsapteszerű, 100 cm $\varnothing$ -jú anyag hasogatására alkalmas. 10 tonna nyomással dolgozik, napi teljesítménye 3 fő esetén 60 ürm.

Akár mobilizálható, akár stabil gépeket tervezünk a felkészítő telepeken, nyilvánvaló, hogy ezek jelentős beruházásokkal járnak és nem is térülnek meg gyorsan. A beruházási igény nagyobb, mint az első fejlesztési szakaszban, de alapvető változást is hoznak. A probléma megoldását elő lehet segíteni a beruházások koncentrációjával. Ott kell kezdeni a feldolgozó telepek létesítését, ahol hamar visszatérül, ahol már értek el eredményeket, van némi tapasztalat, de tudomásul kell venni, hogy beruházások nélkül az erdőgazdasági termelés sem fejleszthető. Az erdőművelés éveken át igen nagy összegű beruházásokat kapott és meg is lett az eredménye, fiatalosaink nagy területen igénytelen növekednek. Szükséges, hogy egy ideig a múltnál jobban dotáljuk a fahasználati tevékenységet, mert most ott kell átütő hatású sikereket elérni: utakat, rakodókat építeni és beinstruálni. Ezt még olyan áron is meg kell tenni, hogy időszakosan az erdőművelésnek juttatott beruházások összege csökkenjen.

Feltétlen szem előtt kell tartani, hogy az egyedi tervtől a felkészítő telepek tervezésénél el kell tekinteni, mert ez drága és lassítja a kérdés megoldását. Típus felkészítő telepek tervezésére és építésére kell törekedni, és meg kell akadályozni, hogy egyes erdőgazdasági üzemek maguk foglalkozzanak gépsorok kialakításával. Már jelenleg is sokféle rakodógépet, járművet, hossztoló padot lehet találni az üzemekben. Ez drága és akadályozza a jól bevált gépek tervezését, bevezetését. Szükség van ezért a fejlesztés irányítására, ellenőrzésére. A jó ötletek központi felhasználására kell törekedni. Az üzemek számára pontos gépleírást, részletes technológiát kell adni ökonómiai számításokkal, karbantartási tervekkel, munkavédelmi előírásokkal.

Újból szót kell emelni annak érdekében, hogy szükség van legalább 3 mintarakodó létesítésére, egyet nyárfára, egyet fenyőre, egyet pedig kemény lombos anyagra kell létesíteni, ami lehetővé teszi a most széles területen folyó kísérleteknek szűk körre való szorítását és a még nem tisztázott kérdések kikísérletezését. Ezek a kísérletek meghaladják az erdőgazdasági üzemek feladatát, erejét és lehetőségeit. Ebben központi intézkedések szükségesek.

Végül újból szeretném aláhúzni, hogy az *egész* probléma megoldására kell törekedni, nem lehet részletmegoldással, néhány gép beszerzésével eredményt elérni. A fejlesztésnek ki kell terjednie az állományok feltárására, a felkészítő rakodók gépeire és technológiájára, az egész gépsor gépeinek beszerzésére és alkalmazására, rész megoldás csak részeredményt hozhat. A fahasználat fejlesztésének alapkérdése, hogy végre valóban hozzákezdünk az első fejlődési szakaszból a második fejlődési fázisba való tudományosan előkészített átmenethez, mert csak ez biztosítja a fahasználat kívánatos fejlődését, a gépek eredményes használatát, az egész erdőgazdasági termelés fejlődését.

CSEPREGI JÁNOS: Hosszúfás fakitermelés a Keszthelyi Erdőgazdaságban

A vitaindító előadásban említés történt a hosszúfás fakitermelésről, mint olyan kitermelési technológiáról, amely a fakitermelés módját befolyásoló összes tényezők figyelembevételével mellett, korszerű, vagy korszerűbbnek nevezhető. Viszonyaink között a hosszúfás fakitermelési technológiát joggal nevezhetjük korszerűbbnek, mint a tömelletti választékoláson alapuló, mivel az kevesebb munkaerőt igényel, kisebb erőfeszítésre tart igényt, továbbá nem kíván nehezen, nagy ráfordítással beszerezhető gépeket, valamint különleges kezelői tudást. A felkészítés tömellől rakodóra kerül át, ahol jobban lehet biztosítani azokat a szociális létesítményeket, berendezéseket, amelyeket egyre inkább nyújtani kell dolgozóinknak, ha őket meg akarjuk tartani.

A célunk a hosszúfás módszerrel a fakitermelés termelékenységét úgy növelni, hogy a dolgozó igénybevétele ne növekedjék, sőt csökkenjen, javuljanak a dolgozók munkakörülményei, növekedjék a dolgozók munkahelyen belüli szociális ellátottsága, ugyanakkor csökkenjen, de legalább nem emelkedjék a költségárfordítás.

A hosszúfás fakitermelés az általunk alkalmazott gépekkel, kialakított munkaszervezetben termelékenyebb, mint a tömelletti feldolgozáson alapuló technológia. Annak ellenére is termelékenyebb, hogy a feldolgozó rakodót megépíteni még nem tudtuk. Nincsen még olyan rakodónk, ahol a hosszúfához nagyon is megkívánt feldolgozó padunk, a felkészítésnek célgépei — hasogató, kérgező — rakodón belüli anyagmozgató gépeink meglennének. A rakodó gépesítéséről ma még csak beszélgetünk, szakkönyvekből, felvételekből ismerjük, de előnyeit még nem élvezzük dolgozóink.

A szakmai körökben, a hazai lombos erdőkben sem ismeretlen az a törekvés, hogy a kitermelést úgy végezzük, hogy a faanyagot ne közvetlen a vágásterületen, a tömellet választékolóják, dolgozók fel primér fatermékké, hanem lehetőleg vágásszálen, közbeszó, vagy kiegyenlítő rakodón, sőt megfelelő célgépekkel felszerelt úgynevezett koncentrált rakodón. Mint egyetemista 1950-ben, az Egyetem által szervezett tanulmányúton

láthatam munkaközben olyan traktort, amellyel a szálát tömellől vágásszélre lehetett felfüggesztésben vonszolni. A Mátrában két éve láttam, gyéritésben lovakkal vonszoltak szálát. Szakkönyvekből ismert, hogy fenyvesekben a szomszéd államok szinte kizárólagosan szálában, vagy hosszúfában termelnek. A felkészítésnek a tömellől való elvitelét hazai viszonyaink között is régóta keresi a szakmai gyakorlat. Azt gondolom, egyetértés van ateinketben, hogy a hosszúfás fakitermelés lehetőségét a szakmai gyakorlat eddig is azért kereste, mivel a munkavégzés így gazdaságosabb.

Alkalmazását gátolta az a körülmény, hogy hiányoztak, illetve nem alkalmaztuk azokat a gépeket, amelyeknek segítségével a lombos fák szálaait szállító járműre tudtuk volna terhelni. Ki kell emelnem: lombos fáról van szó, amelynek méretei, súlya, térgörbésége a gépi felterhelést különösen gátolja.

Hangsúlyozni kívánom, távol áll tőlem azt állítani, hogy erdőgazdaságunk kollektívája, konkrétan az újításban résztvevő kollektíva találta meg azt a technikai megoldást, amellyel lombos erdőben is alkalmazni lehet a hosszúfás technológiát. Hároméves tapasztalatra alapozva állíthatom, a kialakított gépekkel viszonyaink között — ha nem is általánosságban —, eredményesen tudjuk a hosszúfás technológiát alkalmazni. Az általunk alkalmazott technikai eszközöknél lehet jobb is, mi azt még nem ismerjük.

A hosszúfás fakitermelési technológia alapvető eszköze az a két-dobos csörlő, amelyet erdőgazdaságunk újítói *Horváth Gyula* műszaki erd. vezető, *Rába József* brigádszerelő, *Németh Endre* műhelyszerelő szerkesztettek, továbbá a szakmai gyakorlat által is jól ismert rönkszállító pótkocsi megfelelő átalakítással.

A megszerkesztett, ma már sorozatgyártásra is alkalmas kétdobos csörlő műszaki adatai az alábbiak:

Dob átmérő 160—200 mm.
Kötélssebesség a közép átmérőn: 49,2 m/perc
Kötél átmérő: 12,5 mm.
Kötél hossz: 50 m.
Csörlő teherbírása: 3000 kg/dob.
Csörlő súlya: 286 kg.
Felszerelhető: Zetor-Super, D—4—K traktorra.

A pótkocsin alapvető módosítást nem eszközöltünk. Felszereltük a csörlő kötélvezetéshez szükséges csigákat, görgőket, konzolokat, valamint a rakomány leterheléséhez szükséges kiemelő rudat.

A pótkocsi műszaki adatai:

Gyártmány:	Járműgyár.
Típusa:	Csővázas, ikerkeresek.
Tengelytáv:	Állítható 4—8 m-ig.
Teherbírás:	6 tonna.
Szállítható fahossz:	5—14 m.
Felterhelés módja:	csörlővel.
Konzolok magassága:	1800 mm.
Leterhelés:	billentéssel.
Rakomány:	6—8 m ³ .
Felterhelési idő:	5 perc/m ³ .
Leterhelési idő:	3 perc/m ³ .

Mint fentebb már említettem, a csörlőt Zetor-Super vagy D—4—K traktorral szereltük fel. Viszonyaink között, szívesebben alkalmazzuk a D—4—K traktort, mivel az a lóerőteltjesítményével, stabilitásával, terepjárhatóságával céljainknak jobban megfelel.

Technológiánk másik alapvető gépe a Zetor-Superre felszerelhető TNP csörlő. Használjuk az általunk szerkesztett egydobos csörlőt UE—28-ra szerelve, amelynek jelentőségét akkor fogjuk érezni, ha beszerezhető lesz az UE—50-es traktor.

Alapvetőnek megjelölt gépeken túlmenően természetesen szükséges az egyszemélyes motorfűrész, az irányított döntéshez egyéb felszerelésekkel.

Említést kell még tennem arról a gépi berendezésről, amelyet azért szerkesztettünk, hogy egyes, az újulat megkímélése szempontjából nagyon fontos vágásterületeken a ki-döntött törzset vonszolás nélkül tudjuk kiközelíteni. Meg kell mondanom, ezt a berendezést nem tartjuk még kiforrottnak, csupán próbálkozásnak. Számolunk azzal, hogy alkalmazása lényegesen költségesebb lesz, mint a vonszolások közelítés, de a felújítás érdekében, esetenként kénytelenek leszünk használni.

A hosszúfás fakitermelés előfeltételei:

1. Vágásszervezési utasítást kell kidolgozni. Ebben kell rögzíteni a vágáspáasztákat, amelyeknek meghatározója a döntés iránya, az előközéltítés és a szállítás iránya.

A vágáspáasztán belül irányított döntéssel kell a döntést elvégezni. Az irányított döntés a technológia gazdaságos alkalmazhatóságának igen fontos kritériuma. Gyakorlatból tudjuk, az irányított döntés figyelmes, körültekintő munkát igényel. Nagyon kell ügyelni a döntőpárok megválasztására, azok állandó oktatására.

2. Balesetelhárítási szempontból nagyon fontos, hogy a felterhelést nem görgetve, hanem csúsztatva szabad végezzék. A csörlő kötélzete úgy van megszerkesztve, hogy a felterhelés csúsztatva hajtható végre.

Ugyanakkor alkalmas arra is, hogy görgetően történjen a felterhelés. A csúsztatással történő felterheléskor a faanyagot a kötélzet fixen fogja, a fa mozgása a csörlőkezelő akaratától függ. A csörlőkezelő figyelmes munkája esetében — a berendezés rendeltetészerű állapotát feltételezve — baleset kizárt.

3. Ugyancsak balesetelhárítási szempontból nagyon fontos, hogy a pótkocsi rakonca-nyitója jó, használható állapotban legyen.

Közismert, hogy a rönkszállító pótkocsikat eredetileg úgy szerkesztették, hogy leterheléskor a terhelés felőli rakoncák az ellenkező oldalról nyithatóak legyenek. A dolgozók a leterheléskor veszélynek kitéve nincsenek.

A kialakult munkaszervezetben két főt alkalmaztunk a döntési és gallyazási munkában, egy főt az előrendezésnél — összeközéltítésnél — 2 főt pedig a fel- és leterhelésnél. A fentiekben túl a munkaszervezethez tartozik még az előrendezést végző Zetor-Super vezetője, valamint a D—4—K vezetője. A rakodói felkészítéshez 8—10 munkásra van szükség, ez a létszám a hasogatás, kérgezés mennyiségétől függ.

A technológia gazdaságosságára vonatkozóan több esetben összehasonlító elemzést végeztünk. Komplex fakitermelési szervezetben a brigádok elérték a felmérések alapján $2,63 \text{ m}^3/\text{fő}/10$ órás teljesítményt. Hosszúfás technológiával ugyanabban az állományban a brigád teljesítménye $3,84 \text{ m}^3/\text{fő}/10$ óra volt. Ma még csak következtetni tudunk a technológiából származó azon előnyökre, amelyek azáltal jelentkeznek, hogy a szálfá hosszolása rakodón történik. Lehetőség nyílik így a választékok gyors átalakítására a piaci kereslethez jobban alkalmazkodva, továbbá arra, hogy a jobb viszonyok között végzett hosszolás jobb minőségű iparifát adjon. Előnyként fog jelentkezni még az, hogy az iparifa készletezési ideje rövidíthető, a minőség kevesebb romlást szenved.

A hosszúfás fakitermelés rakodói megoldásáról sok tapasztalatunk nincsen abban az értelemben, hogy az alkalmazandó gépek milyen munkaszervezetet igényelnek. Eddigi gyakorlatunkban a kihosszított faanyagot darabolás, hasogatás, kérgezés után a kijelölt máglyákba közéltőkerékpárral, emelővillás targoncával, kézi tolású kisvasúti pályán szállítjuk. Viszonyaink között a rakodói gépek közül a legfontosabbnak tartjuk a hosszoló és daraboló pad elkészítését, továbbá a hasogató gép beszerzését. Reméljük, a közeljövőben lehetőségünk lesz arra, hogy az említett legfontosabb gépeket beszerezhetjük. Napjainkig az anyagi lehetőségeinken túl egyéb tényezők is gátoltak és még ma is gátolnak bennünket abban, hogy koncentrált rakodót kialakítsunk.

Elhatározásunk, hogy a rakodót megépítjük, véleményünk szerint ez elől nem térhetünk ki.

A hosszúfás technológiát viszonyaink között eléggé kialakultnak minősítjük, éppen ebből eredően kértük fel az ERTI-t, hogy tudományos pontossággal elemezze, milyen körülmények — állomány, terep, út stb. — kellene ahhoz, hogy a technológia jó eredménnyel legyen alkalmazható. A vizsgálatról várjuk, hogy útmutatást adjon abban a tekintetben is, mely fázisokban kell, illetve lehet javítani a munkamódszert.

Nem állítjuk, hogy módszerünk más viszonyok között olyan eredménnyel alkalmazható, mint nálunk. Meggyőződésünk viszont, hogy mindenütt keresnünk kell azt a fakitermelési módszert, amely a munkavállalók számára is kisebb erőfeszítést igényel, kedvezőbb munkakörülményeket biztosít, mivel ez nemcsak gazdaságossági megfontolásból fontos, hanem azért is, mert társadalmunk alaptörvénye is megköveteli.

BEDŐ TIBOR: A Keletbükki Erdőgazdaságban alkalmazott fahasználati módszerek

A Keletbükki Állami Erdőgazdaság területéből fahasználati szempontból legjelentősebb a Bükki hegység. Ennek oka főképpen az, hogy itt egytömegben elhelyezkedő erdinek fakészlete igen nagy és értékes. — Ez nem véletlen. A Bükki e részén az erdőgazdálkodásnak évszázados hagyományai vannak. Elődeink az ország legrégebbi ipari létesítményeinek, a borsodi bányák és gyáraknak közel másfélévszázados kiszolgálása mel-

lett olyan állományokat hagytak hátra, amelyek ma is például szolgálhatnak az érték-nevelésre és a tartamosságra.

Hogy ez mennyire igaz, álljon itt példaként: van bükkösünk, ahol 110 éves korban a fatömeg meghaladja a 800 m³-t, és van 75 éves lucosunk, ahol 1 ha-on több, mint 1000 m³ fatömegű erdő áll. Itt olyan gazdálkodás folyt, mely sokszor megelőzve a dunántúli iskolapéldákat, bölsejbe volt a bükk és tölgy természetes felújítása hazai módszereinek.

Elődeink már másfél évszázaddal ezelőtt messzemenően kielégítették a belterjes erdőgazdálkodás kívánalmait. A belterjességet — a potenciális termőképesség maximális kihasználásával — kívánjuk mi is szolgálni, a technika biztosította lehetőségek minél nagyobb, de ésszerű igénybevétele útján. Meggyőződésünk, hogy ott kell folytatnunk, ahol elődeink a helyes gazdálkodást abbahagyták. Ők feladataikat más társadalmi rendszerben, kedvezőtlenebb termelési viszonyok között, de nagy gondossággal és egyszerű eszközökkel is jól meg tudták oldani. Egyforma fontosságot tulajdonítottak az erdőművelés és a fahasználat kívánalmainak. Ez a törekvés hatotta át a szakszemélyzetet és találékony, erdőt szerető munkásgárdát kovácsolt össze. Nem véletlen tehát, hogy többi tájegységünkön is — elsősorban a dombvidéken — e haladó hagyományok alapján kívánunk gazdálkodni, s az sem véletlen, hogy kezdeményezéseink a Bükkben születnek, s innen terjednek tovább.

A gépek tömeges megjelenése a fahasználatban az 50-es évek elején — a helytelenül alkalmazott munkamódszerek következtében — gyakran elrettentő példákat produkált. Elpusztított újulat, kéregsérülések, — sőt nemritkán az erőziót elősegítő árkok maradtak vissza a gépi fakitermelések és közelítések után. Sajnos, egyik ilyen országos példát 1953. nyarán a Dorongóson éppen a Bükk hegységben, erdőgazdaságunk szolgáltatta. Ez, és az ilyen példák készítettek bennünket arra, hogy új célt tűzzünk magunk elé: gépesített fakitermelést és faanyagmozgatást kívántunk kialakítani, de a belterjes erdőgazdálkodás — nem utolsósorban a természetes felújítás követelményei — szerint.

Rövid idő alatt meggyőződésünkkel vált, hogy a korszerű technika segítségével ez megoldható lesz. Kísérletek beállítása vált szükségessé. Szerencsésnek mondható, hogy erre az időre esik az ERTI-ben a hasonló jellegű kutatás megindítása. Közös megállapodással létrehoztuk a lillafüredi kirendeltséget. Azóta az ERTI kutatói és erdőgazdaságunk szakemberei együtt tevékenykednek a kitűzött célok megvalósításán.

Az első, szervezettnek mondható kísérletek 1957 nyarán indultak. Kiválasztottunk egy 10 ha-os erdőrészt, amelynek mintegy 60%-át 50—100 cm-es újulat borította. A felújulás csoportos volt. Éppen ezért kívánatosnak látszott a csoportok erősebb megbon-tása, illetve azok egyrészén az újulat felszabadítása. E kísérletek során a következő feladatok megvalósítását tűztük magunk elé:

1. Óvjuk meg az újulatot.
2. Géppel végezzük a fakitermelést.
3. Rövidítsük meg a közelítés távolságát.
4. A faanyagot a termeléssel egyidejűleg közelítsük ki.
5. Gépesítsük a kiszállítást.
6. Növeljük az egy főre eső teljesítményt.

7. A teljes önköltség maradjon alatta a hagyományos módszerének. Hagyományos-nak nevezem az addig általánosan alkalmazott módszert: tő melletti készletezés, fogat-tal vezetett 2—3 km-es közelítés és kiszállítás, valamint néhány hónapos eltolódás a ki-termelés és közelítés, a közelítés és a további mozgatás szakaszai között.

A kitűzött feladatok megvalósítását előkészítő és végrehajtó szakaszokra bontottuk. Az előkészítő szakaszban megterveztük és kitűztük a láncaltapas traktorok forgalmára alkalmas úthálózatot. Ez a felújult csoportok között haladt és lehetővé tette, hogy a fák jórészt koronájukkal az útra döntsük. Ezután az SZ—80-as kialakította az 50—60 m-ként kitűzött, s így mintegy 200 m/ha sűrűségű vágástéri úthálózatot. Ekkor tanultunk meg hegyi terepen feltáró utat építeni géppel.

A végrehajtó szakaszban először egy nehéz szervezési kérdést kellett megoldanunk: a fakitermelő munkacapat feladatává kellett tegyük a közelítést. Így be kellett építsük a fogatost a munkacapatba. Ez nem volt könnyű feladat, de sikerült és két-három év alatt általánossá vált. Munkánk sikere nem kétséges, mert a Vértesben folytatott kísérleti jellegű, de akkor abba maradt próbálkozások után, a Bükkben sikerült kifejleszteni és általánossá tenni a komplex fakitermelést. A motorfűrészsel végzett döntés és dara-bolás módszere tő mellett akkorra már kialakult. — Ezen lényegileg nem változtattunk. Megváltozott azonban a készletezés helye és módszere. A sarangolás a tő mellett elma-radt. Mintegy 10—15 m kézi közelítéssel az út mellett rakták össze munkásaink a kisebb választékokat, a rönkök pedig fogatos vonszolóval kerültek az utak mellé. E módszerrel nem csökkent a munkacapatok teljesítménye. A fogat teljesítménye azonban négyszer-

sére emelkedett. A lánctalpas traktorral és pótkocsival végzett kiszállítást az út mellé készletezett anyagból a már megszokott módszerrel végeztük el. A faanyagmozgatás és az értékesítés meggyorsult. A fogatossal kiegészült munkacsoportok egy-egy tagjára havonta mintegy 80 m³ fa kitermelése és közléstése jutott. A lánctalpas traktor 3,5—4 m³ fát szállított ki üzemóránként. Az újszerűt, — intenzív feltárással és a vele összehangolt kitermelési és közléstési módszerrel — teljes egészében sikerült megóvni a károsodástól.

A kézzelfogható eredmények ellenére az új módszernek az első időszakban nagyon sok ellenzője volt. A legtöbben a sűrű úthálózatot támadták, azt állítva, hogy e módszerrel nemhogy növelni tudjuk hazánk erdőszűrségét, hanem csökkentjük azt. A tények látszólag az ellenzék igazát támasztották alá. Kétségtelen, hogy a 10 ha-os erdőrészből majdnem 1 ha úttá változott. A másik támadási felület az útépités magasnak látszó önköltsége volt. A teljes önköltség alakulása azonban pár hónap alatt megnyugtatót bennünket afelől, hogy a vágástéri feltárással fordított összeg rövid idő alatt amortizálódik. Ezen a területen a közbelső rakodóig 3000 fm utat építettünk és 3000 m³ fát termeltünk ki. 60 000 Ft-ba került a feltárási s így már a kitermelés megkezdése előtt minden m³ fát 20,— Ft terhelte. A lerövidített közléstés, és a géppel végzett kiszállítás együttes költsége azonban éppen 20,— Ft-tal volt olcsóbb m³-enként, mint az addig alkalmazott fogatos módszeré. Így az útépités költsége már az első évben megtérült. A területen mintegy 3000 m³ élőfakészlet maradt vissza. Ennek a kitermeléséhez már kész úthálózatot hagytunk hátra. — Így, amellett, hogy a költségek az első évben amortizálódtak, a ráfordításunk gazdaságossága a visszamaradó fa mozgatási költségének további csökkenésével a későbbiekben még csak fokozódott. Ami pedig azt illeti, hogy 1 ha területen kívontunk a termelésből, most 10 év után a következőket tapasztaltuk: a vágástéri utak jórésze járhatatlan, gyalog is nehezen mehetünk el rajta, mert az újsulat lombkoronája összeborulóban van felette, egyes helyeken éppen az útkoronán verődött fel a legsűrűbb újsulat az utolsó anyafák magterméséből. Sem az első termelés lefolytatása után, sem később, amikor két ízben belenyúlva kitermeltük a teljes faállományt, az újsulatot sehol sem kellett visszavágni, és pótlásra is csak a teljes terület 5%-án volt szükség. Az anyafák utolsó egyedei eltávolításának évében az erdőrészből 15 éves műszaki korú új erdő áll. Amikor ehhez a munkához 10 évvel ezelőtt hozzáfektünk, még nem alakult ki az erdőművelés új elszámolási rendszere. Ezért nem is gondolhattunk arra, hogy a tevékenységünként ebben a gazdasági évben 230 000 Ft termelési értékünk fog jelentkezni 10 000 Ft-ot meg nem haladó erdőművelési ráfordítással.

Az első kísérletünk egy lehatárolt kis területen folyt, de annyi pozitívumot hozott, hogy szükségesnek tartottuk a kialakított módszer széleskörű bevezetését. A módszer alapja, amint láttuk, az alapfeltárási vonalainak kiegészítése a vágástéri feltáráshálózzattal úgy, hogy az messzemenően alkalmazkodjék a terep, az állomány és a felújítás kívánalmához. Szerencsésnek mondható, hogy erre az időre esett a feltárási alapterv előkészítése és az erdőművelés új elszámolási rendszerének a bevezetése. Élesen felvetődött a különböző természetű, de az egymásrahatásban nagyjelentőségű kérdések összefüggéseinek fontossága. Ennek eredményeként általános szemléletünk alapján befolyást tudtunk gyakorolni a feltárási alapterv vonalainak kitérésére és az ERTI-vel karöltve Lillafüreden elkészült — először az országban — az az üzemterv, melyen az erdőrészek határai nemcsak típushatárok, hanem utak is, amelyeket két éves előkészítő munkával a természetben ki is tűztünk.

A szakmai szempontok összehangolásán kívül nagy gondot okozott a módszer alapját képező feltárási pénzügyi fedezetének biztosítása. Világos volt, hogy a vágástéri feltárási nem finanszírozható népgazdasági hitelből. A népgazdasági beruházási hitelek hiányzó alapfeltárási megfelelő ütemű fejlesztésére sem voltak elegendők. A vágástéri feltárási létesítésére üzemeltetési forrásokat használtunk fel. Ezek az összegek azokból az energiamegtakarításokból származtak, amelyek a hosszútávú fogatos anyagmozgatás elmaradásából adódtak. Közben szívós harcot folytattunk a fekete beruházás vádjának elhárításáért. Ez a tevékenységünk végül is azt eredményezte, hogy módszerünk országosan elterjedt, mert a Főigazgatóság engedélyezte az energia megtakarításokból az alacsonyabbrendű földutak építését.

Így zárult le kísérletünk első fázisa, mely nagyon sok tanulságot hozott. E tanulságokat felhasználhatjuk következő munkáinkban. E munkánk során bebizonyosodott, hogy korszerű fahasználatot csak nagyobb területeket összefogva lehet műszakilag előkészíteni és végrehajtani. Megfelelő keretű önként kínálkozóak a feltárási alapterv gravitációs egységei. A gravitációs egység keretei között végzett munkából természetesen adódott a fahasználatok koncentrációja, melyből az következik, hogy az erdőművelési munkákat is össze kellett vonni.

A kisebb területekre összevont nagy volumenű azonos munkák kényszerítették rá bennünket a szakosítás bevezetésére. A fahasználatok és az erdőművelés szoros össz-

hangja, a koncentráció lehetősége és szükségességének, a szakosításból adódó előnyök maximális kihasználásának elérése érdekében az eddigi módszerektől eltérően kényszerítően jelentkezett a 10 éves teljes üzemtervi periódusra ráépülő középtávú fahasználati operatív tervezés szükségessége. A terv készítése folyamatban van és az ERTI kutatásokra épül. — Könnyen érthető ez, ha arra gondolunk, hogy a gazdaságosan végrehajtható munkát meg kell előznie az alap-feltárásnak, meg kell előzni legalább egy évvel a vágástéri feltárásnak, s mindezt összefogóan látni kell abban az évben, amikor a fakitermelést előre megtervezzük. Ha mindehhez hozzászámítjuk az erdőművelés természetes felújítási törekvését, akkor lehet igazán belátni a munka összefüggéseinek mély értelmét és erdőgazdálkodási jelentőségét. A területünkön ma már általánosan alkalmazott vágástéri feltárás nemcsak a fakitermelés és anyagmozgatás eszköze, hanem kerete és összefogója a teljes erdőgazdálkodásnak.

A rendszeresen, majd egy évtizede, előrelátóan folytatott vágástéri feltárás következménye, hogy ma általánosan a komplex fakitermelési technológia alkalmazása. Csak extrém esetekben fordul elő, hogy hagyományos módszerrel dolgozunk. A technika tökéletesedésével, munkásaink szakmai ismereteinek fejlődésével a munkamódszereink is egyre tökéletesednek. Nálunk ez az egyszerű komplex munkamódszerekből kiindulva, az összetett komplex munkamódszer egyre szélesebb körű alkalmazásában jut kifejezésre. Ez azt jelenti, hogy a fakitermelő munkacsoport nem a vágástéri út mellett, hanem a vasúti rakodón adja át a fát. A közelítő eszközök mellett a kiszállítás és szállítás gépei is a munkacsoport irányítása alá kerültek. A munkacsoport kiegészült a szállítóeszközökkel és a kitermelés és szállítás egy megszokott nélküli folyamat lett. Az erdőgazdaságunkban kialakított összetett komplex munkamódszer képes arra, amit eddig kizárólag a hosszúfás technológiák előnyével tudtak be, — nevezetesen, hogy a kitermelt fa 24 órán belül MÁV vagonba kerülhet.

Ezzel el is jutottam oda, amit ma a legtöbben a fakitermelési módszerek kulcskérdésének tartanak: a fő melletti vagy rakodói felkészítés kérdéséhez. — Véleményünk szerint csak azok a módszerek alkalmazhatók általánosan, amelyeknek eszközei az egész munkafolyamatra összehangoltan alakultak ki és megfelelő mennyiségben rendelkezésre állnak, továbbá minden előfeltétel megvan felhasználásukhoz. Felméréseink szerint az egy rakodóra való gravitáltatás szempontjából erdőgazdaságunk kedvező helyzetben van. Ládi rakodónkon ugyanis 4—5 év múlva évenként 100—120 000 m³ fa halad át. Ehhez befejezés előtt áll az alapfeltárás fő útjainak a megteremtése. Az összevont, gépessített rakodó kialakításához is rendelkezünk megfelelő területtel. Tervünk az, hogyha a gépi közelítés, szállítás és rakodás gazdaságosan alkalmazható eszközei rendelkezésünkre fognak állni, továbbá az automatizálás elemeit tartalmazó hosszúfa feldolgozó gépsorok és fűrészművek is elérhetők lesznek, ráterünk majd a hosszúfa alsó rakodói felkészítésére.

Azt hiszem, megállapítható: annak ellenére, hogy a hosszúfás módszer ellenzőinek tartanak bennünket, a hosszúfás alsó rakodói felkészítés előfeltételeinek megteremtésében sokkal előbbre járunk, mint azok, — eltekintve egy-két kivételtől —, akik megfelelő feltárás és technikai berendezés nélkül, gyakran a divat kedvéért kisebb-nagyobb volumenben a hosszúfás módszert alkalmazták, de a sok nehézség láttán a következetes továbbfejlesztésről lemondtak. Véleményünk szerint egy módszer csak általános bevezetés esetén értékelhető. A fahasználat és az erdőművelés terén csak szívós és kitartóan folytatott előkészítő munka után lehet a belterjesség előfeltételeit biztosítani, mert a munka eredménye csak az erdőgazdálkodás egészére gyakorolt hatásában mérhető fel. Ezért az 1957-ben elkezdett munkát továbbfolytatjuk. Ma már minden erdészetiünkön folyamatban van, s előreláthatóan 1974 végére Lillafüreden elsőnek fejezzük be az erdészet egész területét átfogó, az országban és világviszonylatban is egyedülálló feltáráshálózat kialakítását azért, hogy egy teljes erdőgazdasági egység tevékenységével bizonyíthassuk, hogy a realitásokhoz következetesen alkalmazkodó fejlesztési tevékenység adja a legjobb eredményt.

Szakülés az erdők többoldalú hasznosításának kérdéseiről az erdőgazdaságban

DR. TÓTH SÁNDOR: Az erdők közjóléti szerepe

Az erdészet célkitűzései a múltban érthetően általában gazdasági jellegűek voltak, az utóbbi időben azonban mindinkább előtérbe kerül a közjóléti feladatok hangsúlyozása. Mai szemlélettel az erdészeti munkák tervezésénél messze túl kell nézni az erdő határain és a gazdasági szemlélet szűk kereteiből kilépve olyan

komplex tervezést kell megvalósítani, amely figyelembe veszi az adott terület sokoldalú hasznosítását, a művelési ágak várható alakulását, a hasznosítással járó területrendezéseket, a regionális tervezésből az erdőre háruló feladatokat, különös tekintettel az erdők jóléti szerepének fokozására, feltártságának növelésére.

Az Országos Erdészeti Egyesület sokat tett az erdők többoldalú hasznosításának megvalósításáért. Ennek jegyében folyik a jelenlegi közgyűlés szakmai ülés-szaka, ahol első esetben kap ilyen nagy nyilvánosságot az erdők és fásítások közjóléti szerepe is. Ez a rendeltetés világviszonylatban előtérbe kerül. Az ülésszak keretében elhangzó előadások bevezetőjeként néhány gondolatot vetek fel az erdők közjóléti funkcióinak értékelésével, problémáival kapcsolatban. Megszívlelendő a kérdés felvetése. *Leibundgut* megfogalmazásában az erdőművelés lényege ma már a gazdasági, biológiai és szociális megfontolások szintézise. Az erdő egyre inkább tömegmértékű park, természetvédelmi övezet, termelési tényező és jövedelmi forrás. Egy-egy szempont kidomborítása az erdők, fásítások elsődleges rendeltetésének meghatározását adja. A szempontok szintézisével, optimális összehangolásával, a különböző hasznosításból adódó ellentmondások kiküszöbölésével az erdősz a többoldalú hasznosítást valósítja meg. Ennek fontos része, sajátos erdőszeti feladat a városi erdők, a zöldövezetek kialakítása, amely elsődleges szerepet játszik az erdők közjóléti szerepének fokozásában. A Balaton környék egységes zöldövezetének létrehozása is egyike e kérdéseknek. Ezért is helyes az Erdészeti Egyesület vezetőségének döntése, hogy a Balaton mellett rendezett vándor-gyűlés szakmai programjában adott helyet az erdők közjóléti szerepével kapcsolatos előadásoknak.

Az erdők ilyenirányú rendeltetésének tanulmányozása az erdőszeti kutatás széles területét foglalkoztatja. A kutatások fő területe a védő-, az üdülési-egészségügyi, az esztétikai és a kulturális hatások vizsgálata. A védőhatás az erdők és fásítások por, füst, gáz, zaj és egyéb káros tényezők elleni közvetlen szerepében, víz, talaj, erózió elleni védő hatásában, levegőtisztító, hőmérséklet és páratartalom szabályozó szerepében jut kifejezésre és az erdő környezetében élő emberek életkörülményeit közvetlenül befolyásolja. Az erdő, mint üdülőtér, kirándulóhely, turisztikai objektum közismert szerepet játszik a tömeges üdültetésben, de ugyanígy az erdőben elhelyezkedő üdülők, szanatóriumok, táborok, campingek egészséges környezetének, nyugalmanak megteremtésében.

Az erdők értéke felbecsülhetetlen a településeket, az üdülőhelyeket övező táj formálásában, tájképének alakításában, hangulatának meghatározásában. Az erdős és fás környezet esztétikai élményt nyújt, kifejezője a táj és természetvédelmi kultúrának, eszköze a tömegek esztétikai-kulturális nevelésének. Az erdők közjóléti szerepét — nem kisebbítve az erdők és fásítások talaj- és vízvédő jelentőségét — elsősorban az üdülő-tér fogalomra korlátozhatjuk, amely többé-kevésbé magában foglalja a felsorolt jóléti hatásokat. Az üdülőtér meghatározás egyaránt vonatkoztatható a városi erdőkre és az üdülőhelyeket övező fásításokra, álmányokra. Nem követünk el tehát hibát, ha az üdülőhelyeket körülvevő erdőket a városi erdőkkel, mégpedig a látogatottságból kiindulva a nagyvárosi erdőkkel azonos szinten kezeljük.

A zöldövezeti igény számadatai rendkívül ellentmondásosak, valójában felmérhetetlenek. Célszerűségből igazodni lehet például a városrendezési normatívákhoz, azonban helyesebb a lehetőség határain belül törekedni az erdők területi növelésére, a rendelkezésre álló szabad területek erdősítésével a minél összefüggőbb tömbök kialakítására, a maximális táji, egészségügyi és védőhatás érdekében a szervezett üdülőerdőgazdálkodás kialakítására. Kiindulási alap, hogy az emberek igénye a természet nyújtotta egészséges mozgás, a természeti élmény. A termé-

szetes üdülőhelyet, a tömeges üdültetést szolgáló erdőterületet nem pótolhatják a mesterségesen létesített városi parkok és egyéb zöld területek. Mindenki számára megközelíthető, korlátlan, az évszaktól vagy időjárástól, az emberek korától és egészségi állapotától független csendes, az eredetiség benyomását keltő természetes környezet kialakítása legyen az erdőszet célja.

A nagyvárosi erdők látogatottságából levont következtetések alapján az üdülési igény kielégítésénél a következőkre kell figyelmet fordítani:

1. A város vagy üdülőövezet, a tömegeket vonzó üdülő központ, turista objektum, vendéglátóipari létesítmény stb. körül rövid pihenéshez, néhány órás kikapcsolódáshoz berendezett, padokkal, kényelmes sétautakkal, ivóvízzel ellátott parkerdő, korlátlan mozgást, természetes környezetet nyújtó erdő kell.
2. Félnapos, egész napos sétához sétautakkal, padokkal, esőházakkal, menedékházakkal ellátott *sétaerdő* szükséges. Ilyen sétaerdő alapjai lehetnek a különösen szép, tájélményt nyújtó erdőrészek, vizeket, forrásokat, erdei tisztásokat magukban foglaló erdők, a környék panorámáját feltáró kilátók, a történelmi és természeti emlékek környékén levő állományok.
3. Egy vagy többnapos sétához jelzett turistautakkal, gyalogösvényekkel, sátorozás céljára alkalmas helyekkel, menedékházakkal, turistaházakkal stb. ellátott erdő szükséges, amelyben a kirándulási célt a természetes környezet, a hosszabb túra, a terepadta nehézségek leküzdése, esetleges sátoztáborozás, hétfégi kirándulás stb. adja.

Az első két esetben az erdők igénybevétele fokozott. Háttérbe szorul a gazdálkodási cél. Nem általános erdőművelésről, hanem jóléti gondoskodásról, üdülőerdő-gazdálkodásról beszélünk. A harmadik csoportba sorolt üdülési igény az erdők rendszeres használata szempontjából nem döntő. Bennük legfeljebb a camping és egyéb táborozóhelyek, autós pihenők létesítésével kell számolnunk — jelentéktelen területigénnyel.

Hogy az erdők betölthessék közjóléti szerepüket, a gazdasági szempontoktól eltérő követelményeknek kell megfelelniök. Ezek közül a legfontosabbak: a) üdülési szempontból — ami az előbbi csoportosításból már ki is tűnik — a megfelelő berendezettség, utak, sétautak, padok, esőházak, kilátók, várostervezési méretben üdülőtelepek, campingek, szanatóriumok, turistaházak, vendéglátóipari létesítmények, közlekedés stb. létesítése; b) egészségügyi-higiéniai vonatkozásban a megfelelő szerkezet, szél, por, füst, zaj stb. elleni védelem, füst és gáztűrés stb. c) esztétikai vonatkozásban a változatosság, a dekoratív hatás, az erdőjelleg kidomborodása, az egészséges, impozáns méreteket elérő fák jelenléte, a tájképi gazdagság, a tisztások kialakítása, színek, fény-árnyék kontrasztok kiemelése stb.

Az erdők közjóléti szerepe növelésének alapja a zöldövezeti üzemszervezés, amelyhez a gazdasági szempontoktól eltérő követelményeknek megfelelően gyűjtjük be a szükséges információkat. Az általános tájékozódás terjedjen ki az üdülőövezet vagy városi lakosság számára, az erdők látogatottságára, a természetes környezet adottságainak leírására (terep, éghajlat, víz stb.), a közlekedés részletes ismertetésére, az erdők berendezettségére, amelyek nélkülözhetetlenek a tömeges üdültetés megtervezéséhez, a kiránduló központok kialakításához, az állományok üdülési érdekeknek megfelelő formálásához. A területi információ lényeges eleme a termőhely és erdőtípus felmérése, a talaj, a fafaj-megosztás, a korosztály, a növénytársulások feltérképezése, az elegyedési forma, az állományok eredetének, szerkezetének stb. jellemzése, a részletes területkimutatás művelési áganként, használati módokként, feltüntetve az egyes zöldterület-féleségek megosztását fontosabb rendeltetés szerinti csoportosításban (belterületi erdők, üdülőerdők, város környéki erdők, védőfásítások, út- és vasút kísérő fásítások, egyéb zöld létesítmé-

nyek), az erdők lehetséges területének kimutatása, az erdősültségi százalék feltüntetése stb. Az erdők állapotára vonatkozó információk közt legfontosabb: az állományok tájképi jellemzése, az állományok és fafajok esztétikai értékelése, az állományok életképességének (minőségének) felmérése, a fafajok gáztűrő-képessége, károsodása, a fafajok fitoncid hatása stb.

Az erdők üdülési-egészségügyi és esztétikai szerepe szempontjából fontos szerepet kell tulajdonítani az erdők állapotára vonatkozó információknak. A változatos tájkép, a különböző erdőtáj kirándulási cél, más és más tájélményt, évszakonként változó hangulatképet, komfortérzetet, tehát különböző üdülési lehetőséget nyújt az erdőt járónak, amit nemcsak a fák jelenléte, hanem a színek, a formák is hangsúlyoznak és végső soron a sajátos klíma és térérzet keltésével, mint bonyolult fizikai, pszichológiai, esztétikai tényezők jelentkeznek.

Az állapotjellemzés alapja az állományok tájképi megoszlása az erdők szerkezeti felépítése szerint. A tájkép meghatározása az egy- és többszintűség, vagyis a vízszintes és függőleges záródás lomb és fenyő bontásban, a terület borítottsága, amely lehet félig nyitott és nyitott, csoportos vagy egyes fákkal borított, a belátható perspektívákat illetően pedig rövid, közepes és nagy távlatot nyújtó tisztás vagy panoráma. Minden elkülönített tájkép sajátos erdőtáj jellemző formával, színhatásokkal, esztétikai élménnyel. A tájképi megoszlást kiegészíti az állományt alkotó fa- és cserjefélék színhatásának vizsgálata, melynek alapján értékelhető az állomány típusának összképe, színhatásának meghatározója, a tájalakítás feladata és eredménye — a tájalakító vágások hatása.

A színhatások értékelésénél hangsúlyozni kell, hogy ezek fafajonként változnak, tehát egy-egy fafaj domináló szerepe az adott erdőn belül a színek dominálását is jelenti. Adott fafajok egy-egy erdőtípusra jellemzők, tehát az erdőtípusok jellemző színhatásai meghatározhatók. A fafajok megfelelő elegyítésével kellemes, harmonikus és kontraszt hatást lehet elérni, míg az állományok elegyetlensége egyhangúságot, monoton árnyalatot ad az egyes fafajoknál (pl. akác). A színek, a fény és árnyék játékával jelentős térhatást is érhetünk el.

Az üdülőerdők értéknövekedésének fokmérője az állományok átlagkorának növekedése. Az üdülőerdőgazdálkodás feladata a nagyhozamú, tartós, dekoratív állományok kialakítása, az erdős környezet állandó fenntartása, az erdei levegő nyújtotta komfortérzés megteremtése. A méreteiben impozáns, idős fák maradó esztétikai gyönyört képesek adni. Az öreg erdő a pihennivágyók kedvenc helye. A budapesti erdőkben végzett vizsgálatok azt mutatják, hogy a kedvelt kiránduló központok nagy része a középkornál idősebb állományokban helyezkedik el. Ugyanakkor a fiatalos és rudaskorú állományok látogatottsága minimális, a kirándulók csak a tisztásokat keresik fel. Egyenes összefüggés van az állományok hozam szerinti értékelése és látogatottsága között is. Vizsgálataink szerint a nagyhozamú elegyetlen és elegyes bükkösök, gyertyános tölgyesek, tölgyesek látogatottsága nagy, zöldövezeti értéke kiemelkedő. Közepes látogatottságúak a gyengébb hozamú lomb kultúrerdők, cseres tölgyesek, fekete- és erdeifenyvesek, sekély talajú azonális erdők stb. és elenyésző a rontotterdők, az alacsony hozamú cserjés tölgyesek, akácosok, feketefenyvesek stb. zöldövezeti értéke. Az erdők közjóléti szerepének növelését célzó fontos intézkedés tehát az alacsony hozamú és zöldövezeti értékű állományok rekonstrukciója.

A rekonstrukciónál általában figyelembe kell venni, hogy a tájárulat a látogatottság fontos feltétele. Keresettek az ősiség benyomását keltő, a szín és formagazdag napos, vidám erdőtájak. Az egyhangú erdőrészek, a helytelen irányú fafajcsere következtében fafajösszetételükben szegényedő állományok színhatása romlik, üdülőértéke csökken. A természetes környezet, a változatosság, a vidám han-

gultatos erdőtáj, a komfortérzés és alapvető kényelem megteremtése, az üdülő-erdők értékének meghatározója. Új zöldövezet létesítésénél, a meglevők átalakításánál ezek a legfontosabb szempontok. Ugyanitt kell figyelembe venni, hogy az elszigetelt erdőfoltok és a kultúrerdőtájak csak helyi jelentőségű vonzási körzetet képeznek. Igénybevételük elsősorban csak rövid sétára történik. Ugyanakkor a természetes erdők tömegeket vonzanak. Igénybevételük a rövid séták mellett egy-és többnapos kirándulás céljára is történik.

Nem elhanyagolható szempont Erdeink fásításának értékelésénél az általános jóléti hatásoktól elválaszthatatlan kulturális jelentőségük. A természet és tájkultúra szeretetére nevelés mellett az erdők, fásítások állandóan ható természeti élményükkel az ember világának kimeríthetetlen ismeretanyagát szolgálják, nem beszélve ezen ismeretek rendszerbefoglalásáról, amit az erdőben elhelyezkedő dendrariumok, arborétumok, természetvédelmi területek, madárvédelmi területek, vadaskertek, geológiai képződmények, munkásmozgalmi és történelmi emlékek stb. jelentenek, észrevétlenül, nyitott tankönyvül szolgálva az erdőtjáró számára.

Kultúréletünk állandó eseményei a sportrendezvények. A szabad természeti környezetben zajdó sport mindig magas értékelést kapott és egyre nagyobb tömegeket vonz. Mint aktív résztvevőket és lelkes szemlélőket egyaránt leköti a téli sportok látványa, a sí, a ródli, nem kevésbé a hegymászás, a vadászat, a lovas-sport, a vitorlázás, a terepversenyek, a turista versenyek. Ezek a sportágak bátorságot, kitartást, leleményességet, alapos természetismeretet követelnek meg művelőiktől és bizonyos mértékig mindig kiváltságosak maradnak. Ahogyan az ember keresi az ősiség benyomását keltő környezetet és megtalálja az erdőben, úgy ad valamit az itt zajló sport is a természet és az ember örök küzdelméből, ahol nem egyszerűen a testi erő győz a versenyben, hanem mindig egy kicsit az ember is a természet felett.

Az erdős környezet nyújtotta sportlehetőségek közül ki kell emelni a vadászatot, amely a sport mellett az anyagi javak figyelemreméltó forrása is és eredményeivel hazánk erdősegeit, természetvédelmi kultúránkat nemzetközi hírnévre emeli. Az ágazatok közötti összhang helyes megteremtésével a vadászat elismeretten foglal első helyet erdészeti melléktermék tevékenységünkben. Vadgazdálkodásunk magas szintje a magyar erdészet és kiváló művelőinek érdeme, eredményei a kultúra nemzetközi értékeivé váltak és demonstrációi erdész-vadász szakembereink szakmai hozzáértésének, lelkesedésének. Vadászati eredményeink bemutatása mindig eseménynek számít itthon és külföldön. Világrekord trófeáink nagy szenzációt jelentettek és megbecsülést szereztek vadgazdálkodásunknak. Gemenc, Gyulaj, Gödöllő, Kaszó neve nemzetközi fogalom, a hazai és nemzetközi turisztika sokat emlegetett objektumává vált. Az erdő és vad közötti ellentmondás feloldása szót érdemel a vadászatnál. A vadászati érdekek egyoldalú hangsúlyozása az erdő korlátozott hasznosítása felé fordítva a figyelmet, gazdaságilag elviselhetetlen károk forrásává válik, hosszú időre kiható befolyást gyakorol az erdőgazdálkodás fejlesztésére vagy olyan anyagi megterhelés elé állítja az erdészetet, hogy ez már a vadállomány létét veszélyezteti és kimagasló kulturális értékek elvesztését vonja maga után, természetesen csökkentve az erdők jóléti szerepét is azal, hogy az intenzív vadkárrelhárítás, a permetezés, a kerítés, a kátrányozás merőben szembenáll a jóléti erdő fogalmával.

HÉDER SÁNDOR: Keszthely—Hévíz zöldövezetének kialakítása

Az erdők közjóléti szerepe a Budapest környéki erdőknél kívül itt a Balaton mellett a legnagyobb hazánkban. Ennek a ténynek a felismerése és nagynevű erdész elődeink tapasztalatai alapján főhatóságunk már 1955-ben létrehozta a Balaton környéki Fásító

Erdészetet, melynek feladatát a Balaton körüli zöldövezet megtervezése képezte. Ennek a feladatnak egyik legfontosabb része a Keszthely—Hévíz üdülőkomplexum zöldövezetének kialakítása volt. A tervek az 1957—58-as években készültek el, s a Keszthelyi Állami Erdőgazdaság a kivitelezést már 1958-ban megkezdte.

Keszthely zöldövezetét két szempont alapján kellett megtervezni. Egyrészt az erős északi, északnyugati szelek ellen kellett a város számára védelmet nyújtani, másrészt a városhoz csatlakozva nagyobb összefüggő területeket tartottunk szükségesnek befásítani azzal a céllal, hogy azok később a város zöldterületei lehessenek. Közel 10 év távlatából most megállapíthatjuk, hogy ez az elképzelés helyes volt. A város körül telepített szélvédő sáv szépen fejlődik és kezdi védő szerepét betölteni. Az északnyugati oldalon kívánatos volna a védőhatás fokozására a sávot legalább 50 méterre kiegészíteni, vagy még inkább vele párhuzamosan 200—250 méter távolságban egy újabbat telepíteni. A város közvetlen környékén azért javasoltunk több területen egybefüggő zöld felületet kialakítani, mert a tervezés előtti felmérés szerint a belterületen további zöldterületeket létesíteni nem lehet, pedig az ilyen irányú igény az idegenforgalom növekedésével fokozódik. Ezt az elképzelést rajtunk kívül álló okok miatt csak részben lehet megvalósítani, pedig az idő ennek szükségességét igazolta. Nemcsak az ilyen irányú igény nőtt meg az elmúlt években, hanem a város belterületének zöldfelületei is erősen megcsappantak, jórészt beépítés miatt. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az építkezéseknél jobban figyelembe kellene venni azt, hogy a talajvíz emelkedését, vagy süllyedését az idős fák nehezen tudják elviselni. Erről mindenki személyesen meggyőződhet, aki a móló felé elszál.

Hévíz zöldövezeti terve elsősorban a tó körüli égeres feltárását és a meglevő zöldövezet továbbfejlesztését irányozta elő. Az égeres feltárását úgy kellett elvégezni, hogy a tó szélvédelmének biztosítása végett minél kevesebb fa és cserje eltávolítására kerüljön sor. Az égeres több méter vastag tűzeglétegen áll. Idős kora miatt rendkívül kényes a talajvízszint és a talajvíz áramlás megváltoztatására, ezért a terv a feltáró sétatutakat dorongút kialakításával írta elő. A Keszthelyi Állami Erdőgazdaság e — hazánkban egyedül álló — munkát a tervek alapján olyan jól oldotta meg, hogy sem a felső, sem az alsó koronaszintben nem tapasztaltunk pusztulást. A meglevő erdőkoszorú továbbfejlesztése is megindult elsősorban éger és nyár fafajjal.

Erdekességként megemlítem, hogy a két üdülő (Keszthely és Hévíz) közti gyalogosforgalom lebonyolítására árnyas sétatút kialakítását terveztük. Mind a sétatút, mind a fásítás elkészült. Az utóbbi években — lehet, hogy a gépkocsik számának emelkedése következtében — a gyalogosforgalom annyira lecsökkent, hogy a sétatut nem veszik igénybe.

Bár közigazgatásilag nem Keszthely határában terülnek el — a teljesség kedvéért azonban meg kell emlékeznem — a Gyenesdiás feletti hegyoldalak fásításáról is, mert azok nagy vertikális kiterjedésük miatt hozzátartoznak a város panorámájához, s a korszerű tervezési szemlélet szerint, mint a város külső zöldövezetének összetevői szerepelnek. A hegyoldalokon részben idős erdők — elsősorban feketefenyvesek —, részben bokros, kopárosodó legelők találhatók. A kopár legelők befásításra szorulnak. Amennyiben ez még nem lehetséges, a Balatonról jól látható részek eltakarására kell törekedni.

A feketefenyvesekkel kapcsolatban hosszú évek óta húzódó vitára szeretném felhívni a figyelmet. Számos bírálat ért már bennünket a feketefenyő tájidegen volta miatt. Ezek szerint különösen itt a Balaton mellett, ahol a déli lejtős oldalakra tavasszal a mandula, őszibarack pasztell színei, ősszel a cserszömörce, húsosom és virágoskóris vörös árnyalatú színei a jellemzőek, nagyon kontrasztosan hat a feketefenyő sötétzöld lombja. Ezt a problémát azért említem itt meg, mert a Keszthelyi hegység feketefenyvesei részben kiöregedtek és felújításukra ezekben az években kerül sor. A feketefenyő — mint kiváló pionír faj — jelentősége gazdasági erdőkben vitán felül áll. A Balaton zöldövezetében azonban ezek esztétikai értékét is figyelembe kell venni. Dr. Tóth Sándor mérései is ezt igazolják, melyek szerint a kirándulók szinte teljesen elkerülik az elegendően feketefenyveseket. Fentiek miatt kívánatos volna, ha a Balatonra néző hegyoldalokon a fenő a felújítás során kisebb százalékban szerepelne, s ahol lehet, lombvédő sáv elültetéssel takarva legyen. Ezt a munkát megkönnyíti az, hogy a kiritkuló idős feketefenyvesekben természetes úton megtelepsznek a karsztbokorerdők fái és elsősorban cserjéi. Az elképzelés jól összeegyeztethető a Keszthelyi Állami Erdőgazdaság karsztbokorerdő átalakítási tervével is, mert abban mintegy 200—300 hektár ilyen területet szándékoznak meghagyni természetvédelmi célból és tudományos megfigyelésekre. Mivel a legszebb karsztbokorerdők nagyrészt éppen a Balatonra néző hegyoldalokon fekszenek, a kérdés megnyugtató megoldására ilymódon lehetőség nyílik.

MESZÖLY GYÖZÖ: Tájrendezés — terepplasztika

Az erdészeti tevékenység egy-egy vidék arculatában igen sokszor jelentős változásokat okoz. Ezért a hazánkban most kialakuló új tudományág: a tájrendezés fontos erdészeti feladatokat is jelent.

Egy-egy új erdőtelepítés, vízfolyás-, vagy útmentén telepített fásítás, vagy — ha ennek fordítottját nézzük — egy erdőrésztlet tarravágása, a feltáruló tájképet lényegesen megváltoztatja. De a nagy kiterjedésű erdőségek, meg a különböző védőfásítások a tájat nemcsak megjelenésében jellemzik, hanem kondicionáló, vízgazdálkodást befolyásoló hatásuk miatt rányomják bélyegüket a tájra, minden vonatkozásban.

A természeti tájban okozott változtatások hatása lehet előnyös, de lehet előnytelen is. Az erdészeti tájrendezés során a legfontosabb célkitűzésünk az legyen, hogy tevékenységünkkel a tájképet kedvezően alakítsuk. Az erdők egységes tömegükkel, a terepszintből kiemelkedő állományukkal, a sötét tónust adó lombkoronájukkal a tájkép legjellegzetesebb motívumait adják. Ebből következik az a felelősség és kötelezettség, hogy az erdőtelepítések, fásítások tervezését mindig alapos felkészüléssel és gondos körültekintéssel végezzük.

Előnyösen alakítjuk a tájképet akkor, ha azt mélységben is tagolt erdőkkel *keretezzük*. Ez az előnyös hatás abban nyilvánul meg, hogy

- a feltáruló képet sötét keret fogja össze,
- az erdők lombtömege adta mélyebb tónus képezi a háttérrel,
- a háttérben magasba emelkedő erdők lombkoronája a tájkép plaszticitását fokozza,
- lezárja a távolba vesző bizonytalan háttérrel.

Hasonló fontos keretező hatásuk van a települések, városok zöldövezeti telepítéseinek, melyek a lakott területeket zöld koszorúba foglalják, ezeket kapcsolatba hozzák a természeti tájjal. Az erdészeti tájrendezés során a tájkép keretezésén kívül fontos annak *tagolása* is. Egy nagyobb áttekinthető tájegység tagolását legtöbbször a mesterséges terepvonalak, közlekedési utak, vasútvonalak, vízfolyások, csatornák adják. Ezek azonban a természeti tájban majdnem minden esetben kontrasztként jelentkeznek. Ezért az út- és vasútkísérő fásításoknak, de a csatorna fásításoknak is az a legfontosabb célja, hogy ezeket a vonalas földműveket beolvasszák a természeti tájba. Ezért is kerüljük a merev, sablonos fasortelepítést, mely ezeknek a vonalaknak természetellenességét még inkább kihangsúlyozza, helyette a területi adottságokat kihasználva változatos csoportokat, foltokat telepítünk különböző fafajokból és cserjefélékből. Ezzel az út, vagy vasút vonala csatlakozik a meglévő, vagy telepített facsoportokhoz, erdőkhöz, fás, bokros vízfolyásokhoz, rétekhez, legelőkhöz, vagyis beolvad a természeti környezetbe.

Ugyanilyen tagoló hatást érhetünk el a mesterséges és természetes vízfolyások partjain végzett fásításokkal is, melyek legtöbbször egyébként is fásak, bokrosak. Itt ezek kiszélesítésére kell törekednünk természetesen úgy, hogy a telepített növényanyag összhangban legyen a meglévővel. Ez a kiszélesítés nem azt jelenti, hogy egy merev pásztával kísérjük a vízfolyást, hanem a területi és domborzati adottságoknak megfelelően lehet az keskenyebb, vagy kiszélesedő, zártabb, vagy fellazított, helyenként megszakítva különösen a vízfolyás kanyarulatainál, ahol a kiszélesedő vízfelület mint érdekes tájképi motívum a feltáruló kép változatosságát fokozza.

Az erdészeti tájrendezési feladatok végrehajtása során előnyös hatást érünk el, ha telepítéseinket a domborzati változásokat követve a terepadottságokhoz igazodva helyezzük el. A merev, egyenes erdőségeket kerülni kell, hiszen a különböző mesterséges terepvonalakat is fásítással igyekezünk feloldani. Ha az egyenes, lehatárolt erdőségek, sávok elkerülhetetlenek, az erdőségekben, vagy sávban, fasorokban kell kiugró magasabb facsoportokkal, másutt cserjefoltokkal megszakított hézagokkal a merev hatást tompítani.

Tájrendezés során erdőtelepítésekkel, fásítással *takarni* kell olyan tereprészeket, melyek a tájképben hátrányosak. A természeti javakkal való gazdálkodás, az okszerűtlen mezőgazdasági termelés, a bányaművelés, továbbá az ipari üzemek közelében felhalmozódott meddő anyagok hányói, a különböző létesítményekkel kapcsolatos földművek, a természeti tájban mindenkor zavaró nyomokat hagynak, melyeknek eltüntetése, elfedése leginkább erdőtelepítéssel, fásítással, tehát erdészeti beavatkozással lehetséges.

Különleges tájrendezési feladattal kerültünk szembe a badacsonytomaji felhagyott bazalt bánya fásításánál. Itt a Badacsony oldalán bányászással nyitott hatalmas seb elfedésének, takarásának megoldása volt a feladat. A 20 ha kiterjedésű bányaterület, mivel vertikális kiterjedése igen nagy, a keleti irányból uralja az egész hegyet, lerontva a badacsonyi tájrészlet páratlan szépségű panorámáját.

Fásítás szempontjából a terület három elkülönült részből tevődik össze. A közel víz-

szintes, tömődött talajú bányaudvarból, a mozgásban levő 30–35°-os hányórészükből és a 60°-ot meghaladó meredek bányafalakból.

A bányaudvarok a kopárfásítás különböző módszereivel fásíthatók. Terepplasztika szempontjából különös jelentőségük nincs, mert vertikális kiterjedésük nem nagy. A rajtuk felhozható, legfeljebb 5–10 m magasra felnövő állomány is csak vonalszerűen jelentkezik, de fásítása mégis szükséges, mert hőkatlan okozója lehet, mely a környező részletek fásítását is akadályozza.

A mozgásban levő meddőhányók részüi a tájképben már igen zavarólag hatnak, így befásításuk szükséges. A részüi fásítására különleges módszert dolgoztunk ki, hogy a telepítéssel, azok pótlásával, ápolásával, kezelésével járó, rajtuk való mozgás a meddőanyag megmozdulása, megcsúszása nélkül lehetővé váljon. Cövekekkel, karókkal biztosított és szorosan rakott kövekből feljáró utakat és a rétegvonalakkal párhuzamosan vezetett, hasonló módon épített és biztosított munkautakat terveztünk. Ezzel a természetes részüi megbontása nélkül lehetővé válik a terpen való mozgás a munkások számára. A vízszintesen vezetett munkautakat 6 m-enként terveztük, melyekről alul egy sor, fellette 2 sor csemete ültethető. A közbúlsó területsávokon magvetéssel lehet bolygatás nélkül erdősíteni.

Ezzel a módszerrel a meddőhányók részüi elfedhetők, hátra vannak a bányafalak rendkívül meredek, helyenként 90 m magas közel függőleges csupasz felületei. Ezek nem egyöntetű sima felületek, közben akadnak rajtuk kisebb-nagyobb lépcsőzések, párkányok, enyhébb dőlésű részletek. Ezeken a felső peremről lehulló termőföld megrakódik, és ilyen helyeken egy-egy pionír növény is megtelepszik. A természet véletlenszerű telepítési módját utánozva lehet itt is célt érni. A bányafal felső pereméről előcsíráztatott, földdel kevert magot kell kiszórni a párkányokra, peremekre. Erre a célra ajánlható fajok: sajmeggy, virágos kóris, nagylevelű hárs, sóska, borbolya, pukkanó dudafürt, hólyagos mogoró, húsosom, fagyal és egyéb szárazságtűrő pionír fajok magvai. A magvetést esős időben, eső után kell végezni, és 8–10 naponként legalább 3 ízben megismételni. Az ismétlésnek azért van itt jelentősége, mert a mag kikeléséhez, a csíranövények életben maradásához, fejlődéséhez, megmaradásához a mostoha termőhelyi feltételek között nagyobb valószínűséget lehet adni.

A kopár sziklafelület további összezsugorítása a sziklafalak felső peremére lecsüngő futónövények, és a sziklafalak tövében kúszó futónövények telepítésével érhető el.

A bányafalak fásítással történő teljes elfedése nem lehet célunk, eltekintve attól, hogy megoldhatatlan feladat is lenne. A tervezett eljárással a nagy, kopár felület tagolását, megbontását kell elérni, hogy a zöld növénycsoportok, cserjefoltok között előbukkanó sziklafalak, bazaltzások, a kopár egyhangúság helyett a változatos, vadregényes élményhatást váltsák ki.

CEBE ZOLTÁN: Erdeink előkészítése az idegenforgalomra

Romantikus felfogás, hogy az ember, kilépve a városból, belépve a természetbe, egyszerre otthon érzi magát, újra természeti lény lesz. Rousseau embere sem tudta ezt megtenni, hát akkor hogy sikerülne ez a mai embernek, akit ezer szál köt a városhoz, a civilizációhoz. Ez az ember idejének százalékban alig kifejezhető részét tölti a szabadban, ízlését a mai élet kultúrája befolyásolja, így alakult ki széépérzéke, és ennek a széépérzetnek megfelelőt keres kint a természetben is. Ahogy a női szépségideál is szinte évtizedenként változik, úgy változott meg a természeti szépség értékelése is az elmúlt évszázadokban. A zaklatott, városban élő ember legtöbbször már nem a fenséges, megrázó élményt keresi, hanem az intimebb, nyugodtabb látványt. Erdeink általában megfelelnek ennek, így várható, hogy a közeljövőben nagy tömegű, szinte népvándorlás jellegű roham fogja érni területeinket, melyre fel kell készülnünk. Ez a felkészülés az erdei munka jellegénél fogva hosszabb időt vesz igénybe, így nem tűr halasztást, azonnal hozzá kell fognunk mind erdeink érdekében, mind a társadalom iránt érzett köteleességtudatból.

Bennünket általánosságban a három idegenforgalmi fő-forma érdekel:

átmenő jellegű,
hétvégi és ünnepnap,
táborozó, cempingező.

Természetesen nagyon fontos a turista-forgalom fogadása is, de ennek problematikája ismert. Nézzük részletesen a bennünket érdeklő kérdések megoldását.

Nagyobb forgalmú utak mentén, hol ezek erdőket érintenek, feltétlenül számítani kell az autós utasok megállására pihenés, étkezés, kisebb javítások céljából. Ezek kulturált fogadására, kártételének elhárítására autós-pihenőket kell létesíteni.

Hely kiválasztásuknál elsődleges a védelmi cél, másodlagos az esztétikai. Lehetőleg kiritkult, idősebb állományokba telepítsük, melyen keresztül jelenleg is nyiladék, út — vagy utak —, futnak ki az országútra. Nagyon előnyös, ha körforgalmat lehet létesíteni két út segítségével. Fiatalosok, kultúr-erdők közelségét lehetőleg kerüljük.

Berendezésüknél fontos a célszerűség és a tartósságra való törekvés. Vastag, hasított tölgy anyaggal dolgozzunk, kihangsúlyozva az erdészeti jelleget, mert a pihenőhelyek egyúttal erdészeti propaganda céljait is szolgálják. A stabil, nehéz asztalok, padok ellenállnak a rongálásnak, hosszú életűek, az erdő örökkévalóságát képviselik. Nyír és fenyő anyag használatát minden körülmény közt kerüljük.

Az állandó karbantartás, takarítás nélkülözhetetlen, mert csak így tudjuk biztosítani a kulturált ott-tartózkodást.

Tűzvédelem, tűzpáztával, esetleg árokkal való körülvétel elengedhetetlen feltétel. Tűzrakás nem engedhető meg.

Az autós pihenőben való tartózkodás átlagos ideje kb. $\frac{1}{2}$ —2 óra. Szolgáltatásokra nem szabad berendezkedni, étel-ital árusítása — még ha más szerv is végzi — rendkívül sok kellemetlenséggel jár. A mi legnagyobb szolgáltatásunk a csend, a kulturált környezet, a szép táj.

Létesítési, fenntartási költségek bennünket terhelnek, hisz zömmel védelmi célt szolgálnak, de elősegítik a jóléti funkció kielégítését is. A KPM is az eddigi tapasztalatok szerint rendszerint hozzájárul a létesítési költségekhez, főképp, ha a közelben út-építés folyik, részint anyaggal, energiával, táblákkal. Természetesen a pihenők létesítését előzőleg mindig meg kell beszélni a KPM és a közlekedésrendészet illetékeseivel.

A többnapos hétvégi forgalom, szabadságtöltés, közös ifjúsági táborozások színvonalai ezek. Az itt tartózkodás ideje rendszerint már hosszabb. Az itt levők be vannak rendezkedve a táborozásra, főzésre, sátorverésre, nagyobb mozgáslehetőséget igényelnek. Döntő különbség a kempingekkel szemben, hogy a kényelmi berendezések sokkal alacsonyabb rendűek, és az, hogy a táborban az egyes elhelyezkedők, esetleg elhelyezkedő csoportok sokkal nagyobb helyet foglalnak el, mint a kempingben, jobban bele illeszkednek környezetükbe.

Elhelyezése rendszerint nagyobb erdei tisztás szélén, vízszerzési, tűzrakási lehetőséggel. Nem fontos zárt egységnek lennie, lehet elhúzódó, tagolt terület, sőt az egyes esetekben jó is, mert az egyes csoportok elkülönülhetnek egymástól. Természetesen nagyobb csoportok táboroztatásánál a zárt terület előnyösebb.

Ha a tisztás nedves, árkolással, vízrendezéssel a víztelenítést meg kell oldani. Párás völgyek nem alkalmasak táborhelynek.

A sátrak helyét ki kell előre jelölni, hogy árnyékban, fák közt legyenek elhelyezve. Bozótirtással, — sátrak helyén gyökerezéssel —, a területet tisztán kell tartani. Ha az állomány idős, akkor rendszerint eléggé ritka, ha nem, akkor legalább egy 50 méteres sávot kell fellazítani, hogy a zárt erdő komorságát feloldjuk.

A tűzrakások helyét is előre ki kell képezni a tisztáson, megfelelő gondossággal. A jó tűzrakóhely készítése a legbiztosabb védelem, a tűz elleni védekezés kezdése itt a leghatásosabb. Körülbelül 1 méter átmérőjű, 30 cm mély gödröt kell ásni — kissé lejtős szélekkel — és az így kialakított tűzgödörből a szél nem tudja kifújni a parazsat. Peremét 50 centiméter szélességben felsaraboljuk és állandóan tisztán tartjuk. Szolgafa felállítása elengedhetetlen. Minden tűzhely részére használt bádoglemezből fedőt készítünk, melyet láncsal a szolgáláshoz erősítünk. Ezt a kialakított tűzre helyezve 100%-os biztonságot ad. 4—5 sátorra számítunk egy tűzrakóhelyet.

Az 50 méteres kiritkított és tisztán tartott táborozási sáv erdőfelőli szélén állandóan tisztántartott tűzpáztát létesítünk.

A táborhely rendszerint nagyobb erdőtömbben helyezkedik el, mozgási körlete 4—5 kilométer, itt a közlekedést bejáró ösvényekkel biztosítani kell.

A létesítések költségei vitathatatlanul bennünket terhelnek, hisz védelmi jellegűek van, és az erdő jóléti funkciójának egyik legfrappánsabb gazdagítói. Karbantartásukat, védelmüket nagyban segíthetik a turista, természetjáró szövetségek, egyesületek, társadalmi szervek, úttörők, KISZ-csapatok.

A táborhely kulturált lehetőség a pihenéshez, letelepedéshez, hol az igénybevevő lehetőséget kap a saját tevékenységének biztosításához, ezzel szemben a kemping már meghatározott szolgáltatást jelent, rendelkeznie kell egészségügyi, műszaki, szolgáltató létesítményekkel, így jelentős a kettő közti különbség. Az erdészettel való összefüggés is látszólag jóval kevesebb, mint az előzőknél. Még rendkívül sok az olyan lehetőség hazánkban, mely nincs kihasználva és idegenforgalmi szerveinknek még hosszú ideig akad tennivalójuk ismert és kevésbé ismert nevezetességeink mellett, kempingek létesítésében. Egy kemping létesítése, üzemeltetése komoly anyagi erőt kíván, így — érthetően

— ott létesülnek először, ahol valami vonzerő van, és ehhez idomítják a terepet, fásítással adva meg a kívánt formát.

Távlatokban gondolkodva azonban előtérbe lép az erdészet szerepe. Feltétlenül jelentkezni fog nagy tömegű olyan igény is, mely csupán a szabadban való tartózkodás, a kikapcsolódás, a városból való menekülés kielégítését szolgálja, tehát nem idegenforgalmi nevezetesség lesz a célpont, hanem mondhatnánk az „öncélú” tartózkodás, a természetben való feloldódás. Ez a feloldódás azonban nem jelenti a megszokott kényelmi eszközök feladását, hanem azok beillesztését az új környezetbe. Ilyenek a villany, folyóvíz, angol-W. C., gáz, posta, telefon stb.

Megalakulnak az erdei kempingek. Legjobb táborhelyeinket, legszebb feltárt vidékeinket fenn kell tartanunk ezek számára, üzemi munkánkat e figyelembevételével kell itt végeznünk, nehogy egy rosszul vezetett vágással, felesleges erdősfíttéssel, rossz útnyomvonal vezetéssel tönkre tegyük lehetőségeinket.

Az üzemeltetés kérdése vitás lehet. Lehet, hogy az új gazdasági mechanizmusban kifizetődik a saját létesítés és üzemeltetés, de valószínűbb, hogy idegen szerv üzemelteti majd, de a hely és a környezet biztosítása mindig a mi feladatunk lesz, hisz a szocialista életközösségben mindenkinek a közösség érdekét kell szolgálnia, még ha látszólag ellentétben is áll a képviselt ügy a pillanatnyi vállalati érdekekkel.

Az erdőkben kevés olyan hely van, mely ideális a kemping létesítésére, mert sok kedvező tényező találkozása szükséges ehhez. A legfontosabb a jó feltártság, a könnyen megközelíthetőség. Főképp az autón érkezőkre kell alapoznunk. Nagyon fontos a térelményt adó perspektíva, hogy az erdő súlya feloldódjon. Tehát a kemping lehetőleg egy erdőtömbre támaszkodó tisztáson legyen, előtte rét vagy völgy, melynek távlata pihenteti a szemet. Az erdő ligetes legyen, nem teljesen zárt. Előnyös az U-alakú kiképzés, hol az U nyitott része a rétre, tisztásra, völgyre néz. Tagolt terület nem jó, mert a kemping zárt egység, jóval szorosabb, mint a táborhely, hisz a szolgáltatásokat nem lehet megoldani szétszórtan. Természetesen azért nem lesznek olyan zsúfoltak, mint a mostani Balatonpartiak, de egy zárt egységnek mindenképpen ki kell alakulnia. Párás völgyfeneknek nem alkalmasak.

A hely kijelölése után meg kell határozni az elvégzendő műszaki feladatokat, a létesítmények valószínű helyét ki kell jelölni. Elvégzésükre csak a konkrét kivitelezéskor kerül sor. Ezzel szemben az erdészeti feladatok elvégzéséhez nem tudunk elég korán hozzá kezdeni. Ezek a következők:

1. A kempingek perspektívájában, környezetébe eső területek kijelölése.
2. A távlati és rövidlejáratú terveket ezeken a területeken az esztétikai és műszaki kialakításhoz alakítani.
3. Tűzvédelmi, védelmi szempontok figyelembe vétele (ne telepítsünk a közelbe érzékeny fenyő fiatalosokat).
4. Az erdőterület határok ligetes kialakítása erősebb gyérítésekkel.
5. Kulturerdeink mestersékségének feloldása alsószint telepítésekkel.
6. Közelbe létesítendő utak nyomvonalánál az esztétikai szempontok érvényesítése.
7. Cserkelő, séta-úthálózat létesítése.
8. Vágásvezetéssel a rálátások biztosítása.
9. A környezetben levő, oda nem illő, de nélkülözhetetlen, tájképileg zavaró létesítmények fásítással való fedése.

A fenti feladatok egy része mint üzemi feladat is jelentkezik, de nagyon lényeges, hogy munkánkat mindig az a szempont vezesse, hogy a gazdasági funkció mellett a területnek fontos jóléti funkciót is el kell látnia, és ha ezt figyelembe vesszük, akkor később nagyobb áldozatok nélkül tudunk eleget tenni a felmerülő követelményeknek.

Összefoglalva az eddig elhangzottakat, tudom, hogy sok gyakorlatban dolgozó kartársamnak utópisztikusnak és az erdész munkától idegennek tűnnek a mondtak, pedig nem így van. Akaratunktól független, objektív tény, hogy a közeljövőben érdeink jóléti funkciója iránt hatalmas mértékben nő az igény, ezt elkerülni nem tudjuk, mindenképpen fogadni kell. Tudomásul kell vennünk, hogy az erdő nemcsak fagyár, hanem az erdő komplex hasznosítása nélkül civilizált társadalom nem maradhat fenn, és az erdő jóléti funkciójának kielégítése az erdész ugyanolyan feladata, mint a gazdasági funkcióé.

A szomszédos szocialista államok hasonló gondokkal küzdenek, de előrehaladottabb stádiumban. Lengyelországban az erdészetet készületlenül érte a nagy roham, komoly károk keletkeztek. Le kellett zárni a látogatók előtt az erdőket, mely intézkedés rendkívül komoly konfliktust okozott, az erdészetet általános támadás célpontjává téve. Csehszlovákia jobban felkészült, de a szabad szombat bevezetése pont napjainkban nehéz problémákat vet fel a hétközi forgalomban, nagy anyagi erőket vonnak el a szakszervezeti üdüléstől, hogy fogadni tudják a szabadba tóduló tömegeket.

ORBAY ISTVÁN: Közútfásítás, hófogó, erdősávok

A vízszintes és magassági értelemben jól megtervezett és kivitelezett út az utasban a közlekedés-biztonság érzetét kelti, mert az ideális térbeli vonalvezetés, a túlemlés nagysága, az éles ívek kiküszöbölése, a ráhajtó és keresztező forgalom korlátozása, a burkolat minősége elhárította a primér baleseti veszélyt. Ugyanakkor azonban ezek előidéznek egy szekunder veszélyt, mely a sebesség növekedésével áll elő. Az ok és okozat tehát sokoldalú és minthogy sok ember élete, testi épsége, valamint anyagi kár forog kockán, nem szabad semmilyen eszköz igénybevételét sem elmulasztani annak érdekében, hogy a közutat igénybevevők balesetmentesen közlekedhessenek. A közvetlen geometriai és egyéb műszaki megoldásokon felül a közvetett megoldások közül elsősorban az úttájék növényzettel való ellátása — röviden közútfásítás — jöhet számításba a balesetek megelőzése céljából.

Az eredetileg állati vontatású forgalomra épült útjaink mellett kizárólag sorfásítás volt. Ezen elavult és az egyre gyorsabb forgalom mellett határozottan veszélyesebb fásítási módszerrel ellentétben ma már a korszerűbb út-tájék kialakításánál a ligetszerű fásítást kell hogy alkalmazzuk. Ez a fásítási módszer az utat beilleszti a környezetbe, ezáltal biztosítva az út és környezet harmonikus egységét, a gépjármű vezetőjére pedig nyugtatólag hat, ezzel elősegítve a balesetmentesebb közlekedést.

A balesetmentes közlekedés érdekében nemcsak az út műszaki értelemben vett korszerűsítéséről kell ezért beszélnünk, hanem azzal együtt, vagy akár azt megelőzve az utak fásítási szempontból való korszerűsítését is meg kell valósítani. Az elavult elvek szerint az útpadkán, vagy az útkorona közvetlen közelében telepített sorfák rendkívül nagy balesetveszélyt jelentenek. A fának ütközés ugyanis rendszerint halálos kimenetelű balesetet okoz.

Érdeemes e helyen megjegyezni, hogy rövid két hónapon belül két kitűnő tollú újságíró homlokegyenest más véleménye jelent meg lapjainkban éppen erről a kérdésről.

Idézek a cikkeikből: „... az úttest közelében álló fák, egyes vélemények szerint, baleseti veszélyt jelentenek. Lehet azonban ezt az álláspontot ellenérvekkel és példákkal cáfolni. Aki gyorsajtás, szabálytalan előzés, vagy akár műszaki hiba folytán kivágódik az útról, az a három méterre ácsorgó jegenye törzet éppúgy telibe találja, mint az egy méterre ültetett eperfát, ha rossz sorsa úgy hozza magával.”

A másik:

„Az országutak szélén húzódó fasorokat ki kell irtani! A széplelkeket megborzaszthatja ez a mondat; kétségkívül hangulatosabb az út, ha fák összehajló lombkoronája alatt kanyarog. De ezek a barátságos, békés fák évente a világban ezer és tízezer ember életét követelik! Ritka eset, hogy a fának rohant gépkocsi roncsai alól élve szedik ki a vezetőt és az utasokat...”

Magam is tapasztaltam most Németországban, hogy a szépen fásított autópályákról letérve még a főhálózati utak mentén is a padkában vannak az évszázados faóriások. Nem véletlen a következő statisztikai adat: Alsó Szászországban 1964. és 1965. évben 77 785 közlekedési baleset történt, a személyi sérülések 90%-át a fának rohanás okozta, a szerencsétlenségek nyomán életüket veszített áldozatoknak már 180%-a halt meg az országút mentén levő fák tövében... Egy másik összehasonlítás: 1000 közlekedési balesetre 66 halott jutott, viszont minden 100 olyan közlekedési balesetre, amely fának ütközéssel végződött, kétszer annyi, pontosan 125 haláleset!

Visszatérve a hazai padkán levő fasorokra, a leghatározottabban meg kell követelni azok sürgős eltávolítását elsősorban a balesetmentes közlekedés érdekében, de nem utolsósorban a korszerű ligetes közútfásítás érdekében.

Itt kell megemlítenem, hogy nem zárkozunk el mereven a fasorok útárkon kívüli telepítésétől, azonban csak igen rövid útszakasz mentén engedélyezzük és csak ott, ahol annak létesítése esztétikai, vagy egyéb megfontolásból indokolt.

A ligetes fásítás egyik — mondhatni csak vélt — akadály a területigényesség. Ez látszólag így is van, azonban a rendelkezésre álló árkon kívüli 2—3 méteres területsávon a facsoportok telepítésére is van lehetőség. A ligetszerű kialakítás érdekében a cserjefoltok telepítéséről sem szabad megfeledkezni.

A közútfásítás egyik kerékkötője a közúttal párhuzamosan haladó légvezetékek kilométereinek száza. Ezeken a helyeken régebben a vezetékek alá telepítettek ugyan fasorokat, azonban ezeket állandóan csonkolni kell. Ez részben esztétikailag kifogásolható, részben évenként visszatérő kiadás. Már ez évben megkezdjük és jövőre fokozottan folytatni fogjuk a légvezetékek alól a fák kivágását. Helyette cserjefoltokat telepítünk, amivel elérjük, hogy az út továbbra is megfelelő kiserőnövényzettel lesz ellátva.

Akik figyelemmel kísérték a közútfásítást, azok láthatták, hogy a második világháborúig majdnem kizárólag eper- és akácfasorok szegélyezték útjainkat. A nyártele-

pítési kampány közutainkon is nyomot hagyott. Az első kivitelű fásítás és a pótlás ki-
zárólag nemesnyárból került ki. Az ötvenes évek vége felé a juharkorszak kezdődött.
Ez még sok erdőgazdaság területén jelenleg is tart. Ma azonban már a hárs-korban
élünk. Az ez év januárjától bevezetett új technológiai rendszer nagyobb ellenőrzést biz-
tosít a közútfásítás tervezésében, valamint a terv szerinti kivitelezés átvételénél. Ennek
eredménye az lesz, hogy csak olyan terveket hagyunk jóvá, amelyek a változatos fafaj-
ták alkalmazásánál a ligetes fásítás irányelveit kielégítik. A jóváhagyott tervtől eltérő
kivitelezést nem fogjuk átvenni.

Az új gazdasági mechanizmus küszöbén felmerült sokakban a kérdés, hogy szük-
ség van-e a közútfásításra? Erre egyértelműen csak igennel lehet válaszolnunk. Nem
szabad olyan szemszögből vizsgálni a kérdést, hogy egy esztendő alatt mennyi forint
hasznot eredményez, hanem a közvetett hasznot kell nézni, amit forintban kifejezni
nem is lehet. Csak Amerikában él az a nézet, hogy annyit ér egy ember élete, amennyire
biztosították. A balesetmentes közlekedés érdekében nekünk minden lehető eszközt meg
kell ragadnunk.

Szorosan a közútfásítás kérdéséhez kapcsolódik a hóvédő erdősávok telepítése is.
A közúti szolgálat egyik feladata, hogy az utak forgalmát minden időben megfelelően
biztosítsa. A téli forgalmi akadályokat ugyanis elsősorban a hófúvások okozzák. A for-
galom szempontjából elsőrendű fontosságú tehát, hogy minél több hóvédő erdősávot
létesítsünk, mert azok az utakon okozott hótörzslaszok kialakulása ellen védelmet nyúj-
tanak. Általuk több, mint tízmillió forint hőeltakarítási költség, ennek háromszorosa a
forgalomkiesésből származó hátráltatási költség, ami megtakarítható egy hófúvási pe-
riódus alatt. A környező mezőgazdasági területekre gyakorolt hatása messze felülmúlja
a telepítésével járó költségeket és az általa okozott termés kiesés értékét.

A közutak korszerű fásítása a balesetmentes forgalom biztosításának egyik legfon-
tosabb feladata. Ezért az ezzel fárado dolgozók részére a társadalom minden rétegének
mind anyagi, mind erkölcsi támogatását biztosítani kell.

VARGA IMRE: A Balatonkörnyék természetvédelmi kérdéseiről

Az erdők többoldalú hasznosításának fogalomkörébe tartozik az erdőben található
ritka természeti értékek és a különösen szép tájképi részletek megóvása, fenntartása is,
azaz a természetvédelem jelentős része. Az erdő természeti körülményeit kevésbé za-
varta meg az ember beavatkozása, és így sok olyan természeti érték maradt fenn a fák
védelmében, amely kívül az erdőn kívül többnyire régen elpusztult. Számos, ma már
ritka növény- és állatfaj, geológiai érték stb. köszönheti létét, elsősorban a környező
erdők védő hatásának.

Nem véletlen tehát, hogy Magyarországon éppen az Országos Erdészeti Egyesület
volt a ritka természeti értékek intézményes megóvása gondolatának egyik kezdeménye-
zője századunk elején, és több évtizeden át egyik legaktívabb harcosa maradt a termé-
szetvédelem gondolatának.

Egyesületünk e régebbi ténykedésének hatásos megújulását jelenti az, hogy az erdők
közjóléti szerepével foglalkozó szakosztály révén első ízben került ez a kérdés is a vándor-
gyűlés napirendjére.

Házigazdánk, a Keszthelyi Erdőgazdaság területén a természetvédelmi kérdések fo-
kozott hangsúllyal jelentkeznek. A Balaton északi partvidéke különösen gazdag termé-
szeti ritkaságokban, és szép tájképi részletekben. Az utóbbi időben a Keszthelyi Erdő-
gazdaság a Balaton teljes északi partjának erdőszgazdája lett. Így kerekén 1000 hektár
természetvédelmi területtel rendelkezik, és az Erdőgazdaság körzetében található hazánk
mindkét jelenlegi tájvédelmi körzete is (Tihany-félsziget, Badacsonyhegy), és a Kis-
balaton hatalmas területű védett vízvilága. Az összes erdőgazdaságok közül a Keszthe-
lyinek van legszerteágazóbb és legnagyobb természetvédelmi feladata. Külön megnehe-
zíti az Erdőgazdaság helyzetét, hogy e kényes munkát az ország idegenforgalmilag leg-
exponáltabb területén, a Balatonkörnyékén végzi. Örömmel állapítható meg, hogy álta-
lános megelégedést vált ki e munkájával.

Engedjék meg, hogy ez alkalommal mondjunk nyilvános köszönetet a volt Balaton-
felvidéki Erdőgazdaság dolgozóinak, akik a Balaton északi partvidékének értékes ter-
mészetvédelmi területeit eddig kezelték.

A természetvédelem Balaton-környéki erdészeti problémáinak részletes ismertetése
során idő hiányában csak a tájvédelmi körzetekről nyújtható rövid tájékoztatás.

Tihany-félsziget: 1952-ben lett tájvédelmi körzetté nyilvánítva, rajta 8 szigorúan
vett természetvédelmi területtel. A félsziget erdeit parkerdő gyanánt kezelik. Most ké-
szül az egész félsziget részletes rendezési terve, amelyben jelentős szerep jut a tájfé-
lő

tásnak is. A Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Intézete már elvégezte a talajvizsgálatokat.

Badacsonyhegy: a ritka tájképi értéket képező hegy bányászat okozta sebeinek begyógyítására alapos erdészeti munka folyik. Erről részletes tájékoztatást nyújt az OEE helyi csoportjának közgyűlési ismertető füzet.

Maga a Badacsonyhegy megvédése a hazai természetvédelem fejlődésének és nehézségeinek tipikus példája. Századunk eleje óta követelték a tudományos és természetbarát körök a pusztító bányászás betiltását. A magántulajdoni viszonyok azonban nem tették lehetővé a védelmet. Csak a társadalmi rend gyökeres átalakítása és az állami tulajdonba vétel teremthette meg a badacsonyi bányászat betiltásának, illetve a bazaltbányászás máshová való helyezésének feltételeit, és végül 1965-ben tájvédelmi körzettel lett nyilvánítva ez az erdőborította és szőlőskertekkel övezett vulkánikus hegyünk. A Zalaegerszegi Erdőrendezőség most készíti a természetvédelmi célokat szolgáló badacsonyi erdők új üzemtervét.

Egyesületünk e régebbi ténykedésének hatásos megújulását jelenti az, hogy az erdők közjóléti szerepével foglalkozó szakosztály révén első ízben került ez a kérdés is a vándorgyűlés napirendjére.

GHIMESSY LÁSZLÓ: Talajvédő fásítások — vízmósások kötése

Az erdő talajvédelmi hatásának itt a Balaton mellett különös jelentőséget ad az, hogy a talaj további pusztulását nemcsak meg kell akadályozni, hanem az, hogy a tavat feltöltő szedimentációs anyagokat, azok mennyiségét mindenképpen csökkentenünk kell. A Balaton átlagos, mintegy 3 méter körüli vízmélységével alig alkalmas nagyobb hordaléktömegek befogadására. Döntően fontos nagyobb esőzések esetén a környező hegyekből lefolyó vizek hordaléktartalmának kiszűrése.

A legújabb vizügyi kutatások részletesen foglalkoznak a tó feltöltődésének ütemével. Eszerint a tóban évenként mintegy 500 ezer tonna iszap lerakódásával kell számolni. Eből mintegy 150 ezer tonna a tóban képződő szerves anyag, a Zala folyó mintegy 20—30 ezer tonna lebegtetett hordalékot visz be a tóba, a partok elmosásából további 25—30 ezer tonna mennyiségű talaj kerül a tóba. A hulló por és a tó vizéből kicsapódó tavimész mennyiségére pontos adataink nincsenek. A patakokból bejutó hordalék mennyiség a fentiek alapján mintegy 200—250 ezer tonna mennyiségre tehető. Ennek legnagyobb része a tó melletti hegyek termőtalajából a lejtőket felszabdáló vízmósásokból kerül ki. Évtizedek alatt ez többmillió m³ iszap mennyiséget jelent, ami már mérhető fenékszint emelkedést okoz. Az iszapfelhalmozódás mennyiségét minden tőlünk telhető eszközzel meg kell akadályozni. A hordalék elsősorban a patakok vízgyűjtő területének legerodáltabb részeiből kerül ki.

Jellemző az Eger pataknak balatonfelvidéki vízgyűjtője eróziós viszonyainak áttekintése: a termőtalaj 70%-ánál nagyobb része lepusztult a terület 22,7%-áról, 30—70%-a 13%-áról és 30%-ig pusztult le 97%-ról.

Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy az erősen erodált területek minden km²-ről évenkénti átlagban legalább 800 tonna talajt visz el a víz.

Gyümölcs és szőlőtelepítéssel gazdaságosan hasznosítható a 25—40%-os lejtő. Ennél meredekebb területeket erdősíteni kell. Az erdő talajvédelmi jelentőségét először az erdészet ismerte fel 1923-tól 1960-ig 394 ha, 1960-tól máig 309 ha-on; összesen 703 ha erdősítés létesült.

A talajvédelem érdekében az Országos Vízgazdálkodási Keretternv 2240 ha erdősítést irányoz elő. Fásításainkkal, erdősítéseinkkel közvetlen kapcsolódni kell a mezőgazdasági területek talajvédelmi rendezéséhez. E rendezések során a tervezők arra törek-szenek, hogy a rendezés után az évi talajvesztés ne haladja meg tápanyagvesztés-gben azt a mennyiséget, melyet gazdaságosan pótolni tudnak. Ezek a területeken ezt mintegy 15 tonna/év/ha-ban állapították meg. Ezt az értéket a táblák rétegvonal irányú elhelyezésével, művelésével, azok növényfedettségének megválasztásával a táblák szé-lességének megkötésével végsősoron sáncolással, teraszírozással, műtárgyak építésével lehet elérni.

A talaj kimosása mindig ott kezdődik meg, ahol a víz energiatartalma, elsodró ereje nagyobb mint a talaj részecskéket összetartó erő. A vízmósások kiindulásának a helye mindig egy-egy olyan pont, ahol a különböző irányból lefutó vizek árhullámjai összetalál-koznak, azok energia tartalma ugrásszerűen megnő és meghaladja a talaj ellenálló képe-ségét. Mindebből már logikusan következik az, hogyha az erdősítéssel a lombkoronával, a talajra jutó csapadék kinetikai energiatartalmát felfogjuk, a padkázással a víznek egy jórészt visszatartjuk, a túlfolyó víz sebességét nem engedjük megnövekedni és ezzel a

talajba való szivárgásra is időt biztosítunk, akkor az egy-egy pontban összegyűlő víz-mennyiségek kinetikai energiátartalma annyira lecsökken, hogy a legtöbb esetben már nem fogja a talajt megbontani, azt tovább pusztítani. A ritkán előforduló nagyintenzitású csapadékok nyomán a vízmosságokba mégis bejutó vizeket már az időközben oda betelepedett cserjék sűrű szövedéke fékezi mozgásában, a vízmosság fenekének és oldalának elsdorlásában. Ez ellen a legjobb védelmet a 3–6 m széles vízmosságokra merőleges cserjesávok fűves sávokkal váltakozó rendszere adja. A cserjéknek sűrű tőszámúaknak és lehetőleg indás bókóló visszahajló hajtásúaknak kell lenni. A fenéken lefolyó vizet ezek fékezik a legjobban. A legalkalmasabb cserjék a vadrózsa, a lícium, a szederfélék, a hóbogyó, a málna és az iszalag. A fejlődésükhöz a földön való szétterülésükhöz mindenképpen fényt kell biztosítani. Ezért vízmosságok árnyékolását kerülni kell. A fenék biztosítására csak elkerülhetetlen esetben alkalmazzunk fenék gátakat. Ezek anyaga elsősorban élő fűzdugvány, vagy terméskő. A rőzsefonatok halott, száraz anyagból való elkészítését kerüljük, mert a vékony rőzseanyag néhány év alatt elkorhad és a feltöltött gátudvarokat a víz ismét elmossa. Olyan vízmosságokban, melyekben az erdősítés ellenére a lefolyó víz romboló hatása miatt a fenéken cserjéket nem tudunk megtelepíteni, csak komoly műtárgyak építésével lehet tartós eredményt elérni.

Talajvédelemre berendezett mezőgazdasági területeken a meglévő vízmosságok műtárgyakkal való rendezése kikerülhetetlen. A sáncok, utak, teraszok vízlevezetőinek betorkolását erdészeti módszerekkel, rőzsefonatokkal, cserjésítéssel, tartósan kimosás ellen megvédeni nem lehet. A másutt elhelyezett rőzsefonatok is állandó fenntartást és 5–6 évenkénti felújítást igényelnek. A műtárgyak közötti szakaszon azonban a vízmosságok oldalainak cserjékkel való biztosítása feltétlenül szükséges. Erre célszerű mellékhaszonvételi lehetőséget adó cserjéket telepíteni, de messzemenően figyelembe lehet venni a méhérszet elveit is.

Az erdők talajvédelmi szerepének ismertetésére ez a néhány perc rendkívül kevés volt. A telepítéseink védőhatása növelésére eszközeink megvannak. Hatásukat pontos mérési adatokkal azonban még nem tudjuk meghatározni. Erre további sokrétű kiterjedt vizsgálat szükséges. A vizsgálatok nyomán fognak születni új felismerések is, melyek nyomán már számadatokkal fogjuk tudni lemérni munkánk műszaki hatásosságát és gazdaságosságát. Tudnunk kell majd, hogy az erdészeti biológiai talajvédelem esetén milyen mértékkel fog csökkenni a különböző valószínűségű intenzitású csapadékok mellett a lefolyó vizek mennyisége, hordaléktartalma és mennyivel növeltük meg az egyes pontokban a vizek összefutási idejét. Így adatot tudunk nyújtani a műtárgyak méretezésére is. Ezek ismeretében lehet véglegesen eldönteni azt, hogy adott esetben kell-e munkánkat kiegészíteni költséges műszaki létesítményekkel, vagy sem.

Erdeink, fáink és cserjéink legfontosabb kommunális hatása a területek vízforgalmának szabályozása. Ahol ez a cél fontosabb, mint a fatermelés, ott a fafajmegválasztást e célnak kell alárendelni. Ilyen helyeken a cél érdekében sokkal fontosabb szerepet tölthetnek be az eddig tűzzel vassal írtott cserjék, mint például az iszalag és a lícium, mint akár a legértékesebb fák. Félre kell tennünk jelen esetben minden előítéletet.

A balatonfelvidéken tervezett nagy telepítési feladatok végrehajtása nyomán a legnehezebb területen dolgozó erdészeti döntő szerepet fog játszani abban, hogy a Balaton évszázadok múlva is hazánk és talán egész Európa ékessége, legnagyobb természetes üdülőhelye maradjon.

DR. KERESZTESI BÉLA: Erdők és fák szerepe a Balaton-mellék táji megjelenésében

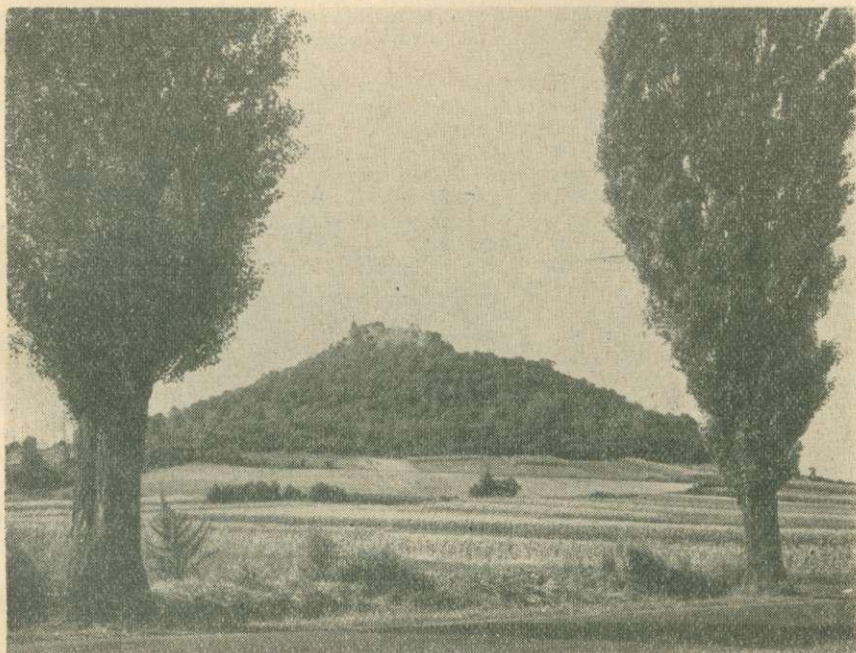
A Balaton tájképi szépségét egy erőteljesen kifejezett ellentétnek köszönheti. Annak, hogy a széles medencében szétterülő lapos víztükről fölé az ország legkiterjedtebb hegységi tája, a Bakony emelkedik. A Bakony változatos arculatú, erdős tája a Balaton természetes háttere. A Bakony és a Balaton elválaszthatatlanul egybe tartoznak.

A Bakony mészkőből és dolomitból felépült hatalmas táblája a Balaton medencéjével párhuzamosan, afölé magasodva terül el. A Kőris-hegyben 704 m-rel kulmináló hegység két fő magassági szintre tagozódik: az északi rész (a Déli-Bakony és az Északi-vagy Öreg Bakony) 450–650 m, a déli rész (a Keszthelyi-hegység, a Tapolcai-medence, a Balatonfelvidék és a Veszprémi-fennsík) 250–400 m magas. Az alacsonyabb déli rész összefoglaló neve Balatonfelvidék. A Bakony-hegységet hajdan összefüggő erdők borították. Sűrű erdeiről Bakonyerdőnek is nevezték. A hajdani ősreneteknek azonban ma már csak alig a fele zöldel, a medencékben és az alacsonyabb hátakon az erdők helyét szántóföldek foglalták el. A felszíni formák sokfélesége mellett azonban a Bakony erdei

így is kétségtelenül döntő szerepet játszanak a balatonmenti tájképek szépségének formálásában.

A Balatonfelvidék középhegység jellegű dolomit, mészkő, vöröshomokkő és bazalt terület erősen földközi-tengeri jellegű (szubmediterrán) éghajlattal. Területének nagyobb része D—Ny-i kitettsége következtében erősen felmelegszik. A Bakony esőárnyéka erősen érvényesül, a csapadék kevés, az évi középhőmérséklet magas. Erdőterülete 68 000 ha, erdősültsége 32%. Erdőterületének közel a felét a meleg száraz klímát kedvelő cser foglalja el (molyhostölgyes-cserések és cseres-kocsánytalantölgyesek). A bükkösök és a gyertyános-kocsánytalantölgyesek csak a Bakony déli szélén főként az északi oldalakon és a hűvösebb völgyekben számottevők. A fenyők területaránya 10% körül van, közülük leginkább az alpin-balkáni feketefenyő terjedt el.

A Balaton déli partján utazva Keszthelyre Balatonberényből a tavon át szép kilátás adódik a Keszthelyi-hegységre. A városba védett vadgesztenye-fasor vezet. A szomszédos újmajori szántóföldeket feketefenyő fasorok osztják táblákra. A fenyő fasorok közötti utak korábban lovagló allékként szolgáltak.

Szigliget

Régi időkben a Balatonfelvidéken a cseréseket sokhelyütt legelőerdővé ritkították ki. Egyik legszebb ilyen legelőerdő Keszthely mellett a Karmacsi. Ennek a szép ligetes erdőnek romantikus hangulata *Órsi Pált* is megragadta, itt készítették a „Tenkes kapitánya” című film külső felvételeinek egy részét.

Tovább utazva Zalaszentő felé autóbusz megálló jelzi a paperdei erdészházat. Körülötte a völgyben álló cseres-tölgyeseket már kitermelték, szép erdeifenyő erdősítések, tölgyfiatalosok díszlenek a helyükön. A tisztáson azonban, ahová az erdészházat telepítették, néhány vén cserfát visszahagytak. Ezek nemcsak védik a házat, hanem megőrzik a táj eredeti hangulatát is. Hasonló szép példát láthatunk az erdőgazdaságban Uzsupuztán is, ahol a vöröstölgygyel elegyített erdeifenyő fiatalost megszakító tisztás folton öreg kocsányostölgyek védelmében húzódik meg kilenc erdészház.

Sümege a Várvölgyben Rezi és Tátika regényes várromjai alatt vezet az út. A Tátika lábánál asperulás cserések díszlenek. Ezek belseje igazi Keszthelyi-hegységi hangulatot idéz. A cser gazdaságilag csekély értékű fafaj, szépségátadás szempontjából azonban nem lebecsülendő. Haragoszöld fényes nyári lombozata, sokszor szabdalt díszes le-

vélzete, törzsének szürkés-barna mélyen repedezett, markáns durva kerge a repedések élénkvrós színével mediterrán hangulatúvá teszi az erdőt. Ez a fafaj hazánk délies arcúlatának kétségtelen jellegzetessége.

Vonyarc-Vashegy község határában a Pető-hegyi kilátó a Keszthelyi-hegység legmagasabb pontján áll mintegy 300 m magasságban a tenger szintje felett. Tiszta időben jól látható innen, hogy a tavat feketefenyő sáv övezi. A feketefenyőt talán ezért kezdték telepíteni a hegység tóra néző lejtőin, mert ott a lakott helyek közelében kevesebb volt a vad s így inkább lehetett fenyőkultúrákat létesíteni, másrészt minden bizonnyal esztétikai szempontok is közrejátszottak. A hegységben a feketefenyvesek területé 2000 ha-ra tehető, ennek mintegy a fele 50–60 éves korú, a másik fele pedig új telepítés. A legtöbb fekete-fenyves Gyenesdiás, Vonyarc-Vashegy, Balatongyörök határában található. A fekete-fenyvesek elterjesztése gazdaságilag nagyon indokolt, a karszt bokorerdőkhöz viszonyítva, amelyek helyére rendszerint ültetik, 2–3-szoros növedéket adnak. Esztétikai szerepüket sokat vitatják a Balaton környékén. Sötét foltjaik szépen hatnak, élénkítik a tájképet. Elegyfajként ültetve esztétikai szerepe még kiemelkedőbb, a molyhostölgy, a virágoskőris, a cserszömörce Balatonfelvidékre jellemző pasztell színeit a fekete-fenyő zöldfekete kontrasztja még jobban kiemeli.

Szép erdei út vezet a Keszthelyi-hegység fekete-fenyveseinek a bölcsőjéhez, a pilikáni csemetekerthez. Ebben a 70–80 éves létesített csemetekertben nevelték a fekete-fenyő erdősítésekhez felhasznált csemeték zömét.

A fekete-fenyő tájképző szerepe talán a Rozsa-mezőn érvényesül leginkább. Ez szép völgy Vállus község határában erősen tagolt dolomit hegyek között, amelyeket eredetileg cseresek borítottak, később a völgyre néző lejtőket fekete-fenyővel erdősítették be. Ezek az erdősítések ma már magtermelő állományok. Elnézve a csereseket és a fekete-fenyveseket a távolban színük szinte egybeesődik, a cseresek éppen olyan fekete-zöldek, mint a fekete-fenyvesek. A fekete-zöld szín tehát nem idegen a Balatonfelvidéken, mint sokszor emlegetik. Ezen a mezőn vezetett „a herceg útja”, amelyen a Darab-erdőre szerett Fesztetich-né kijárni. A fekete-fenyvesítés itt — ebből is megítélhetően — minden bizonnyal esztétikai célokat szolgált, elsősorban különleges mediterrán hangulatot sikerült vele érvényrejuttatni, amely hangulatot ma igazi Keszthelyi-hegységi hangulatnak érzünk.

A gyenesdiási közbirtokossági erdőben ősztájt tipikus molyhostölgy-virágoskőris-cserszömörce karsztbokorerdők színompájában gyönyörködhetünk. A zöld, a sárga, a cinóber, a krapp-lakk, a karmin különösen szépek ellenfényben, amikor a napsugarak átvilágítják a cserszömörce leveleit. A cinóber különösen szépen hat a fehér-szürke sziklák, vagy a molyhostölgyek zöld háttéréből kiugorva. A gyertyánok okkersárgájukkal, a virágoskőrisek vörös-barna színükkel tűnnek elő. Az ilyen jellegű területeknek gyors ütemben halad az átalakításuk fenyvesekké. Emiatt került napirendre, hogy néhány, ma még érintetlen karszt bokorerdőt természetvédelmi területnek jelöltesse ki. Ezen túlmenően célszerű volna tájszépészeti szempontból is megfelelő helyeken a karszt bokorerdőket eredeti állapotukban meghagyni. A cserszömörce élénkíti a zárt fekete-fenyvesek egyhangúságát is. Kis hézagokba behúzódom az állomány alá a fekete-fenyő lombjának fekete-zöldjét, kergének szürkességét sápadt sárgájával, cinóberjével igyekszik feloldani.

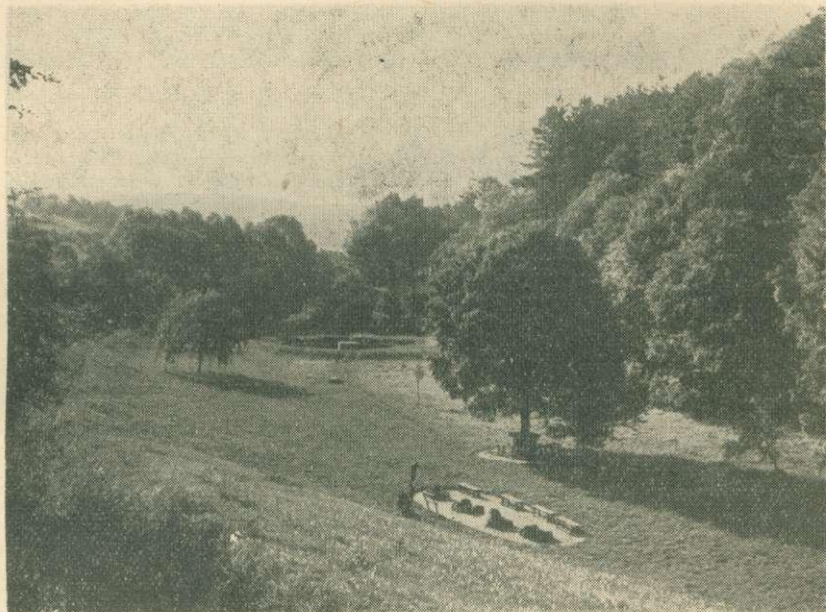
A tágas Tapolcai-medencében egymástól elkülönülten egészen a Balaton partjáiig sorakoznak a kúp, illetve csonkakúp alakú bazalttakarós tanúhegyek. Ezek mint nem régen működött tűzhányók kúpjai merednek ki a medence lapos síkjából. Pedig ez csak látszat, mert mai formájuk nem eredeti, hanem másodlagos denudációs forma. A harmadkorban a pliocén végén kiömlő híg bazaltláva lepényszerűen terült szét, s megszilárdulva az alatta levő laza pannóniai üledéket megvédte a későbbi lepusztulástól; környezetük laza anyagát ellenben a külső erők 100–200 m vastagságban elhordták, így maradtak vissza a mai csodálatosan szép kúp, illetve csonkakúp alakú hegyek. Tulajdonképpen ilyen tanúhegy a Balatonba mélyen benyúló Tihanyi-félsziget is.

A bazalttakarós tanúhegyek közül a legjellegzetesebb Balatonfelvidéki képet a tanúhegyek uralkodó fejedelme, a nagytömegű, lapostetejű Badacsony nyújtja. Oldalában szőlők, majd erdők, feljebb bazaltsziklák vadregényes világa. Kedves nyaralók, pincék, gondozott szőlők között vezet felfelé az út. Tiszta idő esetén átlátni a déli partra. A tó vizében tükröződik a magányosan álló kétszűcsos Fonyódi-hegy, a déli part legmagasabb pontja. A Badacsony oldalában, mint két felkiáltó jel két hatalmas jegenyenyár már messziről láthatóan jelzi Szegedy Róza és Kisfaludy Sándor egykori prészházát. Ez az elő-ázsiai nyárfajta a XVIII. században a Pó mellékéről jutott el hozzánk, s gyorsan elterjedve, a magyar tájak jellegzetes fájává vált. Tájszépészeti értékét *Ilyés Gyula* fogalmazta remekbe „Jegenyék a Balatonnál” című írásában: „Hegy derekából nézem őket. A látkép itt csupa vízszintes. Vízszintes a ház előtt a terasz éle, vízszintes lent a

balatoni út, a tó innenső de túlsó partja; a somogyi dombvonulat is; vízszintes széles kék ecsetvonás. Ebben állnak merőlegesen, karcsún, de innen nézve is édig nyúlva a mihaszna jegenyék. S a táj, itt velük tízszerre több nyugalmat áraszt, mint másutt, nélkülük... Velük kapott kompozíciót; pontosan úgy, akár egy remek festmény. Jóvoltukból lett emberi”.

Tovább haladva bazaltköves úton kápaszkodhatunk fel a Rodostó-turistaházhoz, amely a Badacsony legszebb bazaltsziklái alatt feketefenyők között húzódik meg. A hegytetőre a „bujdosók lépcsője” vezet fel. Útközben a hatalmas bazalttornyok lenyűgöző látványt nyújtanak. Tetejükről szép kilátás nyílik a Balatonra, a Szigligeti-öböl partján emelkedő három bájos hegyre, az ingoványos hatalmas rétségből szigetszerűen kiemelkedő Szentgyörgy hegyre, valamint Csobáncra és Halápra is.

A Tapolcai-medencéből kiemelkedő Várhegyet koronázó Sümegi-vár a Bakony legnagyobb várromja. Szépség hatásában vele talán csak a Tapolcai-medence hatalmas, ingoványos rétségéből szigetszerűen kiemelkedő Szentgyörgy-hegy bazaltorgonái vete-

Kemping a Koloskavölgyben

kedhetnek. A legszebb közülük a százával egymás mellé sorakozó 20—25 m magas, orgonasípalakú bazaltoszlopokból álló „nagyorgona”, amely talán a legmegragadóbb természeti emlék az országban. Ha elnézegetjük a bazaltoszlopokat, a keleti szélén hatalmas alakoknak tűnnek, amelyek hátukkal támaszkodnak a hegynek, mintegy tartva a sziklákat, hogy le ne omoljanak. A sziklák és az erdő együttes látványa nyűgözi le, ejti hatalmába az embert.

A Tihanyi-félszigeten tájészttétikai szempontból az erdei fafajok közül a két egzóta, a jegenyenyár és a feketefenyő tűnik leginkább szembe. A jegenyenyárak a félsziget keleti partszegélyén a Füredtől a Tihanyi-révhez vezető autótutat kísérik, s úgy hozzátartoznak már Tihanyhoz, mint képhez a keret. A feketefenyő az út feletti meredek hegyoldalt borította, az utóbbi aszályos évek fenyőpusztulása azonban csaknem teljesen kipusztította. Különleges földközi-tengeri jelleget adnak júniusban a Tihanyi-félszigetnek az egyre jobban terjedő illóolaj növénynek a levendulának lila táblái. Különösen terjed a levendula a Csúcs-hegy lejtőjén. A félsziget jellegzetességei közé tartoznak a gejzír-kúpok, amelyek közül az Aranyház a legismertebb. Kár, hogy a karszt bokorerdők cserjéi benővik ezeket a gejzír-kúpokat, szükséges volna közvetlen környezetükben a cserjék vegyszeres irtása. A gejzír-kúpok mellett érdekes sziklaképződmények a félszigeten az úgynevezett szélmarta kövek. A hozzájuk vezető turista utakról szép kilátás nyílik a

domboldalban meghúzódó Tihany községre és a tihanyi belsőtóra. Az apátság templomától káprázatos kilátás nyílik a tóra: a hatalmas víztükör, a füredi hegyek festői panorámája örökre bevésődik az ember emlékezetébe. Mindenekelőtt a Balatonra annyira jellemző finom pasztell színek bájollják el az embert. A tó színe, messziről nézve majd kékes majd zöldes; változik a felhőzet, az égtáj és a víz hullámozása szerint. A hullámok mint ferde, átlátszó tükrök az ég színét reflektálják, de polarizálva. Viszont az ég kék színe is a napsugarak iránya szerint különböző erősséggel polarizált s így nagyon változatos reflexiók keletkeznek.

Balatonfüred egyik nevezetessége a parti sétány csaknem egy kilométer hosszú négy sor kései nyárfából álló szívesztendő. Rabindranath Tagore hindu költő — korábban Deák Ferenc — nevét viselő fasora, amelyből gyönyörű kilátás nyílik a Balatonra és az év minden szakában kedves sétahelye a füredi üdülőknek. Sajnos a szakszerűtlen nyésés és a magas kor miatt csaknem mind a 600 nyárfa menthetetlenül beteg már, s ha nem gondoskodnak felújításukról Füred hamarosan elveszti egyik büszkeségét. Amikor 1957-ben *Kopecký Ferenc*cel hozzáfektünk a populétumok (nyár fajtagyűjtemények) létesítéséhez, *Haracsi Lajos* megjegyezte, hogy van már Magyarországon populétum, hiszen az egész Balaton környéke az. Valóban, ha a Balatonmenti üdülőhelyek parkjait, strandjait, sétányait átnézzük, láthatjuk, hogy ezek telepítésekor túlnyomórészt nyárafákat, és pedig mind a hazai, mind pedig a nemesnyárafák sokféle fajtáját, továbbá fűzféléket ültettek előszeretettel.

A Balaton északi partját az üdülők leginkább azért kedvelik, mert rossz idő esetén is sok kirándulási lehetőséget kínál, lehetővé téve ezzel a fürdésre nem alkalmas napokor is az idő kellemes töltését. Balatonfürednek szép kirándulóhelye a Koloska-völgy, a Lóczy-barlang és a nagyvázsonyi Kinizsi-vár. A Koloska-völgyet a Veszprémi Erdőgazdaság tette rendbe, alakította át viszonylag kis ráfordítással az üdülők kedvelt kirándulóhelyévé. Legszebb része a tisztás a forrásnál. A szűk völgyet egyik oldalon feketefenyő koszorúzza hatalmas mészkösziklák, a másik oldalon cserszömörécés dombvonulat zárja le. A tisztáson nagyméretű mezei juharok, korai juharok árnyékában szalonnasütő helyek vannak. A völgyre néző déli oldalakat, nyugati oldalakat is október tájt már tarkázza cserszömörce. Mintha egy játékoskedvű akvarellista elcsöpögtette volna festékeit, a zöld, a sárga, a piros, a lila úgyszólván minden árnyalata rikít a hegyoldalon. A Koloska-völgnél még tarkább ilyenkor a Lóczy-barlang környéke. Égőhegynek is nevezik, a cserszömörce lángoló színeiről. Most, amikor az élénk színek a divatosak, a természet szinte hivalkodik itt színeivel, nem engedi a prioritást elvitatni. A cserszömörce, hogy a kontrasztot fokozza, felhúzódik a fehér-szürke kőhalmokra, sziklafolyásokra is. Megkapó a cserszömörce sokfélesége is — a mikro termőhelytől függően —, ahol éppen meghúzódik egyik bokor haragoszöld, másik zöldessárga, harmadik sárga, negyedik élénkpiros, ötödik barna-lila fehér bóbítákkal. A ligetes molyhóstölgy-, virágoskőrös-cserszömörécés karszt bokorerdőben szálszerűen, csoportonként feketefenyő elegyedik, mintha csak fokozni akarná a színek tarkaságát. Kár, hogy ezek a színek már az üdülési szezon után jelennek meg s így az üdülők nem láthatják, vagy talán az a kár, hogy össze nézve viszonylag kevesen rándulnak ide ki, mert a Balaton-felvidék sajátos szépsége nagyon megérné.

A 600 méteres Kab-hegy aljában a vázsonyi fennsíkon áll Kinizsi Pál hajdani várának romja. A romok közül dacolva az idővel kiemelkedik a középkori lakótorony. Nagy-vázsony másik nevezetes műemléke az egykori Zichy-kastély. Parkjában nyaranta Kinizsi emlékét idéző történelmi lovasjátékokat rendeznek. De a molnárlegényből lett törökverő hősről emlékeztetnek az Eger patak múltról álmódózó vízimalmai is. Valamelyikben közülük Kinizsi Pál molnárkodhatott. A Monostorapáti vízalomnál a patakot víztárolóvá duzzasztották fel, a régi malomépület mint dűledező rom szerepel már csak. A víztároló mögött a Hegyesdi hegy kúpja látszik, Diszelben találtunk még egy üzemből levő vízimalmot is. Az Eger-patakot szép fásítások kísérik. Közvetlenül a patak partján természetes füzes díszlik, amelyet azután jegenyenyár fasorral szegtek be, legújabbban pedig az út mellé nemesnyárafákat ültettek. Amolyan fásítási „divatbemutató” ez!

A táj jelentős része kopár. A Bakony déli nyúlványain és tájain a hajdani letarolt erdők helyén hosszú idő óta akadálytalanul pusztít a szél és a lejtőkön lerohanó csapadékvíz. Veszprém megyében 40 000 ha kopár terület vár beerdősítésre. Nem csoda, hogy a kopárerdősítés komplex gépesítését elsőként a volt Balaton-felvidéki Állami Erdőgazdaság szakemberei oldották meg. Kopár legelőkön, kiritkult rentott erdőkben (száraz cserestölgyesek, karszt bokorerdők) az elszórtan álló fákat a Vetus fanyűvővel gyökerestől kiszedik, ezután a területet Sz-100-as láncaltalpas traktor vontatta speciálisan alakított mélyforgató ekével 60—70 cm mélyen felszántják. Ez az eke könnyűszerrel szántja a dolomitmúrvát, de szék-nagyságú termésköveket is kiforgat. A szántás után

a területet gréderrel elsímtják, majd 2 éves iskolázott, vagy 2 éves válogatott fenyő-csemetével szovjet csemeteültető géppel, illetőleg az erdőgazdaságnál kialakított veszprémi csemeteültető géppel, beerdősítik. Az így létesített erdősítés 1—2 évig ápolásra nem szorul, a későbbi években a sorközökben felferődött gyomokat sarlóval visszavágják.

Kézi munkával 1 ha beerdősítése mintegy 40 000 Ft-ot emésztett fel, komplex gépesítéssel alig 10 000 Ft-ba kerül. A gépi erdősítést 1962 óta végzik, s ezzel az eljárással javarészt kopár legelőkön azóta 1000 ha új erdőt létesítettek, felújítottak továbbá mintegy 600—700 ha rontott erdőt. Az elért megtakarítás mintegy 50 millió Ft-ra tehető, de figyelembe kell még azt is venni, hogy kézi munkával a krónikus munkaerőhiány miatt ilyen nagy területű erdősítést el sem lehetett volna végezni.

Az első gépi kopárerdősítéseket Veszprém közvetlen közelében, a márkói dolomit platón eszközölték. A márkói dolomitmező a Veszprémtől Inotáig nyúló dolomit plató nyugati csücske. A fásítás tájképző szerepe szembeszökő itt. A korábbi kietlen dolomitmezőt ameddig a szem ellát üdezőld feketefenyő fiatalosok borítják. Nemesvámos község határában a Vilma-pusztai kerületben rontott erdők, igen száraz cseres-molyhostölgyesek átalakítása folyik. Szinte hihetetlen látvány, hogy a felszántott köregetekben párhuzamos sorokban fenyőcsemeték zöldellnek, s úgyszólván egy sem hiányzik a kiültetett csemetékből.

Búcsúzóul tegyünk rövid kirándulást a Magas-Bakonyba is, amely erdőtenyészet szempontjából az ország egyik legkedvezőbb tája. Itt vannak hazánk legnagyobb összefüggő, legszebb zonális egyetlen és gyertyánelvényes bükkösei. *Rómer Flóris* aki az 1850-es években a Bakony minden zugát bejárta, feljegyezte, hogy a bükk itt olyan terebélyes példányokban található, hogy 3 ember is alig tudja átfogni. Zirc község határában az úgynevezett szarvaskúti erdőrészletben, talán az ország legszebb bükk erdejében gyönyörködhetünk ma is. Gyönyörű, szálegyenes méretes bükkfák állnak itt hegysziklakkal, hegyjuharokkal, kis- és nagylevelű hársakkal, magaskörisekkel elegyesen.

Az előadottak felvételek minden biztonnyal jól mutatták, hogy az erdők és fák valóban meghatározó szerepet játszanak a balatonmelléki táj megjelenésében. Általában hazánkban az erdő, annak ellenére, hogy az ország területének csak 14%-át borítja, többé-kevésbé kedvező területi eloszlás mellett mindenütt kihat az egész táj megjelenésére. Ez a körülmény arra kötelezi az erdészeket, hogy fő feladatuk, a fatermesztés mellett, fordítsanak figyelmet az erdők tájéssztétikai szerepére. Szüntelenül csinosítsák erdeinket, őrizték meg, s a lehetőség szerint fokozzák a hazai tájak szépségét.

A körülöttünk lejátszódó műszaki tudományos forradalom, az ipar rohamos fejlődése, a városiasodás ezt a feladatot különösen fontossá teszi. A munkaidő napirendre került csökkentése, a gépkocsik általános elterjedése a szabad természetben töltött üdülés összes formáinak rohamos fejlődését hozza magával. Már nincs messze az az idő, amikor a nyári hónapokban az üdülésre alkalmas erdőket a lakosságnak mintegy 2/3-a fogja felkeresni. Erdeinket ezért időben alkalmassá kell tennünk arra, hogy a felüdülést kereső tömegeknek kulturált kirándulási és pihenési lehetőségeket biztosítsanak.

Elérkeztünk oda, hogy erdeink szépítését, tájaink csinosítását terveznünk kell. Az erdőművelési és fahasználati feladatok mellett az erdőgazdasági üzemtervekben helyet kell kapjanak az erdő- és tájéssztétikai előírások is. Az Erdészeti és Faipari Egyetemen néhány év óta az erdőműveléstan keretében oktatjuk az erdőéssztétikát. Ennek az oktatásnak hármas célja van: elősegíteni az erdőmérnökhallgatók éssztétikai jóízlésének ki-fejlesztését, tökéletesítését; feltárni az erdők művészzeti sajátosságait, kulturális, éssztétikai jelentőségét; bemutatni az erdész munkájában az éssztétika törvényeinek hatókörét, beleoltani a hallgatókba azt a készséget, hogy őrizték meg erdeink szépségét, csinosítsák táj-jainkat. Figyelmet érdemelhetnek e tekintetben *Csernyisevsszkij* szavai: „Az embernek gondoznia kell az erdőket, óvnia őket, meg kell őriznie a kiírtástól minden olyan erdőt, amely az anyagi szükségletek kielégítéséhez és az éssztétikai élményhez szükséges”.

A gyakorlatban az erdőéssztétikai ténykedést a táj jellegének tanulmányozásával kell kezdeni. Ehhez jó segítséget nyújt a táji erdőművelés terén rendelkezésre álló ismeretanyag. Tájaink sajátos jellegét, eredetiségét erdészeti tevékenységünk közben meg kell őrizni, ápolni kell. Ebben az általános keretben úgyszólván valamennyi erdőgazdasági munka során — amint az előadottakból is kitűnt — mód van éssztétikai feladatok megoldására. Éssztétikai követelményeket támaszthatunk és kell is támasztanunk az erdőművelési, fahasználati feladatokkal kapcsolatban az erdei magaséssztémények, egyéb berendezések, az erdei feltáráshálózat kiépítésével kapcsolatban. Csinosítanunk kell az erdészházak táját, gondosan szem előtt kell tartanunk a fásítások tájéssztétikai jelentőségét stb. A ma erdészében az erdészeti tudománnyal párosulni kell az éssztétikai ízlésnek.

